

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Dějiny premonstrátského kláštera v Milevsku:
Milevský klášter od jeho založení po současnost**

Petra Tůmová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Dějiny premonstrátského kláštera v Milevsku: Milevský
klášter od jeho založení po současnost**

Petra Tůmová

Vedoucí práce:

PhDr. Ivona Mišterová, Ph.D.

Katedra anglického jazyka a literatury

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí této diplomové práce, paní PhDr. Ivoně Mišterové, Ph.D., za její odborné vedení a cenné rady, které přispěly ke vzniku práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Nejstarší období existence milevského kláštera	10
1. 1 Založení kláštera	10
1. 2 Šlechtic a zakladatel kláštera Jiřík z Milevska.....	11
1. 3 První opat kláštera Jarloch	17
1. 4 Otázka prvotního osazení kláštera Schlägl	26
2 Období rozkvětu kláštera do počátku 15. století.....	32
2. 1 Opat Svatomír a husitské války.....	49
2. 1. 1 Hřeb z Pravého kříže?	52
3 Osudy kláštera v držení světských pánů	53
3. 1 Rožmberkové	53
3. 2 Švamberkové.....	61
3. 3 Hodějovští	71
4 Milevský klášter ve správě kláštera strahovského	73
4. 1 Vznik a zánik milevského převorství.....	73
4. 2 Milevské děkanství od počátku 19. století do současnosti.....	77
Závěr	85
Seznam použitých zkratk	91
Seznam použitých zdrojů.....	92
Primární prameny.....	92
Sekundární prameny.....	96
Periodika.....	100
Elektronické zdroje.....	103
Seznam obrazové dokumentace.....	105
Obrazová příloha.....	106
Resumé.....	115
Abstract.....	116

Úvod

Historii milevského kláštera, který se pyšní označením nejstarší klášter jižních Čech, se v minulosti věnovala řada badatelů. Ačkoliv v období 19. a 20. století, ve kterém převážně tvořili, odvedli obdivuhodnou práci, některá jejich díla nesla několik nedostatků, které bylo třeba podrobit bližšímu zkoumání. Přesto na ně dnes upozorňují zpravidla pouze krátké periodické příspěvky, neboť novodobé publikace, které se tématem milevského kláštera zabývají, pojednávají většinou o jeho vývoji architektonickém a jeho historie jako taková bývá upozaděna. Záměrem této práce je proto prostřednictvím jednak metody deskripce, jednak komparace dostupných pramenů primárních a názorů autorů literatury sekundární představit chronologicky ucelené dějiny milevského kláštera od jeho založení po současnost se zaměřením zejména na posloupnost a činnost jeho představených a jejich roli během rozkvětu a následném úpadku kláštera.

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První z nich se věnuje nejstaršímu období existence kláštera, jeho založení a prvním letům fungování do roku 1228, kdy patrně zemřel jeho první opat. V úvodu kapitoly je krátce zmíněna situace v zemi před zbudováním kláštera a majetkové poměry jeho zakladatele, českého šlechtice Jiřího z Milevska. Vedle toho tato část líčí Jiříkovy životní osudy. Druhou osobností spjatou s nejstaršími dějinami kláštera představuje jeho první opat Jarloch. Stejně jako v případě zakladatele kláštera se práce zaměřuje jak na Jarlochův život, o němž sám zanechal zmínky ve svém letopisu, tak na jeho působení v klášteře. První kapitolu uzavírá otázka dlouholetého sporu týkajícího se paternity hornorakouského kláštera Schlägl osazeného ve 13. století, ve které na jedné straně stojí premonstráti kláštera milevského, na straně druhé kanovníci kláštera Osterhofen.

Druhá kapitola se zabývá obdobím rozkvětu kláštera, jeho majetkovým rozvojem do počátku 15. století a posloupností jednotlivých opatů, již svou činností přispěli jeho vzestupu. Pojímá funkční období všech listinami doložených představených kláštera po smrti Jarlochově, jenž počíná působením opata Jana a končí obdobím činnosti opata Svatomíra, který čelil husitským vojskům. Ačkoliv omezené množství pramenů pocházejících ze 13. a počátku 14. století ztěžuje rekonstrukci seznamu jmen soudobých

opatů i majetkového růstu kláštera, tehdejší dění v klášteře a osudy jeho osazenstva se práce snaží přiblížit alespoň na základě kusých dobových zpráv. Zbytek 14. a první léta 15. století lze již relativně dobře zmapovat. Závěr druhé části práce je zaměřen jednak na období husitských válek a jejich dopad na činnost osazenstva milevského kláštera, jednak na nedávný archeologický výzkum ve hřbitovním kostele sv. Jiljí, během kterého badatelé pravděpodobně objevili vzácnou relikvii.

Třetí kapitola práce, dělená na tři části, se soustředí na sled událostí mezi lety 1420-1620, na nešťastné období kláštera, kdy za panování tří šlechtických rodů nad milevským panstvím docházelo k jeho postupnému rozkladu. Zároveň pokračuje v bádání v otázce posloupnosti milevských opatů do počátku 17. století. První podkapitola se věnuje jednak osudům kláštera za panování rodu Rožmberků, kteří stáli u moci do sedmdesátých let 15. století, jednak činnosti jeho osazenstva oslabeného vpádem husitů. Druhá část je zaměřena na období vládnutí pánů ze Švamberka. Podkapitola je doplněna soupisem milevského panství z roku 1575, který dokládá rovněž některá hospodářství vlastněná klášterem v 15. století, o nichž nejsou dochovány přímé zmínky. Závěrečná část pouze krátce líčí události na přelomu 16. a 17. století, kdy panství vládli protestantští páni Hodějovští.

Závěrečná kapitola práce pojímá historii milevského kláštera od období pobělohorského do současnosti. Zabývá se pozvolnou obnovou kláštera a duchovního života v něm, ačkoliv nezávislost z období předhusitského se jeho osazenstvu znovu nabýt nepodařilo. Je dělena na dvě krátké podkapitoly. První z nich se věnuje zřízení převorství nedlouho po převzetí paternity kláštera milevského klášterem strahovským a zrušení stávajícího opatství. Soustředí se na zásadní události a situace, které formovaly osudy kláštera a jeho osazenstva od první poloviny 17. století. Druhá podkapitola se věnuje existenci milevského děkanství vzniklého po zrušení převorství na konci 18. století. Práci uzavírá pohled na současný stav areálu milevského kláštera, zejména jeho obnovu, která trvá dodnes.

Práce bude zpracována jednak na základě dostupných primárních pramenů, jednak relevantní sekundární literatury, která v některých případech plní funkci materiálu doplňkového. Primární podklady tvoří především několik edic listin a listů vystavených

v období mezi 12. a 16. století a psaných latinsky¹. Většina editovaných písemností vztahující se k nejstarším dějinám kláštera pochází z několika svazků sbírky archiváře Gustava Friedricha *Codex Diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae*. Je doplněna druhým svazkem edice *Fontes rerum Bohemicarum* Josefa Emlera a Václava Vladivoje Tomka, jež obsahuje latinsko-českou verzi *Jarlochova letopisu*. Jiná edice pramenů pojímající dějiny českých zemí do konce 14. století nese název *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*. Jednotlivé svazky zpracovali různí editoři. Dalších několik svazků editovaných písemností bylo vydáno pod označením *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia* a zahrnuje papežské listiny vystavené do poloviny 14. století. Pro období mezi padesátými lety 14. století a třicátými lety století 15. jsou pro zpracování práce podstatné tzv. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim* neboli konfirmační knihy, které nesou záznamy o dosazování plebánů do milevských farností, jimž byl zpravidla přítomen také milevský opat. Osudy kláštera během panování Rožmberků na milevském panství následně dokládá *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka*, který zpracovala Blažena Rynešová a Josef Pelikán. Obdobné časové rozpětí do poloviny 16. století dále zahrnují edice česky psaných listin *Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích*, vydané Františkem Palackým a Josefem Kalouskem. Novodobé dějiny milevského kláštera částečně dokládá *Kronika města Milevska od 1. února 1927* a *Pamětní kniha města Milevska II*, obě zpracované několika milevskými kronikáři. Některé editované verze listin jsou doplněny odkazem na původní písemnosti dostupné v online archivu na webové stránce *monasterium.net*.

Druhou skupinu použitých pramenů tvoří sekundární literatura, kterou představují zejména díla starší, neboť novodobí autoři se dějinami kláštera zabývají spíše zřídka. Osudům milevského kláštera a posloupnosti jeho představených od jeho založení do poloviny 19. století se věnovali především badatelé Erwin A. Weyrauch ve svém rukopise zvaném *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841* a Dominik Karel Čermák v díle *Premonstráti v Čechách a na Moravě: stručné vypsání osudů jednotlivých*

---

¹ Vzhledem k tomu, že většina dobových listin je zachována pouze v latině, své porozumění primárnímu textu ověřuji zpravidla prostřednictvím vybrané sekundární literatury, která se danému sdělení písemnosti věnuje.

bud' ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roků jich založení. Seznam milevských představených, který vychází z výsledků bádání pamětníka Karla Dolisty, jenž se dějinám premonstrátských klášterů svého času také zabýval, předkládá německý kanovník Norbert Backmund v knize *Monasticon Praemonstratense*. Vedle nich uvádí pořadí opatů, vývoj jednotlivých hospodářství soudobého milevského panství a historii kláštera milevský rodák a památkář Josef Kytka ve své publikaci *Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie*. Líčení nejstaršího vývoje kláštera se objevuje také v diplomové práci s názvem *Majetkový rozvoj milevského klášterství do roku 1420* Jarmily Kubelkové², která se soustředí zejména na období majetkového rozkvětu kláštera do vpádu husitů. Jiná publikace, kterou napsal historik August Sedláček a ke které tato práce průběžně odkazuje, nese název *Místopisný slovník historický království českého*. Dílo dokládá historický rozvoj některých vsí klášterního panství. Literatura je doplněna několika periodickými články, jak dobovými, tak současnými. Další podstatné použité sekundární prameny jsou uvedeny na začátku každé kapitoly v závislosti na jejich relevanci pro dané téma.

---

² Diplomová práce jako jeden z podkladů k této diplomové práci má své opodstatnění. Jedná se o kvalitně zpracovanou práci na téma rozvoje milevského panství do roku 1420, kterému se dosud věnovalo pouze minimum badatelů. Práce Jarmily Kubelkové se jako sekundární zdroj objevuje také v jiných odborných textech zabývajících se obdobným tématem.

1 Nejstarší období existence milevského kláštera

1. 1 Založení kláštera

V dobách založení milevského kláštera, tedy během druhé poloviny osmdesátých let 12. století se na území českých zemí nacházelo přibližně dvacet šest klášterů³. Více než polovinu z nich, zejména těch starších, založil sám český kníže, poněvadž právě panovník měl až do vydání *Statuty Konrádovy* v roce 1189 právo vlastnit veškerou půdu v zemi, jež zpravidla svěřoval do rukou šlechtických. S příchodem řádů premonstrátů a cisterciáků na naše území však bývali zvláště od druhé poloviny 12. století za zakladatele některých klášterů považováni vysoce postavení a zámožní šlechtici, mezi něž se řadil také pán Jiřík z Milevska, zakladatel nejstaršího kláštera jižních Čech⁴.

O jeho počínání svědčí listina z roku 1207, v níž je kronikářem a prvním milevským opatem Jarlochem označen jako *Georgius fundator noster*⁵. Pozemky původně pražského biskupa Jindřicha Břetislava, které umožnily památce vzniknout, nabyt Jiří v květnu roku 1184 směnou za pro biskupa dostupnější a hospodářsky výhodnější severočeské obce Bratřejov, Budov, Chrastná a Stranné⁶. Jiřího nabyté statky však jmenovitě uvádí teprve listina pocházející z června roku 1216, která proběhlou směnu stvrdila jménem pražského biskupa Ondřeje. Roku 1184 tedy Jiřímu do vlastnictví připadly tři městu Milevsku přilehlé vsi Dobrotěšice, Hrejkovice a Mimoňovice⁷. Pokusy o jejich identifikaci ve svém díle *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století* uvádí Jiří Kuthan, který na základě bádání Antonína Profouse a Karla Dolisty ztotožnil statek Mimoňovice se současnými Níkovicemi a statek Dobrotěšice s nynějším Dobrošovem⁸. Poslední zmíněná obec Hrejkovice se dodnes nachází zhruba 6 km na západ od Milevska.

Dokument kromě toho předkládá příčinu, jež Jiříka ke směně statků vedla. V literatuře obecně panuje přesvědčení, že ačkoliv listina uvádí latinský termín *ecclesia* překládaný

---

³ Bervida 1984, s. 28.

⁴ Jirásko 1991, s. 7.

⁵ CDB II, s. 66-68, č. 75.

⁶ CDB I, s. 272-273, č. 303; Vlček 1997, s. 364.

⁷ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 4; CDB II, s. 115-117, č. 126.

⁸ Kuthan 1977, s. 33.

zpravidla jako kostel, záměrem Jiřího z Milevska bylo založení kláštera. Existenci jakéhosi kostela – patrně kostela sv. Jiljí⁹, totiž již roku 1184 dokládá Jarloch, neboť tehdy přes Milevsko táhla vojenská družina salcburského arcibiskupa Vojtěcha, aniž na něm údajně způsobila větší škody¹⁰. Jarmila Kubelková ve své diplomové práci *Majetkový rozvoj milevského klášterství do roku 1420* dodává, že Jarloch ve svých pozdějších zápisech z let 1187 a 1191 užíval výrazu *claustrum*, tedy vysloveně klášter¹¹. Kuthan dále soudí, že v písemnosti uvedenému *ecclesia* je zapotřebí rozumět ve smyslu širším, a tudíž ho chápat také jako klášter¹². Za samotný popud k jeho vybudování bývá v literatuře považována Jiříkova účast v bitvě u Loděnice (viz níže), v níž jen o vlasek unikl smrti. Z toho důvodu autoři této domněnky často prohlašují, že klášter vznikl jako votivní fundace¹³. Kuthan se nicméně domnívá, že klášter založil Jiří z čistě politických důvodů, poněvadž hledal podporu církve ve svém kolonizačním podnikání¹⁴.

1. 2 Šlechtic a zakladatel kláštera Jiřík z Milevska

Samotná osobnost Jiřího z Milevska zůstává vzhledem k neuspokojivému množství dochovaných pramenů z velké části zahalena tajemstvím a spekulacemi, třebaže určité jednotlivosti z jeho pozdějšího života uvádí *Letopis Jarlochův* a jeho jméno lze dohledat rovněž v několika jak autentických, tak falzifikovaných dokumentech, v nichž figuruje zejména v roli svědka. Primárním pramenem pro zpracování této kapitoly je proto edice nejstarších listin českých zemí s názvem *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* společně s editovaným vydáním středověkých rukopisů *Fontes rerum Bohemicarum II*, které vedle českých překladů *Kroniky Kosmovy* či *Letopisu Vincentiova* zahrnuje právě Emlerův překlad *Jarlochova letopisu*. Původní latinské verze některých písemností lze dohledat na webové stránce *monasterium.net* ve fondu *Velkostatek Orlik nad Vltavou*, ke kterému v práci průběžně odkazují. Kapitola je doplněna prameny sekundárními, z nichž za zásadní považují práci Jiřího Kuthana *Středověká architektura v Jižních Čechách do poloviny 13. století*, která se vedle architektury kláštera věnuje právě

---

⁹ Obr. 11, 12, 13.

¹⁰ FRB II, s. 506.

¹¹ Kubelková 1971, s. 46.

¹² Kuthan 1977, s. 34.

¹³ Zelenková 2016, s. 37.

¹⁴ Kuthan 1977, s. 33.

osobnostem jak šlechtice Jiříka, tak opata Jarlocha, dále diplomovou práci Jarmily Kubelkové *Majetkový rozvoj milevského klášterství do roku 1420* a částečně knihu Pavly Zelenkové *Premonstrátský klášter a kostel sv. Jiljí v Milevsku*, jež se mimo jiné taktéž zabývá jeho zakladatelem a prvním opatem. Pro identifikaci některých zde zmiňovaných vesnic dále pracuji s *Místopisným slovníkem historickým království českého*, jehož autorem je historik August Sedláček. Další citovaná literatura slouží jako doplňková.

Za matku pána Jiřího bývá v sekundární literatuře nejednou označována jakási Dislava, patrně starší verze jména Zdislava, která někdy během druhé poloviny 12. století založila románský kostelík zvaný Červený v dnes již zatopené jihočeské vsi Červená nad Vltavou.¹⁵ Josef Kytka ve své práci *Milevsko a jeho kraj* přiznává zřízení kostela pánovi Jiřímu,¹⁶ nicméně jeho tvrzení vyvrací Zdislavin úmrtní záznam z roku 1190 uložený ve schlägelském klášteře, v němž je vysloveně uvedena jako zakladatelka této sakrální stavby.¹⁷ Jiříkova matka také údajně finančně přispěla na výstavbu klášterní baziliky Navštívení Panny Marie.¹⁸

Pavla Zelenková se ve své práci na základě hypotézy Vladislava Kotka zmiňuje o dalším členovi Jiříkovy rodiny. Ten předpokládá, že jeho otcem byl dle slov kronikáře Vincentia *vznešený a udatný*¹⁹ maršálek krále Vladislava II. jménem Jiří, jenž zahynul během druhé křížové výpravy roku 1148 a zanechal po sobě jediného *velice schopného* syna Jiříka.²⁰ Pokud byl tento vysoce postavený vojenský hodnostář skutečným předkem milevského pána Jiřího, dalo by se na základě bádání Kubelkové řadit jeho narození do poloviny let třicátých. Svě mínění rovněž s odkazem na Kotkovu publikaci zdůvodňuje Kubelková brzkou smrtí maršálka Jiřího a tím, že Vincentius kroniku sepsal teprve v letech šedesátých, což znamená až v době dospělosti onoho syna Jiříka, tedy právě v dobách,

---

¹⁵ Sedláček 1998, s. 116. Kostel sv. Bartoloměje byl postaven v románském slohu, snad roku 1190. Roku 1960 došlo k jeho přemístění nad řeku Vltavu, dnes se nachází nedaleko obce Vůsí. Z původního kostela se vedle různých architektonických a historických prvků dochovalo také několik fragmentů nástěnných raně gotických maleb. Veřejnosti je přístupný pouze dvakrát do roka. Národní památkový ústav 2015, *Kostel sv. Bartoloměje*, <https://www.npu.cz/cs>, navštíveno dne 25.03.2022.

¹⁶ Kytka 1996, s. 39.

¹⁷ Bervida 1984, s. 10.

¹⁸ Sedláček 1998, s. 604. Obr. 8, 9, 10.

¹⁹ FRB II, s. 418.

²⁰ Zelenková 2016, s. 36.

kdy získal možnost si v letopisu uvedený přívlastek *schopný* vysloužit.²¹ Proti této domněnce však stojí názor Františka Palackého, který maršálka Jiřího považuje za potomka rodu Buziců. O jeho jmenovaném synovi následně tvrdí, že zplodil dva mužské potomky Jana, jenž se roku 1227 stal pražským biskupem, a Oldřicha, předka budoucích pánů z Valdeka.²² Zakladatel kláštera milevského je navíc historiky Josefem V. Šimákem²³ a Karlem Dolistou považován za posledního člena neznámého rodu,²⁴ poněvadž po roce 1216 se s jeho přídomkem na žádných z dochovaných pramenů již neseťkáme.

Zmínky o životě již dospělého Jiřího pochází zejména z pera Jarlocha. Ve svém letopisu uvádí bitvu u moravské Loděnice z prosince roku 1185, které se Jiří účastnil na straně knížete Bedřicha pod vedením budoucího českého krále Přemysla Otakara I. V krvavém střetu vedeném proti moravskému markraběti Konrádovi uhynul Jiřímu kůň. Před jistou smrtí jej zachránili bojovníci z řad jeho družiny Mstoň a Ploužin. Jiříkův služebný Jura, kterého Jaroslav Bervida v díle *800 let Milevska* na základě českého původu jeho jména uvádí dokonce jako možného pánova kmoťrence či příbuzného²⁵, však takové štěstí neměl, a se smrtelnými zraněními byl převezen do Milevska. Visky držené ve svém vlastnictví odkázal Jura kostelu sv. Jiljí, jejichž pozdějším prodejem jistému Vítkovi staršímu z rodu Vítkovců nabyt Jiří statek Staňkov.²⁶

O válečném duchu Jiřího z Milevska svědčí Jarloch dále roku 1198, kdy se tehdejší český kníže Přemysl s úmyslem získat korunu českých zemí postavil po boku Filipa Švábského do opozice proti římskému králi Otovi IV. Brunšvickému z rodu Welfů. Nevalná morálka českého vojska během tažení do německých Cách sice vyústila v jeho částečný rozpad již u města Würzburg, nicméně právě Jiříkova zde přítomná družina²⁷ zůstala svému pánovi věrná, a proto se společně s ním stala svědkem následné Přemyslovy korunovace na

---

²¹ Kubelková 1971, s. 50.

²² Palacký 1939, s. 681.

²³ Šimák 1938, s. 1004.

²⁴ Zelenková 2016, s. 38.

²⁵ Weyrauch 1997, s. 8; Bervida 1984, s. 10.

²⁶ FRB II, s. 507.

²⁷ Jarlochova slova zde naráží na Jiříkovo společenské postavení. Lze soudit, že na společenském žebříčku nestál příliš vysoko, i přesto se však mohl chlubit vlastní vojenskou družinou: "*Posloužilo jest tam k veliké cti županu našemu Jiřímu, že druhové jeho ano i vznešenější neměli bojovníků, on pak ani jediného neztratil z lidí svých.*" FRB II, s. 516.

českého krále v německé Mohuči.²⁸ Jarlochovo svědectví o účasti Jiřího na jmenovaném vojenském tažení je zároveň patrně posledním dokladem o životě zakladatele milevského kláštera.

Tematicky odlišná zpráva z letopisu týkající se pána Jiřího pochází z března roku 1197, kdy na den sv. Řehoře společně s Jarlochem doprovázel jistého bavorského kardinála Petra na jeho cestě z Říma do Prahy. Zde se oba stali svědky potyčky tamějších světců, již přes Petrovu žádost odmítli složit slib čistoty.²⁹

Možná první zmínka o Jiřím z Milevska nicméně pochází již z roku 1077. Tehdy se na seznamu svědků listiny českého knížete Soběslava II. objevilo jisté jméno *Juriko*, syna jakéhosi *Jurika*³⁰. Dokument ve svém díle zmiňuje Kuthan, aniž dochází k jasnému závěru, zda lze onoho *Jurika* za milevského Jiřího považovat.³¹ Posléze je jakýsi *Juric* podepsán na dokladu o koupi západočeské vesnice Sedlecko pánem Čečem ze Železnice uskutečněné v období mezi lety 1080-1082³² - pramenem z 19. století je listina kladena do roku 1181.³³ Coby *Georgiuse* lze milevského pána Jiřího dohledat také ve falzu knížete Bedřicha z roku 1183, jehož původní znění se nedochovalo.³⁴ Mínění, že se v těchto případech skutečně jedná o pána Jiřího z Milevska, podporuje západočeská oblast, ve které k podepsání listin došlo, neboť vzhledem k jeho doloženým državám v západních a severních Čechách existuje pravděpodobnost, že z této oblasti skutečně pocházel. Proti této hypotéze ovšem stojí Palacký a jeho domněnka o maršálku Jiříkovi, neboť za onoho Jiříka uvedeného v listinách považuje maršálkova syna Jiříka z rodu Buziců³⁵. Nelze tedy s určitostí stanovit, kterého z českých pánů dokumenty jmenují.

Jiné falzum knížete Bedřicha z téhož roku nicméně uvádí Jiřího již jako *Jurika de Milevzche* a hovoří o něm jako o bývalém majiteli vísky Trhonín, která je například

---

²⁸ FRB II, s. 516.

²⁹ FRB II, s. 511-512.

³⁰ CDB I, s. 244-246, č. 279.

³¹ Kuthan 1977, s. 33.

³² CDB I, s. 265-267, č. 279.

³³ Popis školního okresu plzeňského 1896, s. 216.

³⁴ CDB I, s. 421-422, č. 403.

³⁵ Palacký 1939, s. 681.

v publikaci Augusta Sedláčka³⁶ a v práci Kubelkové považována za Trhonín u Bezdruzic – současné Trhomné v okrese Plzeň-sever, neboť odpovídá situování zbylých Jiříkových statků do severozápadní oblasti Čech. Víška kromě toho náležela až do roku 1483 rytířskému řádu Johanitů, k němuž se listina vztahovala.³⁷ Domněnku Gustava Friedricha, editora dobových listin, že se jedná o nynější Trhonín u Prachatic, naopak podporují Kuthan a Dolista, který se navíc domnívá, že právě jihočeská víška Trhonín svědčí o záměru pána Jiřího klášter zbudovat ještě před rokem 1184, kdy došlo k podpisu listiny o směně jeho severočeských držav za ty milevské.³⁸ Osobně se přikláním k názoru prvnímu, neboť pokud by tehdy Jiřík vlastnil pozemek na území jižních Čech, kde měla stavba vzniknout, víšku by pravděpodobně neprodával.

Pod označením *Jurik de Milewzko* se se zakladatelem milevského kláštera setkáme také na listině z roku 1185, v níž zastává roli svědka při směně pozemků ve středních Čechách.³⁹ V devadesátých letech se Jiří coby *Georgius de Mylevsc* a *Georgius de Mileuscho* uvádí ve dvou falzech Přemysla Otakara I. řazených do let 1194 a 1199.⁴⁰ Ve dvou autentických dokladech z roku 1197 pak svědčí jakožto *Georgius de Milewic* v záležitostech svého přítele a zakladatele tepelského kláštera Hroznaty z Ovence.⁴¹ Poslední zmínka o Jiříkovi z Milevska pochází z výše uvedeného dokumentu o směně vesnic pražského biskupa z roku 1216, ačkoliv zakladatel milevského kláštera byl v té době již téměř celé desetiletí po smrti.

Několik z výše jmenovaných dokumentů tedy vedle svědectví pána Jiřího dokládá situování jeho někdejších držav do severozápadní oblasti Čech. Falzum z roku 1183 snad připomíná jeho západočeskou víšku Trhonín. Doklad o směně vesnic z léta následujícího uvádí čtyři Jiříkovy statky *Bratreo*, *Zbudco*, *Chrazna* a *Ztrana* na území severních Čech. Friedrich předpokládá, že se jedná o nynější víšku Bratřejov u Nechvalic a Budov, jež je v současné době považována za součást města Ústí nad Labem, dále osadu Chrastná

---

³⁶ Sedláček 1998, s. 900.

³⁷ Kubelková 1971, s. 59.

³⁸ Zelenková 2016, s. 37.

³⁹ CDB I, s. 278, č. 308.

⁴⁰ CDB II, s. 359-362, č. 350.

⁴¹ CDB I, s. 323-327, č. 357. Jiřího statky v západních Čechách (Toužim a jí blízké víšky) bezprostředně sousedily s majetkem Hroznaty z Ovence, později rovněž s usedlostmi tepelskými, protože se pravděpodobně nachází na Hroznatově listině jako svědek. Čechura 1988, s. 205.

v litoměřickém okrese a Stranné u Neveklova v okrese benešovském. Totožné mínění zastává August Sedláček.⁴² Kubelková se nicméně v případě obce Stranné domnívá, že vzhledem k textu dokumentu, který državy řadí vysloveně na jihovýchod od severočeské Roudnice,⁴³ pojednává listina spíše o osadě Stranné u obce Blíževedly. Kromě toho pokládá Bratřejov za v současnosti zaniklou ves.⁴⁴ Kuthan, ačkoliv se ve své publikaci na základě přesvědčení Profouse a Jana Svobody ztotožňuje s názorem Friedricha, připouští, že zasazení obcí Stranné a Bratřejov do středočeské oblasti je třeba podrobit bližšímu zkoumání.⁴⁵

Také listina z roku 1207, která mimo jiné svědčí o Jiříkovi jako zakladateli milevského kláštera, se zmiňuje o třech jeho bývalých severočeských vískách *Cralup*, *Trezcolup* a *Tsyrnochow*. Vzhledem k rozsáhlému majetku pána Jiřího, který patrně někdy v této době zemřel, přísluší jmenované držby až do prvního desetiletí 13. století klášteru milevskému. Opat Jarloch ovšem právě dokumentem z roku 1207 severočeské statky odprodal a do panství kláštera získal obec Týnčany.⁴⁶ Kuthan pozemky znovu na základě bádání Profouse a Svobody identifikuje jako Kralupy ležící na jihozápad od města Chomutova, Třískolupy severně od města Postoloprty a Černochoy zařazuje do okresu lounského.⁴⁷

První díl publikace *České dějiny* Josefa V. Šimáka, ze které čerpá rovněž Kuthan, vedle toho informuje, že patrně na počátku 13. století svěřil pán Jiří z Milevska premonstrátským bratřím milevského kláštera jisté statky v jihovýchodní části kraje Karlovarského. Na území mezi dnešními městy Žlutice a Bečov nad Teplou, které Jiřík osadil snad někdy během druhé poloviny 12. století, bylo v Toužimi v neznámé době⁴⁸ zřízeno proboštví, jemuž tehdy údajně náležely vesnice Chylice, Kojšovice, Kosmová, Odolenovice, Políkno, Přílezy, Sedlo, Třebouň a Verušice.⁴⁹ O jiných državách pána Jiřího se dobové prameny nezmiňují. Přesto rozsah přinejmenším jeho doloženého

---

⁴² Sedláček 1998, s. 835.

⁴³ CDB I, s. 272-273, č. 303.

⁴⁴ Kubelková 1971, s. 60.

⁴⁵ Kuthan 1977, s. 33.

⁴⁶ CDB II, s. 66-68, č. 75.

⁴⁷ Kuthan 1977, s. 34.

⁴⁸ Kuthan 1977, s. 36.

⁴⁹ Šimák 1938, s. 576.

vlastnictví na území severozápadních Čech je na období, ve kterém dochází k založení milevského kláštera, úctyhodný.

Ke konci svého života obýval Jiří údajně za dodržování řeholních pravidel milevský klášter společně s bratry premonstráty.⁵⁰ O jeho smrti se v literatuře na základě rozmanitých hypotéz objevují různí se zprávy, aniž lze alespoň rok jeho úmrtí s určitostí stanovit. Obecně se soudí, že zemřel patrně někdy na přelomu 12. a 13. století. Vyloučit lze snad jen mínění Sedláčka, který jeho smrt datuje nahodile již do roku 1193.⁵¹ Jiřík se však ještě roku 1198 účastnil Přemyslova vojenského tažení do německých zemí, a tudíž je třeba se při odhadu doby jeho úmrtí soustředit na období teprve po uvedeném roce. S odkazem na bádání Dolisty, Kotka a Freye se Zelenková příklání k dataci Jiříkovy smrti buďto již do počátku 13. století, nebo přímo do roku 1206, poněvadž už následující léto odprodal Jarloch v listině z roku 1207 některé jeho bývalé državy.⁵² Kubelková navíc na základě Emlerova *Ostrovského žaltáře* z roku 1878 vyslovuje hypotézu, že v něm uvedený *Jurik*, jenž umírá dne 23. prosince neznámého roku, by mohl označovat právě milevského pána Jiřího.⁵³

1. 3 První opat kláštera Jarloch

Se vznikem milevského kláštera a pánem Jiříkem z Milevska se nepochybně pojí obdivuhodná osobnost prvního milevského opata Jarlocha. Na rozdíl od Jiřího se o Jarlochově především brzkém životě dochovalo poměrně velké množství dobových zpráv pocházejících zejména z letopisu samotného představeného kláštera, jeho působení v pozdějších letech dále dokládá několik listin, většinou autentických. Určité nejasnosti ovšem dodnes obestírají jeho původ a úmrtí. Shodně s předchozí částí práce využívám pro zpracování této kapitoly zejména Emlerovu edici středověkých rukopisů *FRB II*, sbírku písemností *CDB II* a nově pracuji také s edicí písemných pramenů římské kurie s názvem *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*. Primární literatura je doplněna sekundární, která je víceméně shodná s kapitolou předchozí.

---

⁵⁰ Zelenková 2016, s. 39.

⁵¹ Sedláček 1998, s. 604.

⁵² Zelenková 2016, s. 39.

⁵³ Kubelková 1971, s. 51.

O Jarlochovi⁵⁴ narozeném roku 1165 patrně do šlechtické rodiny se až do konce 19. století na základě tvrzení historických prací Františka Palackého předpokládalo, že se narodil na území Čech, pročež býval označován za domnělého příbuzného samotného pána Jiřího z Milevska.⁵⁵ Dle Palackého tomu nasvědčuje jeho brzké jmenování do funkce opata a také vlídný vztah k Jiříkovi patrný z jeho letopisu.⁵⁶ Kubelková se domnívá, že Palackého názor je možné podpořit také na základě české podoby Jarlochova jména uvedené v závěru jeho díla a faktu, že navzdory kritice českého národa o něm hovoří jako o *gens nostra*⁵⁷. Kromě toho se Jarloch roku 1170 otevřeně stavěl proti neprávem zvolenému pražskému biskupu Fridrichovi ze Saska, o kterém se vyjádřil jako o neznalém českého jazyka a o cizinci. Podle opata byl totiž Fridrich na jedné straně muž bohatý a urozený, na straně druhé do úřadu nastoupil pouze na přímluvu krále, poněvadž církev po budoucích biskupech zpravidla požadovala právě znalost českého jazyka.⁵⁸

Zpravidla novodobější literatura se ovšem na základě Jarlochovy letmé zmínky o jakémisi strýci německého původu Gerhardovi proti jeho příbuzenskému vztahu s milevským pánem staví do opozice. O tomto Gerhardovi se z *Jarlochova letopisu* dočítáme pouze jako o příteli želivského opata Gotšalka,⁵⁹ steinfeldského řeholníka premonstrátského řádu, který byl po přelomu poloviny 12. století vyslán do Želivi osadit tamější benediktinský klášter.⁶⁰ Právě pro Jarlochovy zahraniční styky bývá jeho rodné místo situováno do německého Porýní.⁶¹ Jaroslav Růžička, který se zabývá historickým vývojem města Milevska, kromě toho dodává, že jméno Jarloch pocházelo patrně od samotného opata počestněním jména německého původu Gerlach.⁶²

---

⁵⁴ Ačkoliv se zejména ve starších sekundárních literárních pramenech setkáváme s německými verzemi jeho jména Gerlach (Weyrauch 1997), Gerlacus (Palacký 1939), Gerlak (Čermák 1877) či dokonce Arloch (Hájek 1529), pro svou práci jsem zvolila zcela běžně užívanou českou podobu jeho jména Jarloch.

⁵⁵ Emler 1874, s. 405; Zap 1959, s. 214; Čermák 1877, s. 310; Vondruška 1991, s. 61.

⁵⁶ Palacký 1830, s. 79.

⁵⁷ "... tak jest lid náš loupežení vždy nakloněn ..." FRB II, s. 469; Kubelková 1971, s. 53.

⁵⁸ FRB II, s. 463.

⁵⁹ "... muže Gotšalka ... jenž napotom vraceje se z kapituly pro strýce mého pana Gerharda ..." FRB II, s. 468.

⁶⁰ Zelenková 2016, s. 43.

⁶¹ Novotný 1928, s. 100; Růžička 1996, s. 29.

⁶² Růžička 1996, s. 29.

Historik Zdeněk Fiala přesto zastával Palackého tvrzení s přesvědčením, že asimilace Jarlocha coby příslušníka německého národa do českého prostředí nebyla pravděpodobná.⁶³ Neutrálně se k diskuzi staví Kuthan, který tvrdí, že vzhledem k nedostatečnému množství dochovaných pramenů nelze Jarlochův původ jednoznačně stanovit.⁶⁴ Navzdory tomu se lze na základě uvedených skutečností domnívat, že Jarloch sice pocházel z prostředí německého, avšak poněvadž se na území českých zemí dostal již v útlém věku, dokázal se sousednímu národu snadno přizpůsobit. Kladný vztah k pánu Jiříkovi si následně budoval pravděpodobně teprve v dobách svého působení ve funkci opata milevského kláštera. Stejně tak počestělou podobu svého jména užíval patrně proto, že svou kroniku zamýšlel věnovat lidem národa českého, zejména svým milevským bratřím, nikoli lidu německému, jak se domníval také Alphons Žák ve své studii o životě opata Jarlocha právě na základě jeho působiště v milevském klášteře.⁶⁵

Ačkoliv o svém původu nezanechal Jarloch žádné zprávy, jeho kronika celkem podrobně líčí podstatné události jak z jeho brzkého, tak dospělého života. Dne 1. listopadu roku 1174 byl Jarloch vyslán Gotšalkem, tehdy již želivským opatem, do klášterní školy Oberzell u německého Würzburku⁶⁶. Tři roky nato jej odtud opat Gotšalk odvedl do svého působiště v Želivi. V područí tohoto zbožného muže se mladý Jarloch stal roku 1182 svědkem oslavované volby pražského biskupa Jindřicha Břetislava⁶⁷, byl přítomen opatova velikonočního kázání ve strahovském klášteře⁶⁸ a doprovázel ho také při jeho cestách na Moravu či do Rakous⁶⁹. Gotšalk zemřel v únoru roku 1184 ve věku šedesáti osmi let. Jeho pohřeb, kterého se vedle želivských řeholníků účastnil rovněž sám pražský biskup Jindřich Břetislav, Jarloch detailně vylíčil ve svém letopisu.⁷⁰ Z jeho vlídných slov lze usuzovat, že si svého protektora hluboce vážil. V témže roce se Jarloch stal jáhnem a o dva roky později byl v pouhých jednadvaceti letech v červnu roku 1186 vysvěcen na

---

⁶³ Fiala 1975, s. 126.

⁶⁴ Novotný 1938, s. 100; Kuthan 1977, s. 34.

⁶⁵ Žák 1895, s. 655.

⁶⁶ *“Téhož roku dán jsem na učení do kláštera u Wircpurku a to o svátku Všech svatých ...”* FRB II, s. 468.

⁶⁷ *“Jindřich na biskupa pražského posvěcený ... v Praze s plesáním celých Čech jest uvítán.”* FRB II, s. 478.

⁶⁸ *“... totiž opat Gotšalk, výklady nám činil na Strahově jeden o zeleném čtvrtku ... druhý na hod velikonoční ...”* FRB II, s. 478.

⁶⁹ Novotný 1928, s. 100; Kuthan 1977, s. 35.

⁷⁰ FRB II, s. 505.

kněze.⁷¹ Následně roku 1187 přijal funkci milevského opata, o níž ve svém letopisu podotkl: „... přijal jsem místo toto ve správu a název opata, v němž až podnes pracuji v mnohých protivenstvích a téměř v žádném zdaru smilování boží očekávaje.”⁷² Nabytý úřad totiž vykonával v dobách bouří a svárů o moc v českém knížectví, o nichž v jeho kronice čteme až do roku 1198 svědectví.

Samotný *Jarlochův letopis*, význačný pramen historie naší země druhé poloviny 12. století, nese latinské označení *liber de Milewsk*⁷³. Kronika se věnuje dějinám českých zemí od roku 1167, od kteréhož Jarloch navázal na *letopis Vincenciův*, dílo českého kronikáře a Kosmova pokračovatele Vincentia. Jarloch se zasloužil také o přepis této práce. Pokračování *Vincenciova letopisu*, jež sestává jak z pamětí milevského opata samotného, tak i různých vyprávění, zejména jemu blízkého opata Gotšalka, začal psát patrně teprve někdy v průběhu druhého desetiletí 13. století.⁷⁴ Podrobněji se jeho datování věnuje editor Josef Emler.⁷⁵ Jarloch ve svém díle dále zmínil osobnost Tomáše Becketa, arcibiskupa z Canterbury, jenž ve 12. století působil jako kancléř anglického krále,⁷⁶ a zároveň do textu zakomponoval vypravování klerika Ansberta o křížové výpravě pod vedením císaře Fridricha doplněné o vlastní komentáře.⁷⁷ Samotnému letopisu vedle toho předchází církevní dějiny Anglie v podání Bedy Ctihodného.⁷⁸ Navzdory tomu, že rukopis končí rokem 1198, tedy vyprávěním z válečného tažení knížete Přemysla, vzniká na základě v něm dodatečně vepsaných zápisků domněnka o jeho nedochovaném či ztraceném pokračování.⁷⁹ Nasvědčuje tomu také skutečnost, že Jarloch zemřel teprve koncem dvacátých let 13. století.

---

⁷¹ FRB II, s. 506-508.

⁷² FRB II, s. 508.

⁷³ *Jarlochova kronika* s sebou nese zajímavý příběh. Po smrti svého autora setrvala v útrobách milevského kláštera až do 15. století, kdy do Milevska přišli Žižkoví stoupenci, kteří klášter zničili. Kronika byla tehdy naštěstí včas přemístěna na Pražský hrad, kde byla uchována do 17. století. Poté však záhadně zmizela a teprve roku 1824 ji našel Josef Dobrovský v Postoloprtech u místního lékaře. Na historickou památku Dobrovského upozornil tamější kaplan Dietrich. Dobrovský z kroniky roku 1827 vydal zprávu o třetí křížové výpravě dle kronikáře Ansberta a následně ji předal do bezpečí strahovské knihovny, kde zůstává dodnes. Havel 2018, s. 75

⁷⁴ Bervida 1984, s. 29.

⁷⁵ FRB II, s. 405-406.

⁷⁶ FRB II, s. 464.

⁷⁷ FRB II, s. 508.

⁷⁸ Kuthan 1969, s. 521; Pragensis a Jarloch 1957, s. 42.

⁷⁹ FRB II, s. 406.

Výstavbu milevského kláštera lze tedy na základě Jarlochových záznamů datovat mezi léta 1184-1187. Jak je uvedeno v předešlé kapitole, právě roku 1184 uzavřel pán Jiří z Milevska smlouvu s pražským biskupem Jindřichem Břetislavem o směně jeho několika severočeských držav, a o tři roky později již nastoupil Jarloch do úřadu opata kláštera. Před započítím sepisování svého letopisu se Jarloch v osmdesátých letech nejspíš podílel na výstavbě tehdy prozatímních dřevěných budov milevského kláštera, přičemž zápis v písecké kronice z 19. století dokonce uvádí, že Jarloch stavbu vedl.⁸⁰ Kuthan se domnívá, že alespoň příprav se na počátku let osmdesátých zúčastnil také opat Gotšalk. Dle řádových regulí zde mělo v době před příchodem prvních bratří premonstrátů z mateřského kláštera v Želivi vzniknout jakési provizorium, tzn. zbudování dormitáře, klášterní cely, vrátnice a oratoria.⁸¹

Práce na výstavbě architektonicky významné románské baziliky Navštívení Panny Marie započaly pravděpodobně teprve s příchodem konventu v čele s opatem Jarlochem do kláštera. Souběžně s klášterním kostelem byl na místě dle Kuthanova názoru budován také románský konvent, dokončený nejpozději na konci první čtvrtiny 13. století,⁸² tedy ještě během působení opata Jarlocha. Naneštěstí již roku 1191 v klášteře vypukl dle záznamu v Jarlochově letopisu požár,⁸³ který na provizorních staveních způsobil rozsáhlé škody. Z toho důvodu začala okamžitá přestavba poničených klášterních budov. Počátek výstavby klášterního kostela lze proto ohraničit léty 1187, kdy do Milevska přichází želivští premonstráti, a 1201, kteréhož roku proběhlo svěcení oltáře sv. Jiljí, o němž pojednává následující odstavec. Ukončení stavebních prací na románské bazilice ve své původní podobě řadí různé literární prameny na základě nejnovějších archeologických výzkumů v areálu kláštera prováděných místním archeologem Pavlem Břicháčkem do čtyřicátých let 13. století.⁸⁴

Později na podzim roku 1201 navštívil milevský klášter olomoucký biskup Jan Bavor, který se ujal svěcení oltáře sv. Jiljí, jež zpravidla badatelé minulých staletí ve svých

---

⁸⁰ Kronika města Milevska, s. 12; Podlaha, Šittler 1898, s. 91.

⁸¹ Kuthan 1977, s. 34-39.

⁸² Kuthan 1977, s. 40. Dnešní podoba konventu na obr. 16.

⁸³ FRB II, s. 509.

⁸⁴ Kuthan 1977, s. 40; Nechvátal 1988, s. 583; Vlček 1997, s. 365.

pracích patrně na základě mylného výkladu primárních pramenů umisťovali do farního kostela sv. Jiljí stojícího při klášteře.⁸⁵ Pochybnosti o věrohodnosti jejich tvrzení vyslovuje Kuthan, který předpokládá, že dle rukopisu z 15. století byl 1. října roku 1201 namísto oltáře farního kostela vysvěcen oltář umístěný snad v některé z postranních lodí klášterní baziliky, ačkoliv její výstavba nemusela být tehdy zcela dokončena. Nasvědčuje tomu také fakt, že klášter byl svatému Jiljí svého času dokonce zasvěcen.⁸⁶ S odkazem na práci Johanna Losertha *Das Granum catalogi praesulum moraviae* z roku 1882 zastává totožné stanovisko také Kubelková⁸⁷ a Kytka, který do října roku 1201 řadí obecně vysvěcení milevského klášteře,⁸⁸ přičemž ovšem není patrné, z jakého pramene čerpá. Není však pochyb o tom, že biskup Jan Bavor toho roku oltář sv. Jiljí skutečně posvětil.⁸⁹

Další zprávy o působení opata Jarlocha v milevském klášteře do druhé poloviny dvacátých let 13. století pochází zejména z několika dochovaných dokumentů, které svědčí o pozemkovém rozvoji klášterního panství. Jak již bylo uvedeno dříve, po smrti pána Jiřího z Milevska někdy na počátku 13. století směnil opat Jarloch roku 1207 západočeské vísky Černochoy, Kralupy a Třískolupy za městu Milevsku bližší osadu Týnčany. Směnu stvrdil král Přemysl Otakar I.⁹⁰ V lednu roku 1215 přisoudil panovník klášteru dosud stojící vísku Bílina u obce Bernartice, dnešní ves Porešín u Petrovic⁹¹ a část obce zvanou *Kdessice*, v současné době známou pod označením Zběšičky.⁹² Dle dokumentu držel klášter uvedené statky již v minulosti v zástavě za šedesát marek stříbra.⁹³ Dále zde výše uvedená listina z ledna roku 1216 nese kromě názvu tři vísek nabytých roku 1184 pánem Jiřím z Milevska také požadavek pražského biskupa Ondřeje

---

⁸⁵ Pubička 1781, s. 122; Weyrauch 1997, s. 9; Zap 1859, s. 216; Nechvátal 1988, s. 583.

⁸⁶ MV II, s. 393, č. 990; Kuthan 1977, s. 40; Zelenková 2016, s. 53.

⁸⁷ Kubelková 1971, s. 47.

⁸⁸ Kytka 1996, s. 40.

⁸⁹ Biskup v milevském kraji tehdy zemřel (Kuthan 1977, s. 39; Vaníček 200, s. 198), dokonce se někdy uvádí, že příčinou jeho úmrtí byla mrtvice během onoho obřadu prvního říjnového dne roku 1201 (stejně datum uvádí také Prasek 1891, s. 23). Kuthan nicméně s odkazem na olomoucké a doksanské nekrologium za alternativní datum Bavorovy smrti stanovuje 6. října (Kuthan 1977, s. 39). Ačkoliv biskup zemřel na území jižních Čech, pochován je ve strahovském klášteře v Praze. Růžička 1996, s. 30; Bistřícký 1998, s. 33.

⁹⁰ CDB II, s. 66-68, č. 75; Bervida 1984, s. 29.

⁹¹ Friedrich se dle Kubelkové mylně domníval, že je jednalo o dnes zaniklou obec Pozřetín. Kubelková 1971, s. 68.

⁹² Kytka 1996, s. 192; Sedláček 1998, s. 1009.

⁹³ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 3; CDB II, s. 110-111, č. 118.

na milevský klášter o doplatek ve výši sto marek za tehdy odprodanou obec Stranné. Osada byla totiž v osmdesátých letech 12. století Jiříkovi odprodána bez souhlasu sboru kanovníků, čistě z vůle tehdejšího biskupa Daniela.⁹⁴ V jiném dochovaném dokumentu z roku 1218 bylo klášterní panství králem vyzváno k doplacení šedesáti marek stříbra za obec Bojenice v okrese bechyňském,⁹⁵ kterou od něj Jarloch v minulosti získal do zástavy za pouhých padesát marek stříbra.⁹⁶ Listina panovníka z roku následujícího klášternímu panství osadu Bojenice pouze potvrdila, přičemž v ní byla navíc uvedena celková částka odevzdaná králi, tedy sto deset marek stříbra⁹⁷. Roku 1220 získal opat Jarloch městu Milevsku blízkou vísku Kojetín⁹⁸, již mu ze svého vlastnictví prodal Vítek z Prčice mladší.⁹⁹

Mimo několika zmíněných dokumentů, které jsou dokladem o rozvoji působnosti milevského kláštera na území jižních Čech na počátku 13. století, jmenuje milevského opata také listina papeže Inocence III. z ledna roku 1216, ve které požádal biskupa Ondřeje a pražské kanovníky Vecemila a Martina, aby ukončili spor mezi Jarlochem a velmožem Janem, synem Zbraslava, o část blíže neurčeného zalesněného území. Přestože pozemek náležel dle listiny klášteru milevskému, hospodářsky jej využíval právě tento Jan Zbraslavic.¹⁰⁰ Ačkoliv se z později vydaného dokumentu dočítáme o jeho državách v okolí dnešního města Čáslavi, lze se na základě doložených statků Jiřího z Milevska domnívat, že zde se sporný pozemek nenacházel. Nelze ovšem vyloučit možnost, že Jiříkovo panství sahalo i na východ středních Čech, nebo že ho do klášterního panství získal sám Jarloch.

---

⁹⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 5(a); CDB II, s. 115-117; č. 126.

⁹⁵ Bílek 1893, s. 274; Sedláček 1998, s. 38.

⁹⁶ "...*pro quinquaginta marcis...*". Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 4.

⁹⁷ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 7, online; CDB II, s. 174-175, č. 188; Kubelková 1971, s. 68.

⁹⁸ Sedláček 1998, s. 424; Bílek 1893, s. 274.

⁹⁹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 8.

¹⁰⁰ Historica Třeboň, 1216-1659, 1, 1a; CDB II, s. 112, č. 123; Bervida 1984, s. 30. Tento Jan je v listině uveden jako *Johannes, filius Zbraslai* - pravděpodobně se jedná o pána Jana z Polné, jak se domnívá Zdeněk Pehal ve své odborné studii věnované středověkému osídlení na Čáslavsku. Jeho jméno ve stejné podobě se později vyskytuje také na listině z roku 1242, ve které figuruje jako donátor několika svých vesnic z okolí Čáslavi na vybudování špitálu při kostelu sv. Marie z Jeruzaléma (RBM I, s. 504, č. 1064). O jeho otci Zbraslavovi nejsou dochovány žádné zprávy. Pehal 2012, s. 84.

Vedle toho se stejně jako v případě mnohých dochovaných zmínek o svědectví zakladatele milevského kláštera Jiříka dočítáme o opatu Jarlochovi coby *Gerlacovi* či *Herlohovi de Milegou* jako o svědkovi ve falze z roku 1210, v níž na žádost olomouckého biskupa potvrdil panovník zábrdovickému klášteru pozemky a práva jemu kdysi darované.¹⁰¹ Jihomoravského kláštera se týká rovněž autentická listina z roku následujícího, ve které se Jarloch opět jakožto svědek nachází pod jménem *Herloh de Milegau*¹⁰². Coby *Gerlacus abbas de Mileusk* svědčil dále v listině podepsané 2. července roku 1221 na rakouské hoře Schatzberg. Jménem krále Přemysla Otakara I. ukončil dokument více než dvě staletí trvající rozepře mezi pražským a olomouckým biskupstvím o vlastnictví hradu Podivín,¹⁰³ který listinou konečně připadl biskupovi pražskému, na jehož straně stál tehdy také Jarloch.¹⁰⁴ Kubelková se domnívá, že právě doklad o jeho svědectví z roku 1221 je zároveň poslední dochovanou zmínkou o něm.¹⁰⁵ Jmenovitě je zde Jarloch skutečně uveden naposledy, jak uvádí také Zelenková, která nicméně dodává, že jakožto svědek se blíže neurčený *opat milevský* objevil ještě ve dvou listinách ze druhé poloviny dvacátých let 13. století.¹⁰⁶

Zcela poslední zpráva o prvním milevském opatovi z toho důvodu pochází pravděpodobně až z dokumentu datovaného do roku 1227 bez bližšího časového údaje. Jedná se o jednu ze dvou verzí závěti českého velmože Kojaty, představitele severočeského rodu Hrabšiců,¹⁰⁷ který vzhledem k tomu, že zemřel bez potomka, odkázal své državy klášterům zderazskému, opatovickému, strahovskému a také sedleckému.¹⁰⁸ Navzdory tomu, že listina obsahuje obecné *abbas de Mileusk* a vysloveně neuvádí Jarlochovo jméno, lze na základě datování jeho úmrtí nejdříve do roku 1227 předpokládat, že funkci opata milevského kláštera tehdy vykonával stále Jarloch.

---

¹⁰¹ Moravský zemský archiv v Brně Premonstráti Zábřdovice (1209-1782) 1/2; CDB II, s. 393, č. 364.

¹⁰² CDM II, s. 57-59, č. 49.

¹⁰³ O poloze a historii tohoto hradu pojednává např. Karel Vladislav Zap. Zap 1859, s. 104.

¹⁰⁴ CDB II, s. 203-205, č. 217.

¹⁰⁵ Kubelková 1971, s. 55.

¹⁰⁶ Zelenková 2016, s. 48.

¹⁰⁷ Štachová 2012, s. 249.

¹⁰⁸ Národní archiv Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. (1115-1760) 1596; CDB II, s. 301-302, č. 303.

Nejmenovaného opata milevského kláštera opět jakožto svědka uvádí také jiná listina z druhé poloviny dvacátých let 13. století, která však pravděpodobně odkazuje již k Jarlochovu nástupci. Dokument totiž pochází až ze 17. prosince roku 1229 a týká se suspendování několika rakouských prelátů a farářů, již se měli papeži zodpovídat za obvinění vznesená proti nim tehdejším pasovským biskupem Gebhardtem. Mimo jiných zde zmíněných měl být vyhlášení usnesení přítomen právě jistý *abbatis et prioris de Mileuzch*¹⁰⁹. Přestože nemáme k dispozici doklad o přesném datu Jarlochova úmrtí, lze znovu na základě v literatuře obecně přijímaného tvrzení, že opat zemřel někdy v letech 1227-1228, vyslovit domněnku, že oním milevským opatem a převorem je zde míněn až druhý milevský opat jménem Jan.

Na základě mínění, že poslední zmínka o prvním opatovi milevského kláštera pochází z výše uvedené listiny datované do roku 1221, řadí některé prameny Jarlochovu smrt obecně do období po jejím vydání.¹¹⁰ Zastáncem datace Jarlochova úmrtí do roku 1227 byl například historik František Pubička.¹¹¹ Kronikář Václav Hájek z Libočan sice ve své kronice ze 16. století datoval jeho smrt do roku 1228,¹¹² neuvedl však pramen, ze kterého čerpal. Přesto od něj řada starších i novodobých autorů tuto dataci převzala,¹¹³ s největší pravděpodobností na základě výše uvedené Kojatovy závěti z roku 1227, která, pokud předpokládáme, že vznikla ve stejnou dobu jako druhá verze poslední vůle hrabišického velmože, pochází snad z července téhož roku.¹¹⁴ Tentýž rok dokonce s konkrétním datem 7. května uvádí Vlastimil Vondruška ve své práci *Církevní rok a lidové obyčeje*, avšak znovu jako fakty nepodloženou informaci.¹¹⁵ Objevuje se ovšem domněnka, že právě na tento den se za Jarlocha v Milevsku sloužila mše.¹¹⁶ Navzdory tomu lze předpoklad, že opat zemřel někdy koncem let dvacátých, považovat veskrze za správný, neboť někdy do tohoto období je datována listina již se jménem Jarlochova nástupce Jana.¹¹⁷ Zcela bez pochyb však můžeme prvního opata milevského kláštera prohlásit za mrtvého teprve dne

---

¹⁰⁹ CDB II, s. 337-340, č. 331.

¹¹⁰ Kvirenc 2018, s. 443.

¹¹¹ Pubička 1781, s. 26.

¹¹² Hájek 1541, s. 403.

¹¹³ Dobner 1764, s. 24; Weyrauch 1997, s. 9; Čermák 1877, s. 312; Bervida 1984, s. 30.

¹¹⁴ CDB II, s. 300, č. 302.

¹¹⁵ Vondruška 1991, s. 62.

¹¹⁶ Žák 1895, s. 657; Kubelková 1971, s. 56.

¹¹⁷ CDB II, s. 353-354, č. 345; Bervida 1984, s. 30.

24. září roku 1234, z kteréhož pochází dokument o směně vesnic milevského kláštera v čele s opatem Janem.¹¹⁸

Ostatky opata Jarlocha byly uloženy do klášterní hrobky. Dle vyprávění Hájkovy kroniky následně navštěvovali jeho hrob nemocní, již mrtvého Jarlocha měli prosit o uzdravení. Věřili, že jeho tělo dokáže pomocí moci boží konat zázraky.¹¹⁹ V Milevsku se pozůstatky nacházely patrně až do husitských válek, kdy je před zkázou zachránili pohotoví bratři premonstráti, již je na základě mínění Erwina A. Weyraucha, jehož rukopis vypráví dějiny milevského kláštera od jeho založení, přenesli na nedaleký hrad Zvíkov. Weyrauch se ovšem na základě Balbínova vyprávění mylně domníval, že na počátku 15. století náležel Zvíkov pánům ze Švamberka¹²⁰. Tehdy totiž hrad patřil králi Zikmundovi, který jej snad ve třicátých letech 15. století společně s panstvím milevským postoupil pánu Oldřichovi z Rožmberka, přičemž rodu Švamberků připadl Zvíkov do vlastnictví teprve na konci století.¹²¹ Weyrauch kromě toho tvrdil, že pozůstatky opata Jarlocha po Švampercích zdědil pán Vilém z Rožmberka, po jehož smrti je měla získat jeho žena Polyxena z Pernštejna. Ta se později podruhé vdala za pána Zdeňka Lobkovice. Z toho důvodu se badatelé dlouhá léta domnívali, že pozůstatky připadly v 17. století rodu Lobkoviců.¹²² Nicméně na základě bádání v roudnickém archivu se Růžička domnívá, že Polyxena Jarlochovy pozůstatky nikdy neobdržela, a tudíž prohlašuje, že se pravděpodobně stále nachází na neznámém místě na hradě Zvíkov.¹²³

1. 4 Otázka prvotního osazení kláštera Schlägl

V literatuře se podnes setkáváme s přesvědčením, že na počátku posledního desetiletí působení opata Jarlocha v milevském klášteře došlo k osazení rakouského kláštera Schlägl, česky Drkolná, milevskými řeholníky, pročež nad ním klášter milevský držel až do 18. století paternitu. Svědčí o tom poměrně velké množství listin uložených ve schlägelském archivu, jejichž hodnověrnost byla ovšem několikrát zpochybněna.

---

¹¹⁸ CDB III/1, s. 89, č. 83.

¹¹⁹ Hájek 1541, s. 403; Weyrauch 1997, s. 10.

¹²⁰ “*Za nepokojů husitských patřil Zvíkov pánům ze Schwamberka.*” Weyrauch 1997, s. 12.

¹²¹ Tyl 1888, s. 52-55, 81.

¹²² Weyrauch 1997, s. 24.

¹²³ Růžička 1996, s. 29.

O patronát se s kanovníky milevskými totiž po staletí přeli bratři kláštera osterhofenského. Na základě jednak autentických, jednak falzifikovaných písemností drkolenského kláštera dostupných z internetového fondu *Schlägl, Prämonstratenser* na webové stránce *monasterium.net*, sekundární literatury a relevantních studií, zejména zahraničních, se v rámci této podkapitoly pokusím odpovědět na otázku, odkud skutečně pocházelo první osazenstvo schlägelského kláštera.

Původně cisterciácký klášter nechal snad někdy před rokem 1204¹²⁴ vystavět pasovský ministeriál Kalhoch II. z Falkenštejna. Mnichy sem povolal z mateřského kláštera v Langheimu, avšak necelých deset let po jeho založení jej vzhledem k nehostinným podmínkám a tomu, že zemřel tamější opat Theoderich, bratři řádu cisterciáckého opustili. V červnu roku 1218 obdržel ministeriál Kalhoch dopis od tehdejšího langheimského opata Chundericha, dle kterého se mateřský klášter zřekl všech svých nároků na cisterciácký klášter *Slage*, přičemž veškerá práva a povinnosti s ním spojené přenechal premonstrátskému klášteru osterhofenskému a jeho opatovi. O jeho počínu svědčí dnes pouze kopie dokumentu, jehož původní verze z roku 1218 byla ztracena.¹²⁵ Této skutečnosti odpovídá také kratičká zmínka v osterhofenských análech z roku 1220 o převzetí kláštera v Drkolné řeholními bratry osterhofenskými.¹²⁶ Přesvědčen o tom byl také badatel Laurenz Pröll, který se problematice schlägelského kláštera věnoval ve druhé polovině 19. století.¹²⁷

Existuje ovšem ještě jiný opis listiny pořízený snad schlägelským proboštem Wenzeslausem Zipslerem na konci 16. století, který sděluje, že do opuštěného kláštera povolal Kalhoch nikoli řeholníky osterhofenské, ale premonstráty z kláštera milevského. Tomu, že klášter Drkolná se během 13. století stal dceřiným toho milevského, nasvědčuje listina papeže Alexandra IV. z února roku 1257, v níž obyvatelům pasovské, pražské a regensburské diecéze přislíbil odpustek za pomoc tehdejšímu milevskému opatu, jehož

---

¹²⁴ Ze 4. dubna 1204 pochází doklad o finanční transakci mezi pasovským biskupem Wolfgerem a sklepmistrem cisterciáckého kláštera *Slage*. Pichler 2003, s. 18.

¹²⁵ "... et Abbati osterhoviensi ... monasterio, et Abbati in Osterow ..." Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1218 VI 20.

¹²⁶ Pichler 2003, s. 24.

¹²⁷ Pröll 1877, s. 39.

jméno neuvádí, při výstavbě snad schlägelského klášterního komplexu.¹²⁸ Schlägl jakožto pobočný klášter milevského je následně vysloveně uveden v textu dokumentu z listopadu roku 1307.¹²⁹ Na tuto listinu později zareagoval pasovský biskup Bernhard z Prambachu, který v časově blíže neurčeném falzu vznesl požadavek na generálního opata řádu premonstrátů o přehodnocení svého rozhodnutí, přičemž usiloval o to, aby se schlägelský klášter znovu podřídil klášteru Osterhofen.¹³⁰ Že jeho požadavku nebylo vyhověno, dokládá jiné falzum ze schlägelských archivů z října roku 1337, ve kterém je milevský opat jménem Mrákota uveden jako *patris abbatis*¹³¹. Mrákota je dále jmenován také na listině z ledna roku 1341, prostřednictvím které byl společně s českým šlechticem Petrem z Rožmberka pověřen králem Janem Lucemburským o urovnání rozepře mezi řeholníky schlägelského kláštera a tehdejším lounským knězem Petrem.¹³²

Jako *otce-opata* kláštera schlägelského jmenuje falzum datované mezi léta 1357-1360 také pozdějšího milevského opata Mikuláše, jež kromě toho uvádí text původního pergamenu ze dne 4. srpna 1360, ze kterého se dočítáme o dosazení řádového kněze milevského kláštera Jindřicha do funkce schlägelského probošta.¹³³ Jeho ustanovení do úřadu nicméně ztížil rozkol tamějších řádových bratří, kteří Jindřicha za svého probošta zprvu odmítali zvolit. Pomocnou ruku milevskému kanovníkovi podal tehdejší opat strahovského kláštera Martin, jenž dle dochované listiny nařídil farářům strahovské farnosti ve Svěrázu a městě Kaplici¹³⁴ podpořit Jindřichovo uvedení do funkce.¹³⁵ Coby probošta uvádí Jindřicha následně dokument z února roku 1364, ve kterém Petrus, bývalý řádový bratr milevského kláštera, nahradil tehdejšího friedberského faráře Otolfa.¹³⁶ Právě farář Petrus převzal po Jindřichově smrti proboštsví v Drkolné.¹³⁷

---

¹²⁸ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1257 II 13.

¹²⁹ "... *filialis nostra ecclesia* ..." Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1307 XI 01.

¹³⁰ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1307 XI 08.

¹³¹ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1337 X 11.

¹³² Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1341 I 07.

¹³³ RBM VII/2, s. 370-372, č. 599. Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 26.

¹³⁴ Patronátní čili podací právo farního kostela ve městě Kaplice náleželo od roku 1350 klášteru milevskému. Sedláček 1998, s. 399.

¹³⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 28. Na skenu listiny je viditelný rok 1360, přesto editované vydání datuje dokument do roku 1363. (RBM V, s. 867)

¹³⁶ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1364 II 07; Slapnicka 1992, s. 31.

¹³⁷ Dolzer 1935, s. 93.

Koncem 14. století zastával funkci opata milevského kláštera František, který se na sklonku svého života v devadesátých letech zúčastnil volby nového schlägelského probošta, jímž byl za jeho podpory jmenován další z milevských kanovníků a od roku 1390 bernartický farář Děpold. Jmenuje ho falzum datované do léta roku 1395, v němž mu papež Bonifác IX. přiznal desetileté retenční právo na bernartické beneficium a faru.¹³⁸ Děpold se však během svého působení v Rakousku pravděpodobně potýkal s nemalými problémy, jak dokládá již falzum ze dne 17. února 1396. Papež v něm pověřil florentského biskupa Angela Acciaioliho o prověření nároku Děpolda na schlägelské proboštví a v případě nesrovnalostí mu dal svolení dosadit do úřadu Děpoldova rivala Nicolause Flenzela, též údajně českého rodáka, kterého si do funkce probošta zvolili sami schlägelští bratři.¹³⁹ Nicméně již v následujícím falzu ze dne 19. dubna 1396 měl papež žádat o Děpoldovo znovudosazení do funkce.¹⁴⁰ Podle Prölla však tehdy ve Schläglu neoblíbený Děpold pronikl společně s několika svými komplici za brány kláštera s použitím násilí, o čemž dnes podává zprávu pouze další falzum s datem 18. června 1402, na jehož základě byl tehdejší pasovský biskup Jiří z Hohenlohe pověřen prošetřením tohoto případu.¹⁴¹ Děpoldovi se však na základě Pröllova mínění podařilo šetřící komisi naklonit na svou stranu.¹⁴² Nevoli svých schlägelských bratří vyvolal milevský probošt naposledy roku 1403. Tehdy do funkce faráře ve schlägelském hospodářství Světlík¹⁴³ dosadil kanovníka milevského kláštera Přecha z Předbořic, a to navzdory četným žádostem jistého *Busca z Pottensteina*, který se o farářství téhož času taktéž ucházel.¹⁴⁴ Naneštěstí ještě v září toho roku původem milevský kanovník Děpold náhle zemřel.¹⁴⁵

Osobností milevského Děpolda se ve svém rukopisu zabýval také Weyrauch, který reagoval na dlouhá staletí trvající spor mezi osterhofenským a milevským klášterem o patronát nad klášterem schlägelským. Děpold údajně během svého působení v Drkolné padělal zde uložené zakládací listiny ve prospěch svého mateřského kláštera milevského,

---

¹³⁸ MV V, s. 516, č. 954; Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1395 VIII 27.

¹³⁹ MV V, s. 525, č. 972; Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1396 II 17; Straka 1992, s. 430.

¹⁴⁰ MV V, s. 537-540, č. 987.

¹⁴¹ MV V, s. 1120, č. 1936.

¹⁴² Pröll 1877, s. 82.

¹⁴³ Sedláček 1998, s. 853.

¹⁴⁴ LC VI, s. 89; Pichler 2003, s. 232-233.

¹⁴⁵ LC VI, s. 99; Pröll 1877, s. 67.

přičemž tímto způsobem upravené je do svého diplomatáře převzal později patrně roku 1593 výše uvedený schlägelský kanovník Wenzeslaus Zipser. Podvržení schlägelských dokumentů proboštem Děpoldem na přelomu 14. a 15. století měla prokázat soudní převedená v polovině 18. století, z níž vítězně vyšli bratři osterhofenští, protože paternitní právo ke klášteru Schlägl bylo v březnu roku 1746 oficiálně přiznáno klášteru Osterhofen.¹⁴⁶ Poprvé mu byl dle falza pocházejícího snad ze 17. století patronát ke Schläglu přidělen během husitských válek roku 1433, a ačkoliv trval pouze po dobu několika desetiletí, úzký vztah obou klášterů zůstal od té doby zachován.¹⁴⁷

S přihlédnutím k tvrzení badatele Prölla o Děpoldově veskrze tyranské vládě v úřadu probošta a četným falzifikátům, které nám dnes jako jediné poskytují informace o tomto rozporuplném období kláštera v Drkolné, lze Weyrauchovo mínění považovat za velmi pravděpodobné. Nicméně ani současní badatelé Laurenz Schuster¹⁴⁸ a Alois Zauner¹⁴⁹, jež se pravostí zakládacích listin schlägelského kláštera zabývají, nejsou schopni s jistotou stanovit, zda původní dnes nenávratně ztracené dokumenty obsahovaly informace o příchodu osazenstva z kláštera osterhofenského, či milevského. Odpověď na tuto dosud nezodpovězenou otázku mohla pravděpodobně skrývat dnes již z části ztracená *Jarlochova kronika* nebo také v 15. století husity výrazně zredukovaný milevský klášterní archiv. Přestože lze dnes zejména na základě Pröllova a Weyrauchova bádání předpokládat, že první premonstráti přišli do schlägelského kláštera skutečně z Osterhofenu, a nikoli z Milevska, o působení milevských řeholníků coby proboštů tohoto kláštera nesporně svědčí alespoň omezené množství dochovaných autentických listin.

Po Děpoldově smrti krátce zastával schlägelské proboštsví další z milevských kanovníků Ondřej, kterého ve funkci roku 1403 vystřídal jiný milevský rodák Martin z Toužimi.¹⁵⁰ Ten se vzhledem k tehdejšímu rozepřím v klášteře vyvolaných údajnou hrůzovládou probošta Děpolda potýkal nejen s odmítnutím tamějšími bratry pro svůj český původ, ale

---

¹⁴⁶ Weyrauch 1997, s. 10; Pröll 1877, s. 318; Zauner 2004, s. 327.

¹⁴⁷ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1433 V 07; Pröll 1877, s. 82.

¹⁴⁸ Schuster 1961, s. 127-163.

¹⁴⁹ Zauner 2004, s. 327-394.

¹⁵⁰ MV V, s. 1265-1266, č. 2158.

také jejich obecným nesouhlasem s podřízením se mateřskému klášteřu milevskému. Věrnost ve vykonávání proboštského úřadu v klášteři Drkolná proto přislíbil teprve v listině z června roku 1408.¹⁵¹ Bezprostředně po jeho smrti roku 1418 byla následně na probošta katedrály svatého Štěpána ve Vídni vznesena žádost, aby do funkce schlägelského probošta nebyli dosazováni pouze kanovníci původu českého, ale rovněž ostatních národností.¹⁵² Přestože byl zřejmě z toho důvodu do schlägelského úřadu následně jmenován kanovník německého původu Bernhard, jeho domovem byly Čechy.¹⁵³

---

¹⁵¹ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1408 VI 10.

¹⁵² Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1418 I 17.

¹⁵³ Slapnicka 1992, s. 31. Další řeholní bratry milevského klášteřa archiv klášteřa schlägelského již nezmiňuje. Posledním drkolenským proboštem, který měl svého času vliv také v milevském klášteři, se stal olomoucký rodák Kryšpín Fuck, kanovník strahovský. Fuck byl roku 1623 jmenován titulárním opatem milevským a želivským a později roku 1640 převzal také úřad opata ve strahovském klášteři (viz kapitola 4).

2 Období rozkvětu kláštera do počátku 15. století

Počátky milevského kláštera provázené jak knížecími bouřemi v zemi, tak neblahými událostmi v samotném klášteře, vystřídal po smrti opata Jarlocha období rozkvětu. Postupně narůstal nejen počet milevských premonstrátů, ale také množství vesnic klášterního panství, přičemž na počátku 15. století se milevský klášter stal jedním z nejbohatších klášterů v zemi. Znovu zejména na základě editovaných svazků *CDB* a *MV* a odkazů na některé jejich latinské originály se pokusím jednak rekonstruovat posloupnost následovníků prvního opata Jarlocha, jednak popsat postupné rozšiřování klášterního majetku do roku 1420. Primární prameny nově doplní další Emlerova editovaná sbírka listin *Regesta Bohemiae et Moravia* společně s konfirmačními knihami pražského arcibiskupství *Libri confirmationum* vydávanými od roku 1354, které kromě samotných opatů kláštera uvádí jména plebánů milevských farností. Ze sekundární literatury pracuji zvláště s dílem *Premonstráti v Čechách a na Moravě* Dominika K. Čermáka a publikací *Monasticon Praemonstratense* současného badatele Norberta Backmunda, nicméně se obracím rovněž k názorům Kubelkové, Kytky, Weyraucha a ostatních citovaných autorů.

V dobách po smrti opata Jarlocha žilo v klášteře údajně až na tři sta premonstrátských řeholníků. Ačkoliv se milevský rodák a strahovský knihovník Cyril A. Straka ve své studii, kterou věnoval náhrobku pozdějšího opata Františka, domnívá, že tento počet řeholních bratří je vzhledem k velikosti konventu nepravděpodobný,¹⁵⁴ Růžička dodává, že zde mohli být vedle milevských bratří započtení také kněží z milevských farností.¹⁵⁵ Kanovníci v areálu kláštera kromě duchovní správy pěstovali vinnou révu, obilí či chmel, obdělávali klášteru blízká políčka či pracovali na zalesněných územích a zároveň dbali na vzdělání tamějších obyvatel v činnostech nezbytných pro jejich obživu.¹⁵⁶ Právě poměrně vysoký počet kanovníků zřejmě výrazně přispěl k hospodářskému růstu kláštera, neboť dle Weyraucha a Straky na počátku 15. století odváděl do královské pokladnice více než 240 kop pražských grošů ročně, tedy dvakrát více než klášter strahovský, který

---

¹⁵⁴ Straka 1992, s. 427.

¹⁵⁵ Růžička 1996, s. 30.

¹⁵⁶ Kytka 1940, s. 42.

měl panovníkovi odvádět berni ve výši pouhých 100 kop, či dokonce pětkrát více než želivský, což z něj v období jeho rozkvětu do roku 1420 činilo jeden z nejbohatších klášterů na území Čech.¹⁵⁷ Vyšší daně odváděly snad jen kláštery chotěšovský, břevnovský, kladrubský či nepomucký.¹⁵⁸ Na druhou stranu je třeba podotknout, že kupříkladu vísky panství kláštera strahovského uvádí jeho urbář velmi nejednoznačně, přičemž není patrné, zda se záznam vztahoval k vesnici jako celku, či její části.¹⁵⁹ Z toho důvodu je třeba na předložené klášterní daně nahlížet spíše orientačně.

Jak uvádí jedna z předchozích kapitol práce, opata Jarlocha vystřídal ve funkci kolem roku 1230 druhý milevský opat jménem Jan I. První zmínka o něm pochází snad z výše zmiňovaného dokumentu datovaného do závěru roku 1229, ve kterém nejmenovaný milevský opat a převor zastával roli svědka při suspendaci několika zahraničních duchovních.¹⁶⁰ Řada literárních pramenů uvádí druhého opata ve funkci teprve od roku 1234, ve kterém je jakožto opat milevský jmenován na níže uvedené listině.¹⁶¹ Pokud předpokládáme, že Jarloch zemřel kolem roku 1228, jmenování jeho nástupce bychom měli datovat na konec let dvacátých, neboť není pravděpodobné, že klášter fungoval celých šest let bez svého představeného.

O Janově prvním významném počínu, kterým po Jarlochovi přispěl k dalšímu rozvoji klášterního panství, svědčí až časově blíže neurčená listina, jež dokládá koupi několika obdělávaných pozemků na území Jarlochem nabyté osady Týnčany, které se svolením ostrovského opata Běhana odprodali klášteru poddaní vesnice Pořešice u Sedlčan.¹⁶² Jiná listina ze září roku 1234, která jako první jmenuje Jana coby milevského opata, připomíná polovinu obce *Hruztizc in provincia Behinensi* - Sedláčkem identifikovanou jako dnes zaniklou osadu Hruštice u Bechyně,¹⁶³ již milevský opat získal od tehdejšího pražského

---

¹⁵⁷ Weyrauch 1997, s. 12; Růžička 1996, s. 30.

¹⁵⁸ Straka 1992, s. 430.

¹⁵⁹ Čechura 1995, s. 26.

¹⁶⁰ CDB II, s. 337-340, č. 331.

¹⁶¹ Čermák 1877, s. 313; Kytka 1996, s. 42.

¹⁶² Třeboň, Státní oblastní archiv Cizí statky Třeboň (1205-1797) 540; CDB II, s. 353-354, č. 345; Vlasák 1876, s. 68; Sedláček 1998, s. 717.

¹⁶³ Koncem 14. století se však o usedlosti hovoří jako o zboží pánů z Rožmberka. Sedláček 1998, s. 298.

biskupa Jana II. směnou za patrně současnou ves Horosedly na východ od města Mirovice. Za směnu biskup klášteru zaplatil navíc celých osmdesát hřiven stříbra.¹⁶⁴

Ve třicátých letech 13. století do Milevska zavítal tehdejší král Václav I. Dle dokumentu vydaného dne 7. května 1235 panovník odprodal opatu Janovi za třicet hřiven stříbra ves Mlékojedy ležící patrně v mělnickém okrese u Neratovic, jejíž bývalou držitelkou byla králova kojná Agnes, český Nětka.¹⁶⁵ Opat s koupí klášteru poměrně vzdálené vsi souhlasil snad z toho důvodu, že téhož času se milevské klášterní panství rozkládalo mimo oblast jižních Čech také na území severočeském, o čemž svědčí prameny doložená klášterní obec Miřejovice ležící v okrese litoměřickém (viz níže). Pravděpodobně se jedná o dvě osady z původního majetku Jiřího z Milevska. Nelze vyloučit možnost, že klášteru svého času náleželo hned několik severočeských usedlostí, přestože o nich nejsou dochovány žádné zprávy.

Poslední zmínka o Janovi I. pochází snad z listiny podepsané roku 1236, která rozhodla spor mezi Vyšehradskou kapitulou a želivským opatem Heřmanem o hospodářský výnos z rybaření na řece *Lube*. Milevský opat zde zastával roli svědka.¹⁶⁶

Vzhledem ke značně omezenému množství historických pramenů podstatně zejména při bádání v otázce posloupnosti představených milevského kláštera je třeba některá funkční období určitých opatů uvedená v sekundární literatuře považovat mnohdy za orientační, v některých případech dokonce za zavádějící. Jako příklad lze uvést rukopis Weyrauchův, který navzdory nepopiratelným listinným dokladům o působení opata Jana I. pokládá za Jarlochova nástupce jakéhosi Heřmana.¹⁶⁷ Čermák v některých případech k primárním zdrojům odkazuje, přesto vzhledem k době vydání jeho díla nelze v něm uvedené datace považovat za zcela hodnověrné. Za jeho života zřejmě ještě nebyly některé dobové dokumenty badatelům známy, pročež v jeho díle někteří milevští opati zcela chybí, jiní přebývají. Podrobný seznam od dob Jarlocha po zřízení milevského

---

¹⁶⁴ CDB III/1, s. 89-90, č. 83; Čermák 1877, s. 313; Kytka 1996, s. 43.

¹⁶⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 9; CDB III/I, s. 133-134, č. 108; Čermák 1877, s. 313.

¹⁶⁶ CDB III/1, s. 177, č. 142; Čermák 1877, s. 313.

¹⁶⁷ Tato domněnka podle Dolisty mylně vznikla splynutím tehdejšího želivského opata Heřmana s tím milevským. Žádný milevský opat Heřman tedy nežil. Dolista 1947, s. 5.

převorství v 17. století dále sestavil ve 20. století Josef Kytka, avšak v jeho práci naopak odkazy na použité prameny schází. Na konci 40. let 20. století se kritického zhodnocení dosavadních seznamů milevských opatů následně chopil Karel Dolista, jehož novinový příspěvek *O seznamech milevských opatů (1187-1596)* zůstává navzdory staršímu datu vydání společně se soupisem představených kláštera Norberta Backmunda vydaným roku 2018 stěžejním sekundárním materiálem při bádání v této otázce.

Za Janova nástupce bývá v literatuře často považován opat jménem Ojír¹⁶⁸, avšak vzhledem k absenci zpráv dokládajících jeho existenci ho někteří badatelé ve svých seznamech vůbec neuvádí. Dolista dokonce tvrdí, že opat Ojír nikdy nežil.¹⁶⁹ Friedrich se při sestavování své editované sbírky listin patrně mylně domníval, že se tento Ojír poprvé coby blíže neurčený *abbates de Mileuscho* objevil na listině ze dne 10. září 1243, prostřednictvím které pasovský děkan Albert Bohemus exkomunikoval několik duchovních věrných salcburskému arcibiskupu Eberhardovi II. z Regensburgu, mezi nimiž byl také onen milevský opat.¹⁷⁰ Snad právě na základě Friedrichovi domněnky datovala řada starších autorů nástup Ojíře do úřadu na počátek čtyřicátých let 13. století.¹⁷¹ Tohoto Janova neznámého nástupce se tedy zřejmě týká dokument papeže Alexandra IV. vystavený dne 15. dubna roku 1257, kterým byl milevský klášter osvobozen ode všech daní.¹⁷² Ačkoliv rovněž pisatel druhého dokumentu uvedl pro milevského opata obecné označení *abbati de Mileuzk*, lze se domnívat, že neodkazoval ani k budoucímu opatu Jindřichovi, ani k bývalému opatu Janovi I. Vzhledem k tomu, že další dochovaná listina se jménem nového představeného pochází až z poloviny osmdesátých let 13. století, zdá se pravděpodobné, že úřad po skončení Janova funkčního období zastával do let osmdesátých skutečně jiný opat, či dokonce více neznámých opatů, jak se domnívá kupříkladu Backmund¹⁷³. Pokud bychom totiž předpokládali, že třetí milevský opat nastoupil do funkce právě na konci druhé poloviny 13. století, Jan by

---

¹⁶⁸ Jindy též Hoyco (Kytka 1940), Hoyko (Bervida 1984), Hoger, nebo Ojír (Čermák 1877, s. 313). Stejně jako v případě opata Jarlocha jsem pro tuto práci zvolila počestěnou verzi jeho jména Ojír, rovněž v případě opata Ojíře, který ve funkci působil na počátku 14. století.

¹⁶⁹ Dolista 1947, s. 6.

¹⁷⁰ CDB III/2, s. 341, č. 251.

¹⁷¹ Zap 1859, s. 215; Čermák 1877, s. 313; Kytka 1996, s. 42.

¹⁷² RBM II, s. 57-58, č. 149; Čermák 1877, s. 313; Píša 2005, s. 5.

¹⁷³ Backmund 2018, s. 367.

opatství vykonával snad déle než Jarloch, který byl pro svých dvaadvacet let při převzetí opatství považován za výjimečně mladého.

První zmínka o následovníkovi tohoto neznámého, či více neznámých milevských opatů a v pořadí teprve třetím doloženém opatovi milevského kláštera Jindřichovi I. pochází až z listiny krále Václava II. podepsané dne 29. září roku 1285. Tehdy mladý panovník udělil klášteru patronální právo kostelů sv. Petra a sv. Mikuláše ve Starém a Novém Kamýku jako náhradu za škody způsobené na klášterních državách při dobývání nedalekého hradu Zvíkov.¹⁷⁴ Druhá zmínka o opatu Jindřichovi se objevuje v dokumentu ze dne 14. září roku 1288, v němž konvent ostrovského kláštera v čele s opatem Otou postoupil milevskému klášteru vlastnické právo románského kostela sv. Ondřeje v Praze.¹⁷⁵ Samotný pozemek, na kterém se dnes již zbouraná sakrální stavba nacházela, odprodal klášteru v osmdesátých letech tehdejší probošt vyšehradské kapituly Petr za 32 hřiven stříbra.¹⁷⁶

Seznam svědků listiny vystavené želivským opatem Thilmanem I. dne 17. března roku 1306, který dokládá předání jakési osady *Branicz in Morauia*, jež tehdy patřila dnes zříčenému klášteru Rosa coeli v Dolních Kounicích, do správy kláštera želivského, zmiňuje neurčitého *H. Milocensis ecclesiarum abbatum*.¹⁷⁷ Z dokumentu není zcela jasné, zda písmeno *H.* je zde určeno jménu *Henricus* či *Hoyco*, kterýžto je považován za Jindřichova nástupce. Náповědou nám může být opis listiny z padesátých let olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku, který měli vyhotovit strahovský opat Dětrich II. a milevský opat *Hoyco*.¹⁷⁸ Vzhledem k tomu, že byl vznik této kopie datován právě do roku 1306, lze onoho milevského opata *H.* pokládat za čtvrtého doloženého milevského opata Ojíře. Čermák a Backmund se sice domnívali, že Jindřicha v úřadu vystřídal jakýsi opat Heřman, kterého měl po ročním funkčním období nahradit již druhý

---

¹⁷⁴ RBM II, s. 586, č. 1355; Tyl 1888, s. 43.

¹⁷⁵ Kostel sv. Ondřeje se nicméně roku 1310 dostal do správy kláštera zbraslavského. Ruth 1904, s. 50.

¹⁷⁶ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 10; RBM II, s. 626, č. 1460; Čermák 1877, s. 313-314, 33.

¹⁷⁷ RBM II, s. 900, č. 2084; Čermák 1877, s. 213.

¹⁷⁸ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 27.

opat jménem Jindřich,¹⁷⁹ jehož ve svém díle uvedli také Weyrauch¹⁸⁰ a Kytka¹⁸¹, nicméně ani jedno z uvedených jmen se v žádném z dochovaných dokumentů vysloveně nenachází, přičemž Dolista stejně jako v případě Janova nástupce Ojře dodává, že opati Heřman ani Jindřich II. vůbec neexistovali. Výše uvedení badatelé pravděpodobně vycházeli z listiny vystavené v listopadu roku 1307, která pojednává o přijetí několika schlägelských bratří a vybraných šlechticů do modlitebního bratrstva milevským opatem znovu uvedeným prostým písmenem *H*.¹⁸² Jestliže ovšem výše zmíněný opis vyhotovený představeným milevského kláštera *Hoycem* skutečně vznikl roku 1306, pak *H*. z dokumentu vydaného o rok později odkazuje patrně již ke čtvrtému opatu Ojířovi.

Později z ledna roku 1319 pochází bula papeže Jana XXII. podepsaná v Avignonu, kterou stanovil dva nejmenované opaty klášterů milevského a břevnovského, aby do úřadu děkana Vyšehradské kapituly jmenovali Držislava Čeňkův z Bechyně.¹⁸³ Nového vyšehradského děkana se rovněž týká listina z prosince téhož roku, ve které je milevský opat coby *abbate monasterii de Mileusk* uveden v souvislosti s Držislavovým dřívějším zvolením.¹⁸⁴ Později v listopadu roku 1321 požádal papež milevského opata o vynesení rozsudku nad hradeckým arcijáhnem Havlem v záležitosti rozepře mezi Vyšehradskou kapitulou a zástupci farnosti o patronátní právo k pražskému Týnskému chrámu.¹⁸⁵ V reakci na jeho žádost nařídil právě opat Ojíř pražskému arcijáhnovi Tomášovi předvolat si do kláštera na Zbraslavi týnské farníky, kteří se mu měli zodpovídat z obvinění vznesených oním vyšehradským děkanem Držislavem.¹⁸⁶ Rozepře byla ukončena smírem v roce 1323.¹⁸⁷ Představeného milevského kláštera Ojíře dále uvádí text listiny vystavené dne 11. listopadu roku 1322, ve které jakožto *abbate monasterii Milewcensis* postoupil Jindřichovi z Kamenice severočeskou obec Mířejovice,¹⁸⁸ jež tehdy tvořila součást

---

¹⁷⁹ Čermák 1877, s. 314.

¹⁸⁰ Weyrauch 1997, s. 10.

¹⁸¹ Kytka 1940, s. 42.

¹⁸² Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1307 XI 01.

¹⁸³ RBM III, s. 198, č. 480; Hledíková 2013, s. 244.

¹⁸⁴ RBM III, s. 225-227, č. 544.

¹⁸⁵ RBM III, s. 298-299, č. 734.

¹⁸⁶ Národní archiv Archiv kolegiátní kapituly vyšehradské (1130-1523) 143; RBM III, s. 314, č. 772.

¹⁸⁷ Štulc 1862, s. 175.

¹⁸⁸ Sedláček 1998, s. 608.

milevského klášterního panství.¹⁸⁹ Vzhledem k poloze osady se lze domnívat, že klášteru náležela od samého vzniku jako jedna z původních severočeských držav jeho zakladatele Jiříka.

Nejmenovaného milevského opata dále uvádí bula papeže Jana XXII. s datem 28. listopadu 1326, ve kterém ho společně s opatem zábrdovickým a hradištským požádal o dohled nad volbou želivského kanovníka Jana Vlka do úřadu představeného kláštera v Louce.¹⁹⁰ Přestože papežský dokument ani jednoho ze tří opatů jmenovitě neuvádí, můžeme na základě Dolistova bádání, který tvrdí, že Ojír zemřel později toho roku,¹⁹¹ konstatovat, že papežova žádost se vztahovala právě k němu.

Od druhé poloviny dvacátých let 14. století vykonával úřad milevského opata Mrákota. Dokládá to hned několik dobových písemností. Dle listiny vydané dne 20. ledna roku 1327 propůjčil tehdejší král Jan Lucemburský milevskému klášteru podací právo bechyňského kostela a fary.¹⁹² Postoupení patronátu společně s dosazením nového kněze Jindřicha opatem Mrákotou na tamní farnost dosvědčil dokumentem ze srpna roku 1328 kněz pražské diecéze Michal ze Zbirohu.¹⁹³ Ve třicátých letech byla následně vystavena jiná listina s obecným výrazem *abbas de Milewsk*. Bula papeže Benedikta XII. ze dne 2. prosince roku 1335 představeného milevského kláštera jmenuje v souvislosti se zvolením nového olomouckého kancléře Jence Závíše z Újezda, který toho roku ve funkci vystřídal olomouckého biskupa Jana Volka.¹⁹⁴ Ačkoliv písemnost jméno onoho opata neuvádí, na základě předchozího dokumentu jej můžeme identifikovat právě jako Mrákotu. Mimo to jakási poznámka datovaná na konec třicátých let dokládá skutečnost, že milevský opat Mrákota ztratil společně s několika dalšími církevními hodnostáři svou pečeť.¹⁹⁵

---

¹⁸⁹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 15; RBM III, s. 328., č. 821.

¹⁹⁰ RBM III, s. 484-485, č. 1243; Hledíková 2013, s. 251.

¹⁹¹ Dolista 1947, s. 6.

¹⁹² RBM III, s. 490, č. 1260.

¹⁹³ Králova listina uvádí samotného opata Mrákotu coby *Mrakote abbati ... monasterii Milocensis*, kdežto Michalův dokument se vztahuje patrně k proboštovi milevského kláštera jménem *Purkardus*. Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 17; RBM III, s. 579, č. 1481.

¹⁹⁴ RBM IV, s. 91, č. 235; CDM 7, s. 75, č. 97; Hledíková 2013, s. 246.

¹⁹⁵ "... *Mracota, abbas de Milesk ...*" RBM IV, s. 245, č. 634; Šimák 1925, s. 845.

Během jeho působení v čele milevského opatství zakoupili řádoví bratři *Procziba* a *Purchardus* vísky *Pleziztsch* a *Kykrob* od jistého Jordana z *Gieschgobicz*.¹⁹⁶ Na základě mínění badatelů zabývající se místními jmény v Čechách a na Moravě se pravděpodobně jedná o dnešní tvrz Plešiště u Sedlčan a snad jí blízkou osadu Skrýšov, ačkoliv se v minulosti předpokládalo, že *Kykrobem* byla míněna obec Krchov u Petrovic¹⁹⁷. O té však první zmínka pochází teprve z konce 15. století. O tom, že klášterní panství nabylo ve třicátých letech 14. století dvě nové usedlosti za částku 103 kop grošů pražských, svědčí částečně poškozený pergamen pánů z Janovic, již jejich prodej potvrdili.¹⁹⁸

Další zmínka o Mrákotovi pochází až z roku 1350. Tehdy měl společně s hradištským opatem na žádost generálního opata premonstrátského řádu Jana rozhodnout o volbě nového představeného kláštera želivského. Tamní opatství připadlo do rukou louňovického probošta Hynka, pročež poražený želivský kanovník Bernard na oba povolané opaty podal snad v březnu roku 1350 stížnost. Navzdory tomu bylo rozhodnutí Mrákoty a Přibyslava schváleno. Dokument, který rozeprá jménem notáře Buzka z Troubek potvrdil, byl vystavený dne 2. července roku 1350.¹⁹⁹

Písemnost vydaná následně v březnu roku 1353 dokládá další podnětné detaily, například vyloučení kanovníka Jana Petra z řad milevských řeholníků, který dle tehdy vydaného dokumentu usiloval o znovusmíření s bratry premonstráty.²⁰⁰ Z padesátých let 14. století pochází zároveň několik posledních zpráv o pátém představeném milevského kláštera Mrákotovi. Za přítomnosti blíže neurčeného milevského opata, zcela jistě Mrákoty, byl dle konfirmačních knih pražského arcibiskupství farářem kostela západočeské vesnice Přílezy jmenován duchovní Jindřich²⁰¹. Tato zmínka pouze dokládá rozsáhlou působnost milevského kláštera na městu Milevsku vzdálených usedlostech. Opatovo jméno dále nalzáme v textu listiny z února roku 1355, ve které coby *Mirakota abbate Milocensi*

---

¹⁹⁶ Podle Sedláčka se jedná o Jordana z Jickovic. Sedláček 1998, s. 699.

¹⁹⁷ Bervida 1984, s. 30.

¹⁹⁸ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 19; RBM IV, s. 113, č. 284.

¹⁹⁹ Národní archiv Premonstráti – klášter Strahov (1192-1921) 44; Baletka 1996, s. 388.

²⁰⁰ MV II, s. 20-21, č. 45,

²⁰¹ LC I/1, s. 40; Cais 2012, s. 3.

vystupoval jako svědek při volbě nového želivského opata Bernarda²⁰². Zcela naposledy se o jeho činech dozvídáme z konfirmačních knih, kdy měl dne 9. března roku 1355 na uprázdněné místo faráře v *Czeruen* dosadit jistého milevského kanovníka Petra²⁰³. Vzhledem k tomu, že záznam ze srpna roku 1355 odkazuje již k Mrákotově nástupci, lze jeho úmrtí datovat do druhé čtvrtiny toho roku.

Šestým doloženým opatem milevského kláštera se tedy na přelomu druhé poloviny padesátých let 14. století stal Mikuláš I., v dobových písemnostech zpravidla uváděný jako *Nicolai abbatis monasterii Milocensis*.²⁰⁴ O tom, že právě Mikuláš nastoupil do úřadu opata bezprostředně po opatu Mrákotovi, vypovídá listina z Avignonu vydaná v říjnu roku 1359, která uvádí jméno jak tehdy již zemřelého opata Mrákoty, tak Mikuláše.²⁰⁵ Jeho převzetí milevského opatství roku 1355 dokládá rovněž zápis konfirmační knihy ze druhé poloviny srpna téhož roku, kdy se farního úřadu v Bernarticích chopil milevský řeholník *Wyssko*²⁰⁶. Kniha opata dále uvádí v souvislosti s výše jmenovaným kostelem Červený, jehož plebánie svěřil v červnu roku 1356 jistému Zdeslavovi.²⁰⁷

Jiná zpráva o představeném kláštera Mikulášovi pochází z listiny vydané dne 2. září roku 1357, která vypovídá o konfliktu na jedné straně milevského konventu a kladským purkrabím Benešem z Choustníka společně s pány z Rožmberka Petrem a Joštem na straně druhé o podací právo kostela sv. Vavřince v Prčici. Patronát kostela připadl roku 1310 klášteru milevskému, pročež tamní farníci pocházeli právě z řad jeho konventu. Na konci čtyřicátých let postoupil Petr z Rožmberka obec Prčice pánům z Choustníka, přičemž právě Beneš, purkrabí kladský, na tamní faru dosadil vlastního faráře Řehoře z Janova, což vzbudilo nevoli milevského opata a celého konventu. Dokument vydaný pražskou arcibiskupskou kurií ponechal patronátní právo kostela klášteru milevskému.²⁰⁸

---

²⁰² MV II, s. 131-132, č. 325; Čermák 1877, s. 214.

²⁰³ LC I/1, s. 32. Jedná se o kostel Červený, latinsky Ruffa, založený matkou Jiříka z Milevska v osadě Červená, neboť dle zápisu konfirmační knihy z roku 1356 jistý farník Petr z úřadu farníka *ecclesia in Ruffa* odstoupil. LC I/1, s. 33.

²⁰⁴ RBM VI/2, s. 404-407, č. 712.

²⁰⁵ MV II, s. 400-401, č. 1008.

²⁰⁶ LC I/1, s. 32.

²⁰⁷ LC I/1, s. 33.

²⁰⁸ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 24; RBM VI/2, s. 404-407, č. 712.

Navzdory tomu Rožmberkové svěřili podací právo kostela pánům z Choustníka. Postoupení potvrdil v dokumentu z počátku roku 1362 také želivský opat Bohuslav.²⁰⁹ Milevský konvent v čele s Mikulášem nakonec patronátní právo ke kostelu přiznal Benešovi za podmínky, že Rožmberkové budou klášteru odvádět roční úrok ve výši 6 hřiven stříbra z pěti lánů půdy osady *Prziessecznicz*.²¹⁰ Současně s patronátem kostela sv. Vavřince bylo Rožmberkům přisouzeno podací právo kostela sv. Jiljí v obci Blanice, který stejně jako chrám přčický náležel v letech 1357-1362 klášteru milevskému.²¹¹

Další významnou písemností ze dne 13. července roku 1359 umožnil papež opatu Mikulášovi v rámci několika slavnostních mší užívat pontifikálie – mitru, prsten, hůl a další církevní insignie, pro jeho osobu.²¹² Později téhož roku dne 17. září vydal představený milevského kláštera dokument vztahující se ke dvěma usedlostem klášterního panství Plešišť a Skryšov, nabytým za opata Mrákoty. Vzhledem k tomu, že poddaní měli svou obhospodařovanou půdu obou vesnic zakoupenou, Mikuláš je vyjma úroku a královské berně zprostil všech zbylých povinností.²¹³ Následně v srpnu roku 1360 dosvědčil opat dle dochovaného dokumentu stanovení milevského kanovníka Jindřicha drkolským proboštem.²¹⁴

Vyjma toho se o opatu Mikulášovi z přelomu padesátých a šedesátých let dochovalo poměrně velké množství útržkovitých zpráv pocházejících zejména z konfirmačních knih pražského arcibiskupství, které svědčí nejen o samotné činnosti představeného milevského kláštera, ale také o jeho četných patronátech. Za Mikulášovy přítomnosti převzal na konci roku 1357 úřad toužimského probošta premonstrát Zdeněk,²¹⁵ kterého

---

²⁰⁹ RBM VII/4, s. 682-683, č. 1126.

²¹⁰ Podlaha ji považuje za obec Přisečnice, která však leží v chomutovském okrese (Podlaha 1913, s. 128). Bervida ji uvádí jako klášteru blízkou vesnici Přeštěnice (Bervida 1984, s. 30), o čemž se domnívá rovněž Kytka, který poznamenává, že název vsky se v dobových pramenech objevuje pod názvy *Přesečnice* či *Přesečnice* (Kytka 1996, s. 161). Obec Přisečnice navíc v padesátých letech 14. století náležela pánům ze Šumberka, nikoliv Rožmberkům.

²¹¹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748), 27; RBM VII/4, s. 659-660, č. 1094; RBM VII/4, s. 693, č. 1146; Podlaha 1913, s. 128; Bervida 1984, s. 30.

²¹² MV II, s. 393, č. 990; Kubelková 1971, s. 97; Backmund 2018, s. 367.

²¹³ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 25; RBM VII/1, s. 190, č. 290; AČ 15, s. 289, č. 3.

²¹⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 26; RBM VII/2, s. 370-371, č. 599.

²¹⁵ LC I/1, s. 48; Sokol 1969, s. 6.

roku 1360 vystřídal se souhlasem milevského opata duchovní jménem *Persico*, česky snad Peršík.²¹⁶ Opatovo jméno konfirmační kniha uvádí také v záznamu z června roku 1359, kdy po rezignaci bernartického plebána Mrákoty potvrdil úřad jeho nástupci premonstrátu Theodorovi.²¹⁷ Téhož roku se představený kláštera po smrti jiného bernartického farníka Mikuláše účastnil jmenování jeho následovníka *Wisska*.²¹⁸ Pouhý rok nato ovšem potvrdil jeho rezignaci, přičemž úřad převzal premonstrát Jan. Při téže příležitosti byl farníkem kostela Červená jmenován milevský kanovník Albert,²¹⁹ kterého však již roku následujícího vystřídal jeho nástupce Petr.²²⁰ Tyto četné záznamy svědčí o častém střídání milevských plebánů v úřadu. Zpravidla rezignovali, případně zemřeli. Druhá konfirmační kniha milevského opata uvádí v zápisu z roku 1363 pocházejícím z kostela ve vsi Střídka, která se nachází ve strakonickém okrese.²²¹ Téhož roku Mikuláš potvrdil jistému Martinovi úřad plebána ve vsi zvané *Pulcher Mons* – dnes městečko Krásná Hora jihozápadně od Sedlčan.²²² Naposledy se šestý milevský opat v konfirmačních knihách objevuje ve dvou záznamech z roku 1365. Tehdy jednak v dubnu stvrdil úřad novému teplickému faráři Janovi z Milevska,²²³ jednak dne 11. srpna stanovil jiného milevského kanovníka Jana farníkem v Útvině.²²⁴ Jedná se zároveň o poslední dochovanou zmínku o Mikulášovi vůbec.

Během jeho působení se milevské panství taktéž rozrostlo o dvě nové usedlosti. Listina ze dne 10. srpna roku 1364 svědčí o zisku několika polností ve správě obce Kovářov, které klášter odkoupil od jistého Marše z Vesce za pět kop pražských grošů.²²⁵ Jiný dokument z ledna roku 1365 se týká zemanského statku Jickovice, jehož tehdejší vlastník jménem Otto ze Zběšiček se zřekl všech nároků na něj nabytých údajně ztracenou

---

²¹⁶ LC I/1, s. 120; Sokol 1969, s. 6; Sedláček 1998, s. 891.

²¹⁷ LC I/1, s. 97.

²¹⁸ LCI/1, s. 137.

²¹⁹ LC I/1, s. 156.

²²⁰ LC I/1, s. 175.

²²¹ LC I/2, s. 4; Farní kostel sv. Mikuláše náležel dle Sedláčka milevskému klášteru od svého vzniku. Sedláček 1998, s. 842.

²²² LC I/2, s. 26; Patronátní právo tamního kostela obdržel milevský klášter roku 1362. Sedláček 1998, s. 460.

²²³ LC I/2, s. 62.

²²⁴ LC I/2, s. 67.

²²⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 29.

písemností vydanou osazenstvem milevského kláštera roku 1364. Hospodářství bylo proto postoupeno klášteru. Nově vydaná listina zaručila Ottovi jistá práva nová.²²⁶

Jak bylo uvedeno výše, poslední zpráva o šestém doloženém opatu Mikulášovi pochází ze srpna roku 1365. Vzhledem k tomu, že o jeho nástupci coby představeném milevského kláštera se poprvé dozvídáme z textu dokumentu vydaného na konci září téhož roku, lze jeho úmrtí datovat na přelom měsíců srpna a září, Dolista uvádí září²²⁷. Listina vystavená dne 29. září roku 1365 dokládá jméno již sedmého milevského opata Petra rozeného *Walkmari*, který si dle této písemnosti za svého zástupce při jednání s papežem o jeho potvrzení do funkce milevského opata zvolil klášterního bratra Jana Drucka.²²⁸ Dokumentem ze dne 26. listopadu téhož roku, který podepsali jak samotný papež, tak želivský opat Bohuslav, byla Petrova žádost schválena.²²⁹ Jeho jméno čteme toho roku naposledy v písemnosti vydané dne 24. prosince v Avignonu, kterou se zavázal podílet se na spolufinancování určitých církevních úkonů,²³⁰ nicméně na základě dokumentu vystaveného dne 31. října roku následujícího ze závazku upustil.²³¹ Květnová písemnost datovaná do roku 1367 následně řeší Petrovo rozhodnutí, přičemž milevský opat další návrh na znovuoživení svých předešlých výdajů znovu zamítl.²³²

Koncem listopadu roku 1366 byla opatu Petrovi a celému klášternímu konventu bulou papeže Urbana V. potvrzena všechna privilegia, která klášteru udělili Urbanovi předchůdci.²³³ Z Avignonu pochází rovněž listina vystavená dne 17. března roku 1372, kterou byli představení louckého, vyšebrodského a milevského kláštera společně s proboštem kláštera drkolenského sloučeni pod označením *militanti ecclesiae*.²³⁴ Obdobná písemnost vztahující se k milevskému opatovi se v pramenech *Monumenta Vaticana* vyskytuje několikrát. Vedle toho se Petr roku 1373 dostal do rozepře s

---

²²⁶ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 30; Bervida 1984, s. 30.

²²⁷ Dolista 1947, s. 6.

²²⁸ “...*Petrus natus Walkmari, abbas monasterii Mylocensis* ...” MV III, s. 392-394, č. 634; Kubelková 1971, s. 97.

²²⁹ MV III, s. 403-404, č. 648.

²³⁰ MV III, s. 407, č. 654.

²³¹ MV III, s. 483, č. 772, 773.

²³² MV III, s. 516-517, č. 824.

²³³ MV III, s. 499, č. 797.

²³⁴ MV IV, s. 237, č. 424. Institucemi konzervátorů se ve svém článku podrobně zabývá Jiří Stočes. Stočes 2005, s. 29-67.

Jaroslavem z Vepic o sporné hranice několika usedlostí v okolí kláštera. Jednalo se právě o osadu Vepice dlouhá léta drženou pány z Vepic, část klášterního panství Dobrošov a dvě malé usedlosti *Hrazany maior* – dnešní ves Hrazany, a *minor* – vesnice Hrazánky kilometr jižně od Hrazan, jež klášter do vlastnictví získal neznámo kdy. Roztržka byla dle listiny z června téhož roku urovnána nasypáním kamení na jakési dvě stráně zde jmenované *Wyssoka hora a Nynkow*.²³⁵ Téhož měsíce byla dále podepsána smlouva mezi jistým pánem Vojslavem ze Zahrádky a milevským konventem, která klášteru zajistila roční příjem ze dvou poddanských gruntů vísky Zahrádka²³⁶ ve výši 10 kop grošů pražských.²³⁷

Stejně jako v případě předchozího opata Mikuláše také o Petrovi pochází několik zpráv o jeho činnosti z konfirmačních knih pražského arcibiskupství. Vedle jmen nově stanovených plebánů výše uvedených farností milevského kláštera v Toužimi, Útvině a Červené slouží knihy jako doklad o vlastnictví části patronátního práva kláštera ke kostelu kovářovskému,²³⁸ farnosti kaplické, již se věnují zápisy z let 1369 a 1371²³⁹, a samotné faře milevské, na kterou byl za přítomnosti Petra roku 1367 dosazen člen řádu milevských premonstrátů jménem Jan.²⁴⁰ Ze sedmdesátých let následně pochází několik záznamů, které jméno milevského opata vysloveně neuvádí, pročež se v literatuře často setkáváme s datováním Petrova působení v úřadu mezi léta 1365 a 1374²⁴¹, kdy byl Petr naposledy jmenovitě zmíněn při volbě nového toužimského plebána.²⁴² Vzhledem k tomu, že žádná z dochovaných listin rok úmrtí sedmého milevského opata neuvádí a že opatství po něm znovu v neznámé době převzal pravděpodobně jeho jmenovec, nelze přesně stanovit, ve kterém roce Petr Walkmari úřad opustil, ať už následkem rezignace, či smrti.

---

²³⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 31.

²³⁶ Snad se jednalo o Zahrádku Mladotovu u obce Petrovice v okrese sedlčanském, kde páni ze Zahrádky sídlili do počátku 17. století. Kytka 1996, s. 135.

²³⁷ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 32.

²³⁸ LC I/2, s. 111. Existence kostela je doložena před rokem 1350. Jeho podací právo tehdy kromě milevského opata náleželo pánům z Kovárova. Kytka 1996, s. 103.

²³⁹ LC II, s. 11, 54-55.

²⁴⁰ LC I/2, s. 96.

²⁴¹ Dolista 1947, s. 6; Kubelková 1971, s. 97; Backmund 2018, s. 367.

²⁴² LC III-IV, s. 12.

Pravděpodobně tedy až na počátku let osmdesátých se úřadu představeného kláštera chopil milevský řeholník Petr Komár. Literatura jeho jméno zpravidla neuvádí, snad pouze Norbert Backmund řadí opata Komára mezi léta 1382-1383. Dolista jeho jméno zmiňuje v souvislosti s plebánií v Toužimi, ve které působil roku 1373, a kostelíkem Červená, kam jako farář nastoupil o rok později.²⁴³ Jeho krátkodobé působení v samotném klášteře naneštěstí dokládá snad pouze dokument vystavený dne 1. května roku 1383 v Římě, který svědčí o tom, že tento milevský opat se úřadu zmocnil neprávem, pročež jeho protiopat, v dobových písemnostech uváděný jako *Franciscus de Podnawicz*, požádal pražského opata kláštera na Karlově o prošetření tohoto případu.²⁴⁴ Ačkoliv osobnost Petra Komára zůstává pro nedostatek dochovaných pramenů v sekundární literatuře opomíjena, můžeme jej dnes i přes jeho neprávoplatné převzetí opatství do seznamu představených milevského kláštera jako osmého doloženého opata zařadit.

Šetření případu ovšem rozhodlo ve prospěch Františka, který proto do úřadu milevského opata nastoupil snad nedlouho po prověření jeho požadavku roku 1383.²⁴⁵ Jakožto představeného kláštera jej poprvé uvádí zápis z konfirmační knihy téhož roku, jenž dokládá jeho účast při stanovení nových plebánů farností ve Střídce a Červené nad Vltavou.²⁴⁶ Následujícího roku se jakožto konzervátor účastnil několika soudních procesů.²⁴⁷ Mezi lety 1385-1387 se jméno Františka objevuje hned na několika listinách, které se však týkají výhradně záležitostí administrativních.²⁴⁸ Roku 1386 měl milevský klášter podle Strakova mínění zakoupit snad vísku Střítež,²⁴⁹ nicméně vzhledem k tomu, že doklad o této koupi nelze dohledat a že na základě Sedláčkova a Kytkova tvrzení

---

²⁴³ Dolista 1991, s. 68.

²⁴⁴ MV V, s. 69-71, č. 93.

²⁴⁵ František je literaturou obecně považován za v pořadí třináctého milevského opata. Předpokládá se, že mezi druhým opatem Janem a třetím doloženým opatem Jindřichem, o kterém první zmínka pochází z roku 1285, ve funkci vystřídali další tři nebo čtyři neznámí představení kláštera, mezi nimiž mohl být právě výše zmíněný, byť prameny nedoložený Ojří. Domnívám se, že relativně dlouhá časová mezera nutně neznamená působení tolika neznámých opatů. Dokladem může být Jarlochovo zhruba čtyřicetileté funkční období, ačkoliv víme, že Jarloch byl při nástupu do funkce považován za výjimečně mladého. Pořadí opatů zde proto určuji na základě jejich doloženosti historickými doklady, pročež opata Františka považuji teprve za devátého doloženého milevského opata.

²⁴⁶ LC III-IV, s. 159.

²⁴⁷ CDM 11, s. 291-292, č. 321; s. 295-296, č. 324.

²⁴⁸ MV V, s. 77, č. 110; s. 83-84, č. 122; s. 89, č. 138.

²⁴⁹ Straka 1992, s. 427.

Střítež pro město Milevsko získali teprve na počátku 17. století páni z Hodějova,²⁵⁰ nelze informaci považovat za spolehlivou.

Písemností z března roku 1388 konvent v čele s opatem Františkem potvrdil královskému písaři Václavovi z Kojetína doživotně vyplácený roční důchod ve výši 10 kop pražských grošů z klášterem vlastněné usedlosti Jedle, snad u Skryšova. Zároveň se Václav zavázal k tomu, že po jeho smrti případně víska milevskému klášteru jako mešní nadace.²⁵¹ Nicméně již dne 11. listopadu roku 1390 byla podepsána dohoda nová, kterou se písař svého ročního důchodu vzdal ve prospěch kláštera. František za to Václavovi potvrdil provádění veškerých jím požadovaných bohoslužebných úkonů.²⁵² Z června roku 1388 pochází mimo to listina ověřená veřejným notářem zde zvaným *Johannes natus freulini*, která dokládá rozepří mezi milevským konventem a šlechticem Petrem ze Šternberka²⁵³ o ustanovení nového bechyňského plebána. Rozhodnutím tehdejšího generálního vikáře a zástupce pražské konzistoře Kuneše z Třebovle převzal funkci na doporučení opata Františka kněz Václav, přičemž Petrův kandidát byl odmítnut.²⁵⁴ Později na počátku roku 1391 byl František stanoven rozhodčím v záležitosti pře mezi Janem z Heraltic a louckým klášterem o sporná území Pokojovice a Rokytnice nad Rokytnou v kraji Vysočina. Jan se zavázal, že se podvolí rozhodnutí milevského opata.²⁵⁵

Roku 1388 se devátému milevskému opatu Františkovi stejně jako bývalému opatu Mikulášovi podařilo na přímlovu císaře Václava IV. získat právo užívat pontifikálie, tentokrát nejen pro svou osobu, ale také pro všechny budoucí představené kláštera. Papež Urban VI. právo opatovi přiznal bulou vydanou dne 27. listopadu roku 1388 v italské Perugii.²⁵⁶ Překlad latinsky psaného textu ve svém rukopise uvedl Weyrauch: „... *tímto listem dovolujeme, abyste ty, synu opate, i tví nástupcové ... svobodně užívali mitry, prstenu, střevíců, rukavic, berly pastýřské a jiných pontifikálních odznaků ve svém*

---

²⁵⁰ Kytka 1996, s. 156; Sedláček 1998, s. 842.

²⁵¹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 33; Straka 1992, s. 427.

²⁵² Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 35, 36; Bervida 1984, s. 30.

²⁵³ Ačkoliv podací právo kostela náleželo od roku 1327 milevskému klášteru, Bechyni drželi pánové ze Šternberka – od roku 1376 právě Petr. Sedláček 1998, s. 11.

²⁵⁴ Konfirmační kniha volbu nového bechyňského plebána překvapivě neuvádí. Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 34.

²⁵⁵ CDM 15, s. 278-279, č. 317.

²⁵⁶ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 67.

kláštere a kostelích, které vám náleží společně nebo odděleně ...”²⁵⁷ Vedle toho v rámci probíhajícího schizmatu papež Bonifác IX. povolil bulou ze srpna roku 1401 opatu Františkovi konat v klášteře veškeré činnosti, které tehdy běžně náležely výhradně do kompetence opata v Prémontré.²⁵⁸

Působení opata Františka dokládá mimo jiné několik zpráv z konfirmačních knih. V průběhu let osmdesátých byl přítomen volbě nových plebánů vesniček Útvina, Kovářov či Kaplice²⁵⁹ a během let devadesátých navštívil vedle již několikrát zmíněných patronátů milevského kláštera plebánii v Kamýku, jejíž podací právo obdržel milevský opat Jindřich na konci 13. století.²⁶⁰ Na počátku prvního desetiletí 15. století se účastnil jmenování několika nových plebánů v Kovářově, vsi Červené nad Vltavou či stanovení dvou nových farníků plebánie milevské.²⁶¹ Záznam bernartické farnosti z roku 1403 vedle toho svědčí o náhlém úmrtí schlägelského probošta a bernartického farníka Děpolda, kterého v Bernarticích nahradil kanovník jménem Bohuňko.²⁶² Ve spojitosti se všemi zde zmíněnými záznamy z *Libri confirmationum* je vhodné poznamenat, že většina volených plebánů klášterních farností pocházela právě z milevského kláštera.²⁶³

Opat František se vedle výše zmíněných pro celý milevský konvent významných počínů patrně zasloužil také o gotickou přestavbu farního kostela sv. Jiljí. Svědčí o tom dva erby pánů z Podnavec zasazené na obou stranách hřbitovního chrámu a zobrazující vlčí hlavu. Stejně vyobrazení nacházíme na torzu jeho náhrobku, který byl nalezen při stavebních úpravách klášterní baziliky Navštívení Panny Marie teprve na konci 19. století. Symboliku znaku ovšem badatelé dodnes neodhalili. Náhrobek kromě gotického štítu

---

²⁵⁷ Weyrauch 1997, s. 10; Čermák 1877, s. 314; Straka 1992, s. 427

²⁵⁸ MV V, s. 1042-1043, č. 1818; Dolista 1991, s. 65.

²⁵⁹ LC III-IV, s. 180, 188, 190, 213, 218.

²⁶⁰ LC V/2, s. 123.

²⁶¹ LC VI, s. 39, 63, 80, 110.

²⁶² LC VI, s. 99.

²⁶³ V dobách působení opata Františka se v dobových písemnostech kromě této významné postavy setkáme například se dvěma milevskými kanovníky. Prvním z nich je *Nicolai de (K)rasna Hora*, který podle zápisu jedné z konfirmačních knih převzal funkci milevského plebána na počátku roku 1404 po smrti bratra Ondřeje (LV VI, s. 110), avšak jak dokládá listina břevnovského opata Bohuslava vystavená začátkem dubna toho roku, Mikuláš se plebánie údajně chopil neprávem, protože ho Bohuslav požádal o opuštění úřadu (MV V, s. 1276-1277, č. 2180). Několik písemností vydaných koncem devadesátých let 14. století a v prvních letech století nového dále nesou jméno druhého zmíněného milevského řeholníka a probošta schlägelského kláštera Děpolda, jak dokládá jedna z předchozích kapitol zabývající se osazením kláštera v Drkolné.

s hlavou vlka a obojkem prezentuje patrně osobu opata samého, poněvadž dochovaná spodní část vytesané postavy je obuta do pontifikálních střevců a po jejím boku je zřetelný konec opatské berly.²⁶⁴

Podobnost erbů umístěných na boku kostela sv. Jiljí²⁶⁵ a štítu vyobrazeného na torzu Františkova náhrobku s rodovým erbem pánů vepických vedla až donedávna mnoho badatelů k domněnce, že devátý opat František pocházel z rodu pánů z Vepic.²⁶⁶ Na mylnou informaci upozornili Jan Adámek a Jiří Fröhlich ve svém příspěvku, který se kromě samotného náhrobku zabývá také Františkovou osobou, zejména jeho rodinným původem. V literatuře po staletí předávaná dezinformace pramenila snad z písemnosti vydané roku 1399, která Františka, milevského opata, jmenuje jako bratra Odolena, rodem pánů z Vepic.²⁶⁷ Adámek s Fröhlichem nicméně upozornili na častou dezinterpretaci této listiny. Odolenovým bratrem byl zde míněn pravděpodobně Přibík z Pičina, o čemž svědčí příbuzenský vztah obou rodů. Listina z roku 1383, kterou František žádal o přezkoumání případu Petra Komára, navíc opata uvádí vysloveně s přídomkem *de Podnawicz*, jenž podle autorů studie odkazuje k rodu vladyků z Podnavec.²⁶⁸

Na základě oné části náhrobního kamene badatelé rovněž poměrně s jistotou stanovili úmrtí opata Františka na říjen roku 1405, neboť nápis na něm napovídá, že představený kláštera zemřel právě v měsíci říjnu. Svědčí o tom poslední dochovaná zpráva o Františkovi, která pochází z dokumentu vystaveného dne 11. prosince roku 1404, jímž bylo na základě žádosti drkolenských kněží zahájeno šetření několika uvalených trestů a exkomunikací z období panování probošta Děpolda.²⁶⁹ Zároveň pozdější listinou

---

²⁶⁴ Straka 1992, s. 424-425; Adámek, Fröhlich 1998, s. 249. Obr. 20.

²⁶⁵ Obr. 21.

²⁶⁶ Tyl 1877, Straka 1992, Kytka 1996, Sedláček 1998. Rovněž Zelenková, ačkoliv odkazuje na Fröhlichův a Adámkův článek, jmenuje Františka z Vepic, nikoliv z Podnavec (Zelenková 2018, s. 225). Vladykové z Vepic taktéž užívali zobrazení psi hlavy, konkrétně hlavy chrta, znak, který se těšil oblibě zejména na území jižních Čech. Kolář, Sedláček 1925, s. 79.

²⁶⁷ CDM 12, s. 479-480, č. 544.

²⁶⁸ Adámek, Fröhlich 1998, s. 250.

²⁶⁹ MV VI/1, s. 45-46, č. 58.

vystavenou dne 16. listopadu roku 1405 byl novým milevským opatem jmenován Františkův nástupce, opat Svatomír.²⁷⁰

2. 1 Opat Svatomír a husitské války

Na konci roku 1405 tedy úřad milevského opata převzal Svatomír. Listina, která Františkova nástupce jmenuje jako *Swathomiria, abbati monasterii s. Egidii Milocensis*, zároveň dokládá, že milevský klášter byl tehdy stále zasvěcen světcovi Jiljímu. Stejně jako jméno předchozího představeného kláštera se Svatomírovo jméno nachází na několika písemnostech ze druhé poloviny prvního desetiletí 15. století týkajících se zpravidla administrativních záležitostí, zejména jistých finančních závazků.²⁷¹ Teprve roku 1419 je jmenován na listině jistého Havla ze *Wsticz*²⁷², který opatovi prodal kopu platu ze svého majetku. Havel zároveň navrhl, že podaří-li se mu během jednoho roku pro klášter získat obdobnou částku ze statku ve vzdálenosti do jedné míle od kláštera, musí mu opat s konventem prodané peníze vrátit a převzít nově nabízený plat. Zavázal se, že po vypršení stanovené lhůty zanechá původní listinu do desek zemských, což ji činilo neměnnou.²⁷³ Vzhledem k absenci dalších pramenů nevíme, jakým způsobem byla celá záležitost uzavřena.

S desátým doloženým opatem Svatomírem se současně setkáváme v několika záznamech konfirmačních knih, poprvé roku 1408, obdobně jako v případě předchozích představených kláštera při volbě nástupců plebánů toužimského a milevského,²⁷⁴ později farníků plebání kamýcké, kovářovské, útvinské a kostela Červená.²⁷⁵ Vedle toho dokument pocházející z dubna roku 1413 uvádí tehdejšího milevského faráře Mikše *Custra*, jemuž autor listiny zvaný Bolesud z Petrovic odprodal roční plat ve výši 44 a půl

---

²⁷⁰ MV VI/1, s. 111-112, č. 177.

²⁷¹ MV VI/1, s. 139, č. 214; s. 139, č. 214; s. 147-148, č. 231; s. 197, č. 272.

²⁷² Kalousek se domníval, že se jedná o obec Vstiš, která se nachází v okrese Plzeň-jih, Kubelková nicméně dodává, že Havel možná pocházel ze Všetec u Neveklova. Kubelková 1971, s. 79.

²⁷³ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 39; AČ 15, s. 292-293, č. 7.

²⁷⁴ LC VI, s. 248-249, 260.

²⁷⁵ LC VII, s. 79, 230, 248, 257, 272.

grošů pražských odváděného z gruntu *Pleštica*, snad Plešitě²⁷⁶, který téhož času patrně obstarával Bolesudův poddaný jménem Král.²⁷⁷

Během husitských válek čelil Svatomír tragické události, která ukončila období rozkvětu kláštera. V dubnu na den svatého Jiří²⁷⁸ do Milevska přišli Žižkovi stoupenci. Zejména ve starší literatuře snad na základě Weyrauchova dramatického líčení husitského vpádu do kláštera, který následně převzali někteří další badatelé, často panuje přesvědčení, že zprvu se milevští řeholníci společně s obyvateli městečka Milevska husitskému vpádu srdatě bránili, přičemž Čermák dokonce uvedl, že kolem kláštera budovali obranné valy.²⁷⁹ Vzhledem k nerovnoměrnému boji měli však během noci před nepřáteli uprchnout jakousi tajnou klášterní chodbou. Husité následně vtrhli do kláštera, který bez slitování vydrancovali a zapálili. Zničili tamní obrazy, sochy a oltáře.²⁸⁰ Zničena byla také přinejmenším Františkova hrobka, jak dokládá roku 1889 nalezené torzo opatova náhrobního kamene. Jarlochovy pozůstatky, jak bylo řečeno dříve, s sebou odnesli pohotově milevští premonstráti snad na hrad Zvíkov. Pouze budova kostela sv. Jiljí ustála drancování husitských vojsk bez výrazného poškození.²⁸¹

Na základě Weyrauchova tvrzení se kromě nesmírných škod na budovách kláštera a některého jeho vybavení hovoří o několika obětech husitského vpádu. Počet mrtvých se však v jednotlivých literárních výpovědích liší. Weyrauch hovoří o šesti až sedmi obětech, jejichž těla byla dle slov autora nalezena na jedné hromadě. Údajně nestačili uprchnout, či prý zemřeli pro pravou víru.²⁸² Kytka²⁸³ a Čermák²⁸⁴ uvádí šest mrtvých, přičemž oba autoři hovoří o šesti kostrách řádových bratří nalezených v rozvalinách jedné křížové chodby kláštera. Adámek navzdory tomu na základě dochované části klášterního

---

²⁷⁶ Kubelková 971, s. 79.

²⁷⁷ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 38; AČ 15, s. 292, č. 6.

²⁷⁸ Ačkoliv je dnes za den svatého Jiří považován datum 24. dubna, neboť 23. dubna slaví své jmeniny Vojtěch, v minulosti byl svatý Jiří oslavován právě 23. dubna. Změna data byla do kalendáře zanesena teprve roku 1969. Proto se domnívám, že husité do kláštera dorazili na den 23. dubna, jak je uvedeno zpravidla ve starších literárních pramenech. Zajímavé je, že také řada autorů děl vydaných před rokem 1969, kdy byl svátek přesunut na 24. dubna, klade tragickou událost právě na tento den.

²⁷⁹ Čermák 1877, s. 315.

²⁸⁰ Weyrauch 1997, s. 11-12; Zap 1859, s. 215.

²⁸¹ Wagner 1883, s. 1.

²⁸² Weyrauch 1997, s. 12.

²⁸³ Kytka 1996, s. 43.

²⁸⁴ Čermák 1877, s. 315.

archivu a dalších cenností tvrdí, že jednak řeholníci útěk plánovali dopředu, jednak, pokud by tehdy za oběť útoku skutečně padlo několik premonstrátů, zbylí řádoví bratři by smutnou zprávu pravděpodobně sdělili papeži, kterému roku 1423 po smrti opata Svatomíra adresovali dopis pojednávající o volbě Svatomírova nástupce.²⁸⁵ Vzhledem k tomu, že badatel Vavřinec z Březové zabývající se zvěstvy husitského období tragédii nezaznamenal, považuje také Růžička po staletí autory předávané vyprávění o smrti šesti až sedmi kanovníků za pochybné.²⁸⁶ Poněvadž tedy dobové prameny úmrtí žádného z milevských kanovníků vysloveně neuvádí, lze se domnívat, že se skutečně jedná pouze o léta tradovanou legendu, která tragickou událost ještě zdramatizovala.

Téměř jistě můžeme konstatovat, že se milevští premonstráti na husitský vpád připravovali. Několik týdnů před vydrancováním kláštera milevského totiž stejný osud potkal dnes zaniklý, Milevsku blízký klášter města Sezimova Ústí.²⁸⁷ V reakci na onu pohromu se dle Kytky opat Svatomír zasloužil o přenesení alespoň některých klášterních cenností na hrad Příběnice u Malšic, který však husitům podlehl pouze několik týdnů po vypálení milevského kláštera.²⁸⁸ Na základě nejnovějších poznatků, viz podkapitola *Hřeb z Pravého kříže*, se dnes ovšem předpokládá, že premonstráti své cennosti tehdy ukryli hned na několika místech, některé dokonce v klášteře. Záhy po tragédii hledalo milevské osazenstvo útočiště snad na Zvíkově, v čemž se shoduje jak novodobá, tak starší literatura, nicméně brzy nato, poněvadž se hrad nachází pouhých patnáct kilometrů od města Milevska, se podle Adámka přesunulo patrně do svého mateřského kláštera v Želivi. Ani zde se však milevští bratři necítili bezpečně, pročež se odebrali na Moravu do kláštera louckého.²⁸⁹ Výše zmíněný dokument milevského kanovníka Jana ze dne 17. září roku 1423 adresovaný papeži Martinovi V. dokládá kromě volby nového milevského opata Petra z Kamýku datum úmrtí bývalého představeného kláštera Svatomíra, a to 5. září roku 1423. K hlasování o novém opatovi byli do Louky přizváni rovněž někteří

---

²⁸⁵ Adánek 1999, s. 91-92.

²⁸⁶ Růžička 1996, s. 32.

²⁸⁷ Adánek 1999, s. 92.

²⁸⁸ Kytka 1996, s. 43.

²⁸⁹ Adánek 1999, s. 92.

milevští kanovníci téhož času zde nepřítomní, aniž však víme, kolik z nich se volby nakonec skutečně zúčastnilo.²⁹⁰

Milevska za husitských válek se týká rovněž dokument císaře Zikmunda vydaný na základě záznamu Palackého na konci června roku 1420, prostřednictvím kterého dal pánu Oldřichovi z Rožmberka na jeho žádost oprávnění povolát poddané milevského opata na pomoc při dobývání města Tábora. Zároveň Oldřichovi slíbil, že mu bude lid milevského opata sloužit tak dlouho, jak bude třeba, a že jeho královští úředníci nemají právo do této záležitosti nikterak zasahovat.²⁹¹ Jedná se patrně o první doklad narůstajícího vlivu rodu Rožmberků na milevském panství.

2. 1. 1 Hřeb z Pravého kříže?

Roku 2020 objevili archeologové ve skryté chodbě mohutné zdi hřbitovního kostela sv. Jiljí jednak dosud neidentifikované druhotně uložené lidské ostatky, jednak pozůstatky dřevěného relikviáře zdobeného zlatým plechem, který nese nápis *IR* užívaný jako zkratka pro latinský výraz *Iesus Rex*, tedy Ježíš Král. Schránka obsahovala zhruba šesticentimetrovou část železného hřebu, kterou zdobí zlatý křížek. Badatelé věří, že se jedná o hřeb z Pravého kříže, na kterém zemřel historický Ježíš. Jeho zdobení v podobě malého zlatého křížku vzniklo dle ředitele Milevského muzea Vladimíra Šindeláře podstatně později, snad v dobách, kdy nález sloužil jako sběratelská relikvie. Relikviář ukrýval rovněž dvě dřevěné krabičky. Jednu ze dřeva modřínového, která dle Šindeláře pochází z období mezi lety 260-416, kdy vzrůstal zájem o sběr relikvií spojených s ukřižováním Ježíše, druhá, jež je vyrobena ze dřeva dubového, je datována do 14. století. Také Karel IV. byl jedním ze sběratelů podobných relikvií, tudíž není vyloučeno, že hřeb se do kláštera dostal právě za jeho panování.²⁹² Bližší informace budou teprve zveřejněny.

---

²⁹⁰ MV VII, s. 459-460, č. 1110. Listinou se poměrně detailně zabývá Adámek. Ve svém příspěvku se kromě vydrancování samotného kláštera a osudů jeho osazenstva věnuje rovněž osmi inkorporovaným fám. Dochází k závěru, že volby nového opata se zúčastnili faráři kovářovský, kamýcký – Petr, jedenáctý milevský opat, a farník kostela Červená, přičemž plebány zbylých farností (Toužim, Útvina, Střídka, Kaplice) dělila od kláštera dostatečná vzdálenost, a tudíž se vpádu husitů nemuseli obávat. Jméno tehdejšího faráře milevského neznáme. Adámek 1999, s. 92.

²⁹¹ AČ 1, s. 13-14, č. 9.

²⁹² Kolářová, Řezáč. Jižní Čechy TED 2021, Relikviář s hřebem z Kristova kříže bude vystaven v Milevsku, <https://www.jcted.cz/>, navštíveno 05.04.2022. Obr. 23, 24, 25.

3 Osudy kláštera v držení světských pánů

3. 1 Rožmberkové

Milevský klášter zůstal po odchodu husitských houfů roku 1420 v dezolátním stavu. Zčásti pobořené a některé zcela zdevastované budovy neměl kdo opravit, proto začaly postupně chátrat. Většina dosud nabytých vsí klášterního panství se ocitla v zástavě, některá hospodářství byla nakonec prodána natrvalo. Během následujících dvou set let zažíval dosud vzkvétající klášter v držení několika světských rodů navzdory snahám o částečné opravy některých milevských opatů úpadek. Ačkoliv bezprostředně po smrti posledního opata Svatomíra zvolili loučtí premonstráti opata nového, do kláštera v Milevsku se jeho osazenstvo vrátilo snad teprve po bitvě u Lipan roku 1434. Přestože jeho řeholníci byli donuceni své působiště roku 1420 opustit, nedošlo k žádnému rozpadu komunity, ba naopak. Milevští kanovníci i přes omezené možnosti člověka na útěku usilovali alespoň o částečné naplňování řádového života, jak dokládá Adámek. Primární literaturu zde vedle konfirmačních knih nově doplňuje zejména *Archiv český* Josefa Kalouska, který nabízí řadu editovaných písemností českých zemí od 14. do 16. století, částečně také *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka*, jež zpracovali Blažena Rynešová a Josef Pelikán. Závěr kapitoly doplňují *Tak zvaná robotní registra milevská z roku 1488*, která zpracoval roku 2011 Jiří Pešta. Sekundární prameny oproti předchozí kapitole rozšiřuje publikace *Paměti Zvíkovské* sepsané Františkem Tylem.

Nedlouho po odchodu milevského opata a konventu z kláštera zastavil císař Zikmund první část klášterního panství ve výši 300 kop pražských grošů vladykovi Matěji Brusovi z Kovářova, údajně za jeho oddanost při obraně hradu Karlštejna. Smlouva ze dne 20. ledna roku 1421 zahrnovala klášterní vsi Dmýštica, Dobrošov, Hrejkovice, Jedli, Lhotu²⁹³ a Vladyčín²⁹⁴ a poplužní dvůr v Kovářově, který svého času vlastnili zčásti právě Brusové, potomci pánů chotěřinských.²⁹⁵ Jeho příbuznému, vladykovi Janu Předborovi

---

²⁹³ Podle Kytky se jednalo snad o Pechovu Lhotu, část obce Hrejkovice (Kytka 1996, s. 101). Rovněž Sedláček Pechovu Lhotu označil za bývalé zboží kláštera milevského. Sedláček 1998, s. 522.

²⁹⁴ Neexistuje doklad o tom, kterého roku v dobách předhusitských získal milevský klášter vísku do svého vlastnictví.

²⁹⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlický nad Vltavou (1198-1748) 40; AČ 15, s. 294, č. 9; Tyl 1988, s. 62.

z Radešína, zastavil Zikmund vesnice Klisín²⁹⁶ a Klisinec s poplužním dvorem, Jetětice a Hostovnice za 400 zlatých uherských,²⁹⁷ zřejmě ve stejné době jako Matěji Brusovi. Tento počín dokládá dokument vystavený na podzim roku 1464, jímž se Předbor nabytých statků vzdal ve prospěch pánů z Rožmberka.²⁹⁸ Později roku 1437 Zikmund zastavil jistému Pešovi ze Sedlčan za 20 kop grošů pražských usedlost Třemošné.²⁹⁹ Stejný osud potkal téhož času Toužim, kterou císař přiznal pánu Jakobovi z Vřesovic.³⁰⁰ Postoupeny byly tehdy rovněž tři toužimské farnosti Kojšovice, Třebouň a Verušice, které uvádí Čermák.³⁰¹ Kojšovice zastavil opat Petr na šest let Janu Hajdanovi a jeho rodině, Verušice panu Joštovi z Tasovic, vlastník Třebouně není uveden.³⁰² Osudy dalších pěti klášterních usedlostí na severu milevského panství u Sedlčan ve druhé polovině 15. století přibližuje listina vydaná roku 1470. Týnčany, Tisomička, Tisovnice, Mezihoří a Skoupý, které dosud držel Zdeněk ze Šternberka, postoupil tehdejší král Jiří z Poděbrad toho roku pánům z Janovic, Jencemu a jeho synu Janovi, sezením na hradě Petršpurk.³⁰³

Poslední listina, která dokládá dění v pohusitském Milevsku ve dvacátých letech 15. století, pochází ze dne 17. dubna roku 1422. *Zákoník* milevského kláštera řečený *Czypín z Czypína* se písemností, jež byla potvrzena Oldřichem z Rožmberka, který, jak vidno, postupně nabýval na území klášterního panství na vlivu, vzdal veškerých svých práv na usedlostech jeho švagra, panoše Buzka z Rovného.³⁰⁴ Dokument však jeho statky jmenovitě neuvádí.

---

²⁹⁶ Kubelková dodává, že Klisín společně s vískou Ohrada jako součást milevského panství dokládá listina vydaná dne 3. května roku 1405, která pojednává o sporu mezi milevským opatem Františkem a jistým pražským měšťanem Welikem. Přesto nemáme doklad o tom, kterého roku vesnice klášter získal. Kubelková 1971, s. 75.

²⁹⁷ Pešta 2006, s. 423.

²⁹⁸ AČ 3, s. 572, č. 758.

²⁹⁹ AČ 2, s. 176, č. 279; Pešta 2006, s. 423.

³⁰⁰ AČ 2, s. 452-453, č. 539; Pešta 2006, s. 423. Definitivně právo milevských premonstrátů na Toužim zaniklo roku 1538, kteréhož Zikmundovu zástavu vyplatil klášteru Jindřich V. z Plavna a Hartenštejna. Kubelková 1971, s. 86.

³⁰¹ Čermák 1877, s. 316. Čermák uvádí, že k postoupení tří západočeských vesnic došlo již během působení milevského opata Petra, tedy někdy před rokem 1434, nicméně se mi nepodařilo dohledat doklad o této informaci, a proto se domnívám, že zastavení vesnic proběhlo současně se zastavením Toužimi.

³⁰² AČ 2, s. 464, č. 590.

³⁰³ AČ 3, s. 578, č. 797.

³⁰⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 41; AČ 15, s. 295, č. 10.

Na počátek třicátých let 15. století je datováno vystavení císařského dokumentu, jímž panovník po smrti Matěje Bruse zrušil smlouvu, která mu zaručila zástavní právo na několik dříve uvedených vísek klášterního panství, údajně na Oldřichovu žádost.³⁰⁵ Patrně se ovšem jedná o falzum z dílny samotného Oldřicha.³⁰⁶ Hospodářství po jeho smrti totiž zdědila Matějova dcera Machna, která je záhy roku 1455 postoupila svému strýci Janu Předborovi, sezením na Želči, jenž tehdy držel několik dalších milevských vesnic. Postoupení dokládá listina vydaná dne 23. října roku 1455.³⁰⁷ Předbor ovšem statky společně se všemi nabytými právy postoupil roku 1461 Janovi II. z Rožmberka, Oldřichovu nejmladšímu synovi.³⁰⁸

Jiná císařská písemnost vystavená roku 1431, snad také padělaná, pověřila Oldřicha vynutit si od tehdejšího zvíkovského purkrabího Kunáta Kaplíře ze Sulevic postoupení hradu Zvíkov společně se vším jeho příslušenstvím, které tehdy dle Tyla mimo milevské a kostelecké panství zahrnovalo také Brusovi zastavené milevské vsi. Oldřich za to měl Kaplířovi postoupit zámek Zbiroh.³⁰⁹ Bez ohledu na tento padělek Zikmund Oldřichovi hrad Zvíkov a milevský klášter společně s jemu dosud přilehlými vsemi skutečně úředně zastavil dne 19. října roku 1437 do zaplacení částky 15 000 kop pražských grošů. Transakci dokládá původní pergamen nesoucí uvedené datum.³¹⁰ Totožné datum však nese také padělaná písemnost, která Rožmberkům vedle kláštera a hradu Zvíkova zajistila doživotní držbu kláštera zlatokorunského.³¹¹ Falešnou listinou se Oldřich domáhal jednak doživotního práva na uvedené usedlosti, jednak práva dědičného pro své nástupce, poněvadž původní císařův dokument zaručoval rodu Rožmberků pouze nároky dočasné, jak připomíná Rynešová.³¹² Přestože kanovníci zlatokorunští začali jeho autoritu navzdory podvodnému jednání uznávat, roku 1437 mu císař zastavil pouze klášter

---

³⁰⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 43; AČ 15, s. 296, č. 11.

³⁰⁶ Pešta 2006, s. 472.

³⁰⁷ AČ 15, s. 303, č. 19.

³⁰⁸ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 53.

³⁰⁹ AČ 3, s. 297, č. 12; Tyl 1888, s. 53-54; Pešta 2006, s. 472.

³¹⁰ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 46; AČ 15, s. 298, č. 14; Rynešová 1929, s. 229-230.

³¹¹ Jedná se pouze o jeden z příkladů Oldřichovy padělatelské praxe. Pro jeho chamtivost tehdy vznikla celá řada falzifikátů, snad ve snaze získat například vsi hlubocké, kostelecké, vltavotýnské nebo právě zlatokorunské. Rynešová dodává, že padělky si často připisoval zásluhy za vymáhání hradu Zvíkov. Rynešová 1929, s. 264-265, č. 372.

³¹² Rynešová, 1929, s. 264, č. 372.

milevský a hrad Zvíkov, a to pouze dočasně. Téhož roku kromě toho po několika letech ukryvání se jak milevského opata, tak klášterního konventu, postupně docházelo k pozvolné obnově klášterního života.

Paralelně s děním v Milevsku se bezprostředně po napadení kláštera odebrala přinejmenším část milevského konventu společně s tehdejším opatem Svatomírem na Moravu. Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, dokument ze září roku 1423 adresovaný papeži, jehož pisateli byli milevští kanovníci, kteří po vpádu husitů do kláštera pobývali v louckém klášteře, svědčí kromě úmrtí Svatomíra o jeho nástupci, kamýckém faráři Petrovi. Milevského řeholníka poprvé na základě Adámkova bádání uvádí konfirmační kniha roku 1411, kdy se stal farářem kostela Červená po rezignaci bratra Habarta. Stejný zápis jmenuje tehdejšího opata kláštera Svatomíra nezvykle jako *Swatonise*.³¹³ Podle jiných dvou zpráv kostel v Červené nad Vltavou opustil v březnu roku 1413, načež převzal úřad plebánie kamýcké.³¹⁴ Další zápis kamýcké fary zaznamenaný roku 1424 Petra uvádí již jakožto *abbatis monast. Milocensis*.³¹⁵

Nicméně také jedenáctý opat Petr podobně jako jeho předchůdce Svatomír čelil Žižkovým stoupencům, kteří tentokráte do kláštera louckého vpadli na podzim dne 12. listopadu roku 1425. Na rozdíl od tehdy pohotového útěku kanovníků z kláštera milevského loučtí premonstráti takové štěstí neměli, neboť jich tehdy bylo údajně dokonce několik upáleno. Ačkoliv se při vpádu husitů do moravského kláštera milevští řeholníci zřejmě již nacházeli na území západních Čech v toužimském probošství, odkud pochází další zprávy o osudech milevských řeholníků, nelze podle Adámka vyloučit možnost, že někteří milevští opozdilci v louckém klášteře zahynuli společně s tamními bratry.³¹⁶

Dne 23. srpna roku 1427 byla na základě notářsky ověřené listiny potvrzena v toužimském kostele sv. Jana Křtitele volba nového milevského opata. Latinskou verzi znění dokumentu ve svém článku uvádí Adámek. Ten obrací pozornost zejména

---

³¹³ LC VII, s. 37.

³¹⁴ LC VII, s. 79.

³¹⁵ LC VIII-X, s. 74.

³¹⁶ Adámek 1999, s. 93.

k posloupnosti milevských opatů po napadení milevského kláštera husity. Tři milevští kanovníci tehdy žijící na Zvíkově se doslechli o úmrtí opata Petra, který údajně zemřel v neznámém premonstrátském klášteře snad na území Horního Rakouska, podle Dolisty přímo v klášteře Schlägl.³¹⁷ Z toho důvodu vyzvali spolubratry pobývajících v Toužimi, aby stanovili milevského opata nového. Ti se dle uvedené písemnosti shodli na volbě kanovníka Chvala. Za dvanáctého milevského opata tedy například Adámek či Backmund považují toužimského probošta, v konfirmační knize poprvé zvaného *Chwaloni*, který úřad tamního plebána převzal za přítomnosti tehdejšího milevského opata Svatomíra v polovině roku 1415.³¹⁸ Tím patrně zůstal až do své smrti roku 1434, neboť zápis ze srpna toho roku uvádí jeho nástupce, jistého milevského řeholníka *Bawara*.³¹⁹

Adámek se však pro tuto zprávu domnívá, že funkci milevského opata zastával snad jen velmi krátce, jak míní rovněž Backmund, který vysloveně tvrdí, že jeho zvolení bylo vzápětí anulováno,³²⁰ přičemž jak Adámek, tak Backmund vychází z badatelské práce Dolisty. Příčinu anulace Adámek následně hledá na základě Dolistovy domněnky ve zprávě o úmrtí opata Petra, kterou považuje za možnou dezinformaci,³²¹ poněvadž konfirmační kniha jakéhosi milevského opata Petra znovu uvádí v zápise z počátku roku 1429,³²² později rovněž při jmenování plebánů útvinského a toužimského v letech 1433 a 1434.³²³ Ačkoliv možnost, že zpráva o Petrově úmrtí ve schlägelenském klášteře byla pouhou dezinformací a že tento třináctý opat Petr byl ve skutečnosti opat jedenáctý, je pravděpodobná, nelze ji pro nedostatek důkazů prokázat. Nabízí se rovněž varianta, že úřad tehdy zastával Petrův jmenovec a že Chvalova rezignace pramenila z neznámých důvodů, nicméně ani tuto variantu nelze doložit.

Milevští kanovníci společně s opatem Petrem opustili toužimské proboštví snad během roku 1429, neboť tehdy taktéž padlo do rukou husitských. Ačkoliv není známo, kam se

---

³¹⁷ Dolista 1947, s. 5.

³¹⁸ LC VII, s. 166-167.

³¹⁹ LC VIII-X, s. 230.

³²⁰ Backmund 2018, s. 367.

³²¹ Adámek 1999, s. 94.

³²² LC VIII-X, s. 147.

³²³ LC VIII-X, s. 147,189.

osazenstvo toho roku odebralo, Adámek se domnívá, že pro svůj další pobyt mohli zvolit tepelský klášter, který se jednak nacházel v bezprostřední blízkosti proboštství, jednak, přestože ho roku 1421 husité rovněž vypálili,³²⁴ jejich vpádům nepodlehli.³²⁵ Ať už do funkce milevského opata roku 1427 nastoupil znovu jedenáctý opat Petr, bývalý kamýcký farář, či pouze jeho jmenovec, a tedy nový opat třináctý, poslední zmínka o něm pochází ze záznamu konfirmační knihy zapsaného ve druhé polovině srpna roku 1434. Tento zápis zároveň dokládá úmrtí krátkodobě působícího bývalého opata Chvala.³²⁶ Záznam ze dne 27. září téhož roku týkající se stanovení plebána kaplického již dokládá přítomnost milevského opata nového, za kterého je považován kněz Jan II. Kamenička.³²⁷ Jeho předchůdce Petr proto zemřel snad někdy na přelomu srpna a září, patrně dokonce v Milevsku, jak předpokládá Adámek.

Opat Jana Kameničku ve svém seznamu představených milevského kláštera uvádí Backmund, zřejmě znovu na základě Dolistova bádání. Čermák ani Kytka jeho jméno vůbec neuvádí. Pokud budeme vycházet z přízviska *Kamenička*, které opatovi přiznává právě Backmund, pak je tento Jan Kamenička, v konfirmační knize zmiňovaný pouze jako *Johannis, abbatis mon. Milocensis*, poprvé uveden patrně v textu písemnosti vydané dne 25. ledna roku 1419³²⁸ jako kněz a kaplický farář. Listinou potvrdil převzetí peněžního obnosu ve výši 15 kop pražských grošů určených pro realizaci zpívané mše za kaplické zemřelé.³²⁹ Později v červenci roku 1428 se opět ve funkci kaplického faráře za přítomnosti milevského opata Petra zavázal, že spraví vyhořelou kaplickou faru a že on a jeho nástupci budou pravidelně sloužit mše za bývalého kaplického kaplana Ojře a jiné tamní duchovní.³³⁰ Autor Martin Kolář Janovo jméno uvádí v souvislosti s podobou kněžova rodového erbů, který, podobně jako znak bývalého milevského opata Františka z Podnavce, znázorňoval otevřenou vlčí tlamu z profilu s obojkem a drobným kroužkem.

---

³²⁴ Sedláček 1998, s. 882.

³²⁵ Adámek 1999, s. 95.

³²⁶ LC VIII-X, s. 230.

³²⁷ LC VIII-X, s. 233. Přízvisko Kamenička uvádí Backmund. Backmund 2018, s. 367.

³²⁸ Podle Dolisty pochází první možná zmínka o něm z roku 1411, kdy se plebánem kostela Červená stal právě jakýsi milevský kanovník Jan. Ten ve funkci rezignoval roku 1413, přičemž nastoupil do plebánie kaplické. Dolista 1947, s. 6.

³²⁹ Beránek, Beneš 1974, s. 121.

³³⁰ Sedláček 1913, s. 459.

Doplňovala ho královská koruna v jeho spodní části.³³¹ Jistého Jana Kameničku z Kamenice jmenuje rovněž spisovatel František Holec, který dodává, že zplodil syna Markvarta z Kamenice.³³²

Na základě výše uvedených faktů tedy můžeme konstatovat, že Jan Kamenička do úřadu milevského opata po smrti svého předchůdce Petra skutečně nastoupil. Zápis konfirmační knihy ze září roku 1434 totiž kromě jména nového milevského opata uvádí rovněž jeho předchozí funkci, a to právě faráře kostela kaplického, o čemž naopak svědčí dvě dříve vydané listiny z let 1419 a 1428. Vzhledem k tomu lze za pravdivou informaci považovat snad i zprávu o jeho potomku Markvartovi. Přesto délka jeho působení ve funkci představeného kláštera zůstává zahalena spekulacemi. Konfirmační kniha v pořadí čtrnáctého milevského opata totiž naposledy uvádí v záznamu ze dne 27. října roku 1434,³³³ tedy pouhý měsíc poté, co je zde opatem jmenován poprvé. Navíc listiny vydané do konce první poloviny 15. století jméno tehdejšího milevského opata neuvádí. Přinejmenším se však můžeme na základě předpokladu o úmrtí opata Petra v Milevsku domnívat, že rovněž Jan Kamenička jakožto první z pohusitských opatů vykonával tento úřad znovu pod střechou kláštera milevského.

Jak již víme, roku 1437 milevský klášter zastavil Zikmund Lucemburský Oldřichovi II. z Rožmberka, který se, přestože mu panství bylo postoupeno pouze dočasně, prezentoval jako jeho majitel, patrně rovněž na základě svých mnohačetných padělků.³³⁴ Navíc po smrti císaře Zikmunda král Ladislav Pohrobek Oldřichovi a jeho synům Jindřichovi IV. a Janovi II. z Rožmberka slíbil, že: „...sbožie kláštera našeho Milévského, bud'to vsi neb dvory, kterým koli osobám ... zapsané a zastavené, vyplatiti mohli k své ruce.”³³⁵ Dříve zastavené usedlosti klášterního panství pánům z Rožmberka právě pro tuto královskou písemnost vystavenou dne 4. prosince roku 1455 postoupil Janu II. z Rožmberka například Jan Předbor z Radešína. Poněvadž pána rožmberského sužovala nepříznivá

---

³³¹ Kolář, Sedláček 1925, s. 144. Obr. 22. Podoba erbů obou rodů není náhodná a pramení patrně ze společného rodokmenu pánů podnaveckých s pány kamenickými. Dodnes přesto není známo, jakou symboliku ona vlčí hlava nese. Mysliveček 2006, 117.

³³² Holec 1988, s. 134.

³³³ LC VIII-X, s. 235. Řada *Libri confirmationum* končí rokem 1436.

³³⁴ Pešta 2006, s. 423.

³³⁵ AČ 15, s. 305-306, č. 21.

finanční situace, milevské panství společně s ostatními rožmberskými državami zastavil roku 1459 svému bratru Joštovi, vřatislavskému biskupovi, do vyplacení 200 000 kop pražských grošů.³³⁶

Za nástupce představeného kláštera Jana Kameničky považuje Norbert Backmund stejně jako Dominik Čermák, Josef Kytka a František Tyl opata Martina I. Do úřadu měl tento Martin nastoupit snad roku 1455, jak uvádí zmínění badatelé kromě Tyla³³⁷, který Martina řadí do funkce roku 1454. Žádné z těchto tvrzení ovšem není podloženo primárními prameny. Stojí proti nim rovněž Dolista, který Martina ve funkci uvádí teprve roku 1457.³³⁸ Ze dne 22. května roku 1457 sice pochází listina krále Ladislava, kterou Jana z Rožmberka žádal o vrácení zboží milevskému a zlatokorunskému klášteru, avšak jméno milevského opata neuvádí.³³⁹ Ani Jan ve svém psaní ze dne 21. července roku následujícího představeného jmenovitě neuvádí. Opat milevského kláštera tehdy žádal o materiální pomoc v podobě jednoho vozu s koňmi na své několikátýdenní vojenské tažení.³⁴⁰ Tyl na druhou stranu dodává, že právě tento dopis dokládá splnění králova předchozího požadavku o částečné vrácení majetku milevskému klášteru a jeho konventu.³⁴¹ Jiný dokument papeže Pavla II. vystavený dne 2. dubna roku 1467 v Římě rovněž nese pouze obecné označení opat a konvent kláštera milevského. Listinou se osazenstvo kláštera a jím nabyté statky společně se všemi povinnými desátky a úroky dostalo pod ochranu stolice sv. Petra. Současně byla klášteru obnovena všechna předchozí privilegia a svobody.³⁴²

Domnívám se, že poněvadž se jméno Martina nepodařilo na žádné z dobových listin dohledat, mínění o jeho působení v klášteře od roku 1455 pochází ze spisu *Krátké vypsání Českého království* Bohumíra J. Dlabače vydaného roku 1818.³⁴³ Tuto práci ve svém rukopise několikrát cituje Weyrauch, ostatní badatelé použité prameny neuvádí. Nelze ovšem vyloučit možnost, že některé dobové prameny, se kterými Dlabač pracoval a které

---

³³⁶ Tato informace pochází od Tyla, aniž uvádí listinu, ze které čerpá. Tyl 1888, s. 67.

³³⁷ Tyl 1888, s. 107.

³³⁸ Dolista 1947, s. 6.

³³⁹ Rynešová, Pelikán 1954, s. 382, č. 543; s. 424, č. 612.

³⁴⁰ AČ 1, s. 228.

³⁴¹ Tyl 1888, s. 107.

³⁴² Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 56; Tyl 1888, s. 107.

³⁴³ Dlabač 1818, s. 451.

svědčí o Martinově převzetí funkce, jsou dnes ztraceny. Čermák sice jakýsi dokument svědčící o opatu Martinovi zmiňuje, jeho umístění ovšem neuvádí. Backmund mimo to tvrdí, že onen milevský Martin převzal roku 1467 také úřad opata želivského. Písemnost vydaná roku 1467³⁴⁴ jakéhosi želivského opata Martina skutečně jmenuje, avšak jeho předchozí činnost v Milevsku nelze na jejím základě prokázat. Přesto se k Backmundovu mínění osobně přikláním. Tento želivský a snad i patnáctý milevský opat Martin jmenovaný taktéž Čermákem zemřel údajně roku 1468.³⁴⁵

3. 2 Švamberkové

Na počátku let sedmdesátých stál u moci v Milevsku Janův syn Jindřich V. z Rožmberka. Navzdory urputné snaze jeho dědečka Oldřicha zachovat milevské panství rodu Rožmberků se Jindřich vzhledem k tíživé finanční situaci rozhodl klášterství se vším příslušenstvím a panstvím zvíkovským prodat dne 28. září roku 1473 svému strýci Bohuslavovi VII. ze Švamberka.³⁴⁶ Bohuslavovi se roku 1479 podařilo ke klášteru znovu připojit jeho bývalá hospodářství Mezihorí, Skoupý, Tisovnice, Tisomička a Týnčany, které král Jiří z Poděbrad dříve postoupil pánům z Janovic.³⁴⁷

Koncem 15. a během 16. století paralelně s postupným rozkladem milevského kláštera ubývá také zpráv svědčících o činnosti jeho představených. První zmínka o novém, šestnáctém opatu Mikulášovi II. pochází navzdory úmrtí jeho předchůdce Martina snad již roku 1468 teprve ze dne 16. července roku 1480. Tehdy jakožto *Nicolaus abbas* společně s milevským konventem vstoupil do bratrství s cisterciáky vyšebrodského kláštera.³⁴⁸ Nejmenovaného milevského opata, snad právě Mikuláše, uvádí také písemnost papeže Sixta IV. vydaná na počátku téhož roku, kterou žádal pražského kanovníka Jana z Hořic o prověření stížnosti schlägelského kláštera vůči klášteru milevskému,³⁴⁹ poněvadž nad ním tehdy znovu převzal paternitu. Jiná listina samotného Mikuláše byla vystavena v srpnu roku 1485. Opat na žádost kovářovského faráře Jana

---

³⁴⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Premonstráti Želiv (1233-1853) 60.

³⁴⁵ Čermák 1877, s. 222.

³⁴⁶ AČ 15, s. 312-315, č. 32.

³⁴⁷ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 57; AČ 15, s. 315-316, č. 34.

³⁴⁸ Vyšší Brod, OCist Urkunden (1173-1846) 1480 VII 16; Čermák 1877, s. 316.

³⁴⁹ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1480 II 01; Čermák 1877, s. 316.

pánům ze Švamberka potvrdil skutečnost, že jistý Franěk z Vepic a Machna, Brusova dcera, bývalí držitelé poplužního dvora v Kovářově, pravidelně odváděli tamnímu kostelu desátky. Písemnost mimo jiné uvádí, že Mikuláš úřad kovářovského faráře svého času rovněž zastával.³⁵⁰ Jeho působení ve funkci milevského opata na počátku roku 1491 dokládá taktéž svědectví několika panských poddaných.³⁵¹ Mikuláše naposledy uvádí dopis pána Voka II. z Rožmberka z roku 1492, kterým šlechtice Jindřicha ze Švamberka žádal přimět milevského opata ke stanovení nového kaplického faráře.³⁵²

Na základě dopisu švamberského hejtmana Lorence Widršpurka ze dne 2. července roku 1493 adresovaného Jindřichovi II. ze Švamberka, kterého žádal vzhledem k úmrtí milevského opata o ustanovení nového představeného kláštera, lze usuzovat, že Mikuláš zemřel někdy během května nebo června roku 1493, jak se domnívá také Dolista.³⁵³ Hejtman navrhoval do funkce dosadit kanovníka kláštera tepelského.³⁵⁴ Dopis zároveň dokládá, že kanovníci milevského kláštera nedbali řádových regulí, na což Widršpurk Jindřicha rovněž upozornil.³⁵⁵ Poněvadž ovšem Jindřich žádosti Widršpurka ignoroval, dne 14. července mu tehdejší želivský opat Petr vzkázal, že jmenování nového opata proběhne pod dohledem želivského probošta Jana a novoříšského probošta Bartoloměje. Dodal, že pokud se tamní řeholníci odmítnou znovunastolení řádu podvolit, má Jindřich rázně zakročit.³⁵⁶

Dokument vydaný dne 1. května roku 1643, který svědčí o prodeji jistého pozemku za celých 7 kop pražských grošů, dokládá, že roku 1493 se představeným kláštera stal snad právě výše zmíněný probošt kláštera Nová Říše Bartoloměj.³⁵⁷ Podle Backmunda

---

³⁵⁰ „...když sem byl tu v Kovářově farářem mnohá léta, ...” Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 59, AČ 15, s. 318-319, č. 37.

³⁵¹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 61; AČ 15, s. 320-324, č. 38.

³⁵² AČ 10, s. 60-61, č. 1059.

³⁵³ Dolista 1947, s. 6.

³⁵⁴ Klášter Teplá byl tehdy podle Trnky vůdčí premonstrátskou kanonií české cirkárie, která navíc dodržovala relativně přísná řádová pravidla, protože hejtman žádal volbu nového opata právě z tamější komunity (Trnka 2016, s. 56). Z tohoto období navíc pochází několik písemných dokladů o úzkém vztahu mezi tepelským opatem a Jindřichem ze Švamberka, který klášteru roku 1490 slíbil dočasnou ochranu za roční plat ve výši 25 kop pražských grošů. Státní oblastní archiv v Plzni Teplá, klášter OPraem (1197-1908) L196.

³⁵⁵ AČ 15, s. 63, č. 131.

³⁵⁶ AČ 15, s. 64, č. 132.

³⁵⁷ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 375.

současně zastával úřad opata svého domovského kláštera novoříšského.³⁵⁸ Tam jej okolo roku 1500 uvádí rovněž Čermák, avšak ve svém seznamu opatů milevského kláštera Bartoloměje opomíná.³⁵⁹ Tyl dále připomíná skutečnost, že v letech 1497 a 1498 se Bartoloměj soudil o patronát kovářovský.³⁶⁰ Podle Adama Trnky mimo to požádal roku 1497 tepelského opata Zikmunda o přijetí milevského kanovníka a bývalého schlägelského probošta Oldřicha za svého spolubratra.³⁶¹ Jiná listina vystavená dne 7. září roku 1499 vedle toho dokládá skutečnost, že se podílel na jmenování nového schlägelského probošta.³⁶² Více zpráv se o sedmnáctém doloženém opatu Bartoloměji pravděpodobně nedochovalo. Poněvadž Dlabáč, Čermák, Dolista i Backmund roku 1504 ve funkci milevského opata uvádí jistého Vojtěcha, latinsky Adalberta³⁶³, lze předpokládat, že Bartoloměj zemřel snad právě kolem tohoto roku.

Ačkoliv samotná činnost osmnáctého milevského opata Vojtěcha není podložena primárními prameny, jeho existenci dokládá dokument vystavený dne 7. srpna roku 1504 želivským opatem Wolfgangem, který potvrdil jeho rezignaci.³⁶⁴ Obecně se soudí, že Vojtěch úřad zastával pouze po dobu jednoho roku.³⁶⁵ Totožná listina svědčí o Vojtěchově nástupci, kterým se stal Martin II. Stejně jako v případě jeho předchůdce zůstává Martinova minulost a období jeho působení v klášteře zahalené tajemstvím. Přesto nelze vyloučit možnost, že první zmínka o devatenáctém milevském opatovi pochází z výše uvedené písemnosti datované do druhé poloviny roku 1499, ve které blíže neurčený milevský kanovník Martin zastával roli svědka při volbě nového schlägelského probošta.³⁶⁶ Podle Backmunda Martin zemřel či ve funkci rezignoval roku 1507.³⁶⁷ Písemnost, která by jeho tvrzení potvrdila, se mi však nepodařilo dohledat.

---

³⁵⁸ Backmund 2018, s. 367.

³⁵⁹ Čermák 1877, s. 468.

³⁶⁰ Tyl 1888, s. 108. Primární pramen se mi nepodařilo dohledat.

³⁶¹ Trnka 2016, s. 56.

³⁶² Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1499 IX 07.

³⁶³ Backmund 2018, s. 367.

³⁶⁴ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 167.

³⁶⁵ Dolista 1947, s. 6.

³⁶⁶ Schlägl, Stiftsarchiv Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600) 1499 IX 07.

³⁶⁷ Backmund 2018, s. 367.

Za Martinova nástupce bývá zpravidla považován opat Jiří, který do úřadu nastoupil snad roku 1511,³⁶⁸ možná dříve. Tehdy totiž, jak naznačuje Tylovo bádání, podepsal Jiří smlouvu s Jindřichem ze Švamberka, která jeho rodu umožnila volně užívat statků klášterního panství za finanční odměnu ve výši 300 kop míšeňských grošů ročně,³⁶⁹ čímž se klášter v podstatě znovu dostal do područí světských pánů. Roku následujícího požádal Jiří tepelského opata o vyslání tamního kanovníka do kláštera milevského,³⁷⁰ pravděpodobně za účelem obnovení pořádku. Jiné listiny v pořadí dvacátého doloženého opata milevského kláštera neuvádí.

Pro nedostatečné množství dobových pramenů nelze určit jméno opata stojícího v čele opatství roku 1513, kdy město Milevsko zasáhl požár. Dolista odmítá tvrzení Čermákovo, který, aniž uvádí zdroj, jmenuje ve funkci opata Ondřeje, jehož ovšem dokládá písemnost vydaná teprve roku 1515. Vzhledem ke škodám, které požár způsobil, přiznal král Vladislav Jagellonský roku 1513 na žádost Švamberků milevským obyvatelům právo jednak volného dědictví, jednak stěhování.³⁷¹ Získaná práva stvrdila právě roku 1515 nejprve listina pána Jindřicha ze Švamberka, později písemnost v pořadí jednadvacátého milevského opata Ondřeje. Dokument kromě jména tehdejšího opata uvádí milevského převora Oldřicha a kněze Sixta, možná jediné tři členy tehdejšího konventu, jak se domnívá Čermák,³⁷² snad na základě postupně slábnoucí autority milevského kláštera, o čemž svědčí samotný dokument: „...*pan Hendrych... náš pán milostivý městečko Milevsko, kláštera našeho, kteréhož ... v této míře v držení jest, a na něm dědičnou*

---

³⁶⁸ Kytka 1996, s. 43; Backmund 2018, s. 367.

³⁶⁹ Tyl 1888, s. 108; Dohodu zmiňuje rovněž Jiří Pešta ve svém díle *Když se v Milevsku vařilo pivo* v souvislosti s klášterním pivovarem. Klášterní pivovar, který byl do 20. století součástí milevského kláštera, vznikl neznámo kdy v dobách jeho rozkvětu do roku 1420. První zmínka o něm pochází z roku 1543, kdy byla mezi opatem a Švamberky podepsána jedna z několika pro klášter velmi nevýhodných dohod (viz níže) o užívání kláštera a jeho příslušenství, tedy rovněž pivovaru, který šlechtickému rodu od téhož roku náležel. Společně s klášterem a jeho panstvím jej v letech osmdesátých odkoupili Hodějovští, nicméně již v době pobělohorské po konfiskaci jejich majetku se pivovar dostal do područí kláštera strahovského, přičemž roku 1659 byl pivovar prohlášen tehdejším milevským opatem za majetek vrchnostenský, kterým zůstal do posledního desetiletí 17. století. Tehdy byla vystavěna nová budova panského pivovaru, jež si vrchnost vydržovala až do roku 1845. Od té doby si jej pronajímali různí nájemci, nicméně roku 1907 byl pivovar definitivně zrušen. Po několikaletém jednání o dalším využití jeho prostor z něj byla v letech šedesátých vybudována obilná sýpka. (Pešta 2008, s. 114-229). Ačkoliv budova klášterního pivovaru zbudovaná na konci 17. století dodnes stojí na svém původním místě, nachází se ve zuboženém stavu (obr. 15).

³⁷⁰ Trnka 2016, s. 66.

³⁷¹ CIM IV/3, s. 242-243, č. 821; Weyrauch 1997, s. 13.

³⁷² Čermák 1877, s. 317.

*vrchnost též jakožto na kláštere našem, se všemi jeho příslušenstvími ráčil jest osvobodit a obdařiti ...*³⁷³

Panství zdědil po smrti Jindřicha roku 1523 jeho synovec Kryštof I. ze Švamberka. O tom, že Ondřej téhož času stále působil jako představený kláštera, svědčí listina vystavená roku 1524, ve které přiznal, že milevští klášteru přispěli 25 kop grošů pražských na vybudování rybníka v Roudném. Ti za to byli osvobozeni od ročního platu ve výši jedné a půl kopy českých grošů, jenž klášteru pravidelně odváděli a za který premonstráti sloužili mše v milevském kostele sv. Bartoloměje. Smluvené mše byly ovšem na základě vydaného dokumentu slouženy i nadále.³⁷⁴ Přestože se současně jedná o poslední dochovanou zprávu dokládající Ondřejovo působení v klášteře, můžeme se domnívat, že zemřel později.³⁷⁵ Nového opata totiž Backmund do úřadu staví roku 1534,³⁷⁶ v němž mimo jiné zemřel také pán Kryštof, jehož zásluhou se nový představený Jan dostal do čela kláštera³⁷⁷ a po kterém připadlo milevské panství Kryštofovu synu Janovi.

Opatské funkce se tedy snad někdy na počátku třicátých let ujal Jan III.³⁷⁸ Jeho jméno ve svém rukopise uvádí například Weyrauch, který na základě bádání ve strahovských análech míní, že roku 1538 byl vnějšími okolnostmi, snad tíživou finanční situací kláštera, nucen prodat dvě západočeská klášterní hospodářství Sedlo a Toužim,³⁷⁹ jak tvrdí rovněž Čermák, který dodává, že téhož roku opat zemřel. Úřad po něm podle Čermáka převzal jistý Mrákota, kterého nicméně na seznamu představených kláštera neuvádí ani Dlabač, ani Backmund. Tvrzení badatelů, již Mrákotu považují za Janova nástupce, se tak zřejmě zakládá na informaci, že onen Mrákota se na počátku let čtyřicátých dostal do rozepře se

---

³⁷³ Weyrauch 1997, s. 15-16; Čermák 1877, s. 317, Bervida 1984, s. 33.

³⁷⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 68; Bervida 1984, s. 33.

³⁷⁵ Kytka 1996, s. 43.

³⁷⁶ Backmund 2018, s. 367.

³⁷⁷ Tyl 1888, s. 108.

³⁷⁸ Čermák opata mylně uvádí jako Jana II. (Čermák 1877, s. 317). Jedná se o již třetího milevského opata se jménem Jan. Prvním se stal na počátku 13. století Jarlochův nástupce Jan, druhým byl ve třicátých letech 15. století Jan Kamenička. Weyrauch Jana dokonce jmenuje jako Jana I., poněvadž předpokládá, že po Jarlochovi nastoupil jakýsi Heřman (Weyrauch 1997, s. 16). Coby Jana III. uvádí nového opata teprve Kytka (Kytka 1940, s. 43), Backmund řadové číslovky za jmény nepoužívá.

³⁷⁹ Weyrauch 1997, s. 16; o prodeji Toužimi rovněž Sedláček 1998, s. 892.

dvěma pány Přibyslavem a Pelhřimem z *Ježkovic*,³⁸⁰ patrně Jickovic u Milevska. Domnívám se ovšem, že zpráva pochází ze 14. století, kdy úřad milevského opata skutečně zastával Mrákota. Sedláček totiž uvádí, že v Jickovicích sídlili roku 1340 páni Přibyslav a Pelhřim a že jedna část obce tehdy patřila klášteru milevskému, druhá část samotnému hospodářství, což mohlo vést ke zmiňovanému sporu.³⁸¹ Ačkoliv Čermák dokonce uvádí datum jeho úmrtí, a to dne 2. října roku 1542,³⁸² Dolista píše, že autor letopočet čerpal patrně z nespolehlivého díla C. L. Huga *Sacri ac candidi ordinis Praemonstatensis annales* vydaného ve třicátých letech 18. století.³⁸³ Existenci tohoto opata Mrákoty můžeme proto v 16. století vyloučit, neboť funkci představeného milevského kláštera zastával ještě ve čtyřicátých letech v pořadí dvaadvacátý milevský opat Jan III.

Čermák se rovněž mylně domnívá, že Mrákotovým nástupcem se stal Ondřej II. Ačkoliv stejně jako v případě Mrákoty tvrdí, že zná přesné datum Ondřejova úmrtí, a to 12. dubna roku 1545, je tato informace prameny nepodložená, a navíc proti ní stojí skutečnost, že dne 2. července roku 1543 byla uzavřena další dohoda se Švamberky podepsaná opatem Janem III. Tvrzení je podpořeno celou řadou autorů sekundární literatury,³⁸⁴ Tyl nadto s odkazem na primární prameny uvádí obsah dokumentu. Přestože se mi písemnost nepodařilo dohledat, nepochybuji o hodnověrnosti tohoto tvrzení. Listina dokládá zubožený stav kláštera na přelomu poloviny 16. století. Jan III. svému pánu Janovi ze Švamberka ponechal na dobu dvanácti let celý klášter se vším příslušenstvím a usedlostmi, přičemž se Jan zavázal opatovi hradit stravu a ubytování, udržovat v klášteře minimálně dva další kněze, pacholka a rektora, opatřit představenému koně na cesty a ročně mu přispívat 90 kop míšeňských grošů.³⁸⁵ Jan však vzhledem ke svému protestantskému přesvědčení odmítal své závazky plnit a nuznému stavu kláštera

---

³⁸⁰ Čermák 1877, s. 317.

³⁸¹ Sedláček 1998, s. 368.

³⁸² Čermák 1877, s. 318.

³⁸³ Dolista 1947, s. 5-6.

³⁸⁴ Dolista 1947, s. 5-6; Bervida 1984, s. 33; Růžička 1996, s. 35; Kytka 1996, s. 43; Backmund 2018, s. 367; Čermák taktéž tvrdí, že Švamberkové ve čtyřicátých letech zbavili klášter veškerých práv, nicméně za opata, který dohodu uzavřel, mylně považuje právě opata Ondřeje II. Čermák 1877, s. 318.

³⁸⁵ Tyl 1888, s. 108-110.

nepřispěla ani morová rána, která na Milevsko na počátku čtyřicátých let udeřila, jak dokládá písemnost zemských úředníků adresovaná králi roku 1543.³⁸⁶

Na základě písemnosti vystavené dne 2. listopadu roku 1548 želivským opatem Ondřejem, který potvrdil volbu nového milevského opata Jana IV. *Bruma de Praga*, víme, že toho roku jeho předchůdce zemřel. Dokument zároveň dokládá skutečnost, že konvent téhož času tvořili nejméně dva další členové, senior Pavel a bratr Sebastian.³⁸⁷ Téhož roku uzavřel třiadvacátý milevský opat se Švamberky dohodu novou, která dříve smluvený roční opatský důchod snížila na pouhých 60 kop míšeňských grošů. Ostatní práva přiznaná roku 1543 šlechtickému rodu Švamberků na dobu dvanácti let prodloužil roku 1558 král Ferdinand na doživotí nejen samotnému Janovi, ale také jeho nejstaršímu synu Kryštofovi, který správu nad Milevskem převzal po svém otci roku 1559.³⁸⁸ Úpadek kláštera se vzhledem k nezájmu jeho světských majitelů neustále prohluboval.³⁸⁹ Dolista proto míní, že ani Jan IV. Braun, ani jeho následovník Matyáš Khen v klášteře za svého života vůbec nepobývali.³⁹⁰

Tři jiné písemnosti z let padesátých, které ve svém díle *Dějiny města Jindřichova Hradce* uvádí autor František Teplý, slouží jako doklad, že milevský opat Jan IV. působil v letech padesátých zároveň na faře hradecké, kterou roku 1551 zasáhla stejně jako před časem město Milevsko morová rána. Anna Rožmberská z Hradce napsala toho roku svému bratru pánu Jáchymovi z Hradce, že Jan, jí zvaný *nájemník*, nařídil pro nedostatek místa na tamním hřbitově při farním kostele pohřbívat oběti moru při kostele jiném, což tamní věřící brali jako skutek proti víře, pročež řada hradeckých občanů přestala Jana ve funkci podporovat. Podle jiného Annina listu dokonce zrušil zpovědi a podporoval přijímání pod obojí. Český šlechtic Zachariáš z Telče o opatu Janovi později údajně prohlásil, že byl sice *dobrý kazatel, ale zlý činitel*,³⁹¹ zřejmě tedy hradeckého faráře osobně znal, snad

---

³⁸⁶ Historický archiv, s. 17.

³⁸⁷ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 241.

³⁸⁸ Kryštofa roku 1569 vystřídal ve funkci jeho bratr Hynek, který ovšem záhy roku 1570 zemřel, pročež se panství znovu ujal Kryštof. Písemnost vystavená na konci roku 1569 ovšem dokládá skutečnost, že v Milevsku stál toho času špitál, který se bratři zavázali opatřit potřebnými věcmi. Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 84.

³⁸⁹ Tyl 1888, s. 109-110.

³⁹⁰ Dolista 1947, s. 7.

³⁹¹ Teplý 1927, 256-257.

proto, že svého času Jan působil zřejmě také ve městě Telč, stejně jako jeho nástupce opat Matyáš. Ve funkci hradeckého faráře rezignoval Jan IV. roku 1560, načež odešel nejspíše do Plzně, odkud se do milevského kláštera již nevrátil. Podle Dolisty zemřel mezi lety 1562-1563,³⁹² Backmund uvádí rok 1562.³⁹³

Posledním opatem doby předbělohorské se tedy snad bezprostředně po smrti opata Jana IV. Brauna stal muž jménem Matyáš Khen. Dolista tvrdí, že v pořadí čtyřadvacátý milevský opat přijal na konci let padesátých místo zámeckého kaplana v Telči, které mu nabídl výše zmíněný šlechtic Zachariáš, na jehož přimluvu se stal Matyáš na počátku let šedesátých také proboštem novoříšského kláštera premonstrátek,³⁹⁴ jak dokládá rovněž Čermák. Roku 1562 jej ovšem Ferdinand na žádost tamní členky kláštera Anny sesadil, a proto, vzhledem k úmrtí Jana IV. Brauna, přijal místo opata kláštera milevského.³⁹⁵ Poněvadž ovšem světší páni jednak odmítali novému opatu vyplácet jeho roční důchod, jednak nedbali nařízení pražského arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice o dodržování dříve podepsané smlouvy, byla na Ferdinandův příkaz dne 11. března roku 1572 uzavřena dohoda nová, že milevský pán Kryštof klášteru doplatí celých 250 kop míšeňských grošů a ročně bude opatovi odvádět jeho důchod ve výši 60 kop grošů. Pokud tak neučiní, má konvent nárok na vrácení všech klášterních statků.³⁹⁶

Páni milevští podmínky dohody sice na počátku let sedmdesátých přijali, nicméně už dva roky nato přiznal císař vzhledem k tíživé finanční situaci země pánu Kryštofovi dědičné právo jak na dosud zastavené panství milevské,³⁹⁷ tak zvíkovské. Tato transakce pouze

---

³⁹² Dolista 1947, s. 6.

³⁹³ Backmund 2018, s. 367.

³⁹⁴ Dolista 1947, s. 6.

³⁹⁵ Čermák 1877, s. 470.

³⁹⁶ Tyl 1877, s. 110; Pešta 2008, s. 114.

³⁹⁷ Původně zastavené milevské panství a klášter tehdy jako komorní církevní statek spočíval v rukou jeho posledního vlastníka rodu švamborského, pána Kryštofa. Hodnotu panství a jeho příslušenství včetně klášterních statků ve svém díle uvádí Tyl. Hodnotu kláštera vyčíslili vybraní královští komisaři ve druhé polovině roku 1574 na 1000 grošů českých, stejnou částku požadovali za tamní poplužní dvůr. Mlýn při klášteře, poněvadž se na něm pracovalo jen zřídka, a tudíž příliš nevynášel, stál kupříkladu pouhých 200 kop. Mezi další ohodnocené klášterní příslušenství se řadily ovčín, klášterní pivovar a sladovna ve výši necelých 2000 kop, klášteru přilehlá zalesněná území, podací kostely, různé obilniny, rybníky a vejce. Celková částka společně s panstvím zvíkovským činila téměř 47 993 kop a 32 grošů českých. Celých 22 900 kop uhradil Kryštof panovníkovi ještě téhož dne, další dvě splátky ve výši 5 000 kop odevzdal v letech 1574 a 1575, přičemž jakmile se dne 14. září téhož roku zavázal císaři uhradit do druhé poloviny dubna roku 1576 splátku poslední ve výši 15 093 kop a 31 a půl grošů českých (Třeboň, Státní oblastní archiv

urychlila nevyhnutelný konec milevského kláštera, který se své částečné obnovy dočkal teprve na počátku dvacátých let 17. století po jeho konfiskaci protestantským pánům Hodějovským. Kryštof si jako odměnu za včasné splátky vyžádal zrušení opatského důchodu. Představený kláštera Matyáš však odešel již v polovině let padesátých do nedaleké Soběslavi, kde podle Dolistova bádání vykonával do roku 1591 funkci faráře. Zemřel snad na přelomu poloviny devadesátých let ve městě Tábor, avšak pochován byl v Soběslavi, kde strávil většinu svého pozdějšího života.³⁹⁸

Dokument císaře Maxmiliána vystavený dne 19. září roku 1575, kterým stvrdil prodej panství milevského a zvíkovského pánu Kryštofovi II. ze Švamberka,³⁹⁹ zároveň dlouhá staletí sloužil jako jediný hrubý soupis milevského klášterního panství v době panování světských pánů. O jeho přepis se zasloužil například Josef J. Kořán ve svém příspěvku *Akta o prodeji zámku Zvíkova a kláštera Milevského r. 1574 a sld.* Poněvadž však v minulosti došlo ke sloučení obou panství, jednotlivá zde uvedená hospodářství nelze jednoznačně přiřadit k tomu, či onomu dominiu. Při bádání v otázce velikosti klášterního panství na přelomu 15. a 16. století se proto musíme obrátit k pramenu o sto let staršímu, tzv. robotním registerům, jejichž rozbor provedl roku 2011 Jiří Pešta. Přestože mnoho dříve uvedených listinných pramenů dokládá poměrně rozsáhlou územní působnost milevského kláštera od jeho samého počátku, nezanedbatelné množství zpráv o existenci dalších klášterem vlastněných vísek bylo patrně ztraceno, či snad zničeno v období husitských válek. Porovnáním císařova dokumentu vydaného roku 1575 s robotními registry sepsanými roku 1488 získáme jednak relativně ucelený seznam statků klášterního panství z konce 15. století, jednak jeho hrubou podobu před rokem 1420.

Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 88), smluvené statky nabyl Kryštof dědičně. Tyl 1888, s. 112-116.

³⁹⁸ Dolista 1947, s. 7. Hold milevskému opatu vzdal podle Čermáka český spisovatel 16. století Šimon Lomnický z Budče, který roku 1580 Matyášovi věnoval náboženskou píseň ze sbírky s názvem *Písň nově. Na evangelia svatá nedělní.* Čermák 1877, s. 318.

³⁹⁹ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748) 87. Ačkoliv nevyužívaný klášter nadále chátral, město Milevsko se těšilo pánově pozornosti. Mezi lety 1575-1579 měšťanům udělil výsadu vařit v obecním pivovaře pivo, přičemž požadoval, aby z každé várky odváděli vrchnosti 6 grošů českých. Umožnil jim obchodovat se solí, postoupil několik rybníků k hospodářskému využití, povolil jim užívat radnici a městskou váhu a zároveň milevským přiznal všechna práva, která jim dříve udělil jeho strýc pán Jindřich. Udělená práva byla králem Rudolfem II. zanesena do desek zemských. Čermák 1877, s. 319; Weyrauch 1997, s. 13.

Mimo dosud známé vesnice, které pro klášter získávali v průběhu předchozích let zejména jeho představení a jež dokládá množství dobových písemností, uvádí robotní registra usedlosti Líšnice, Přeborov, Osek, Kučeř, Přílepov, Zbelítov, Květov, Velká, Stehlovice, Branice, Rukáveč, Okrouhlá, Křižanov, Veselíčko, Srlín, Něžovice, Březí, Mašov a Branišovice, mezi nimiž ovšem chybí vísky, jejichž obyvatelé neměli téhož času žádné finanční závazky, a rovněž vesnice opatské.⁴⁰⁰ Tyto naopak nacházíme ve výčtu vesnic císaře Maxmiliána z roku 1575, který znovu vedle dosud známých hospodářství uvádí osady Hněvanice, Blehov, Osletín, Zhoř, Ratiboř, Ratibořec a poplužní dvory *Tejnec*⁴⁰¹, Voleško a Výška.⁴⁰²

Nicméně vzhledem k tomu, že onou dědičnou koupí obou panství vyčerpal Kryštof většinu svých peněžních úspor, několik výše zmíněných usedlostí postoupili páni milevští a zvíkovští novým majitelům. Ještě roku 1575 Kryštof odprodal několik vísek včetně Křižanova pánu Bohuslavovi z Kalenic za téměř 4 000 kop českých grošů. Roku příštího postoupil rytíři Janu Černínovi z Chudenic osady Jedle, Plešistě a Hostovnice za necelých 3 000 kop.⁴⁰³ Jinou transakci dokládá dokument ze srpna roku 1576, kdy vladyka Jan Hozlauer z Hozlau získal obec Srlín s veškerým příslušenstvím za 500 kop grošů českých.⁴⁰⁴ Vísku Porešín, kterou klášter držel od počátku 13. století, prodal Kryštof dne 27. dubna roku 1579 rytíři Oldřichovi Svatkovskému z Dobrohoště za 400 kop grošů.⁴⁰⁵ Podle Kubelkové, která čerpá z bádání Březanova, došlo dále k zastavení obcí Přeborov, Hněvanice, Líšnice, Branišovice, Záluží a Mašov pánu Bedřichovi Doudlebskému z Doudleb.⁴⁰⁶ Skutečnost, že Branišovice, Záluží a Hněvanice na konci 16. století Kryštof opravdu odprodal, dokládá písemnost vystavená roku 1623, která hovoří o jejich konfiskaci, avšak nikoliv již Bedřichovi, nýbrž protestantu Pavlovi Kaplíři ze Sulevic.⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁰ Pešta 2011, s. 156-157.

⁴⁰¹ Podle Sedláčka se Týncem nazýval dvůr, na němž klášter vznikl a na kterém svého času sídlil sám Jiřík z Milevska (Sedláček 1998, s. 912). Kubelková se nicméně patrně správně domnívá, že se jedná o ves Týnici nedaleko Milevska, neboť ta je uvedena také v seznamu vesnic milevského panství roku 1580. Kubelková 1971, s. 85-86.

⁴⁰² Kořán 1864, s. 88.

⁴⁰³ Tyl 1888, s. 121; Kubelková 1971, s. 84.

⁴⁰⁴ Třeboň, Státní oblastní archiv Cizí statky Třeboň (1205-1797) 667.

⁴⁰⁵ Třeboň, Státní oblastní archiv Velkostatek Orlik nad Vltavou (1198-1748) 89.

⁴⁰⁶ Kubelková 1971, s. 82; Tyl 1888, s. 121.

⁴⁰⁷ Národní archiv České gubernium – guberniální listiny, Praha (0993-1526) 4079.

Bedřichovi byla odprodána rovněž Zhoř společně s poplužním dvorem Výška.⁴⁰⁸ Ratiboř a Ratibořec prodal téhož roku rytíři Mikuláši Opršalovi z Jetřichovic. Dle Kubelkové zastavil Kryštof také Zbislav, Březí, Skoronín, Okrouhlou, Něžovice a Níkovice Anně Bezdrůžické z Kolovrat,⁴⁰⁹ nicméně všechny tyto vsi jako součást milevského panství dokládá pozdější soupis vzniklý před jeho zamýšleným prodejem pánům Hodějovským na počátku let osmdesátých.

3. 3 Hodějovští

Přes poměrně vysoké peněžité prostředky získané postoupením několika milevských vesnic se Kryštof rozhodl milevské panství prodat, načež uprázdněný klášter⁴¹⁰ naposledy čelil nešetnému zacházení jeho protestantských pánů. Vedle města Milevska sestávalo roku 1580 Švamberky rozprodané milevské panství z hospodářství Staňkov, Líšnice, Okrouhlá, Zbelítov, Přeborov, Něžovice, Březí, Níkovice, Zbislav, Dmýšnice, Blehov, Osletín, Přestěnice a Týnice. V porovnání s předchozími seznamy se zde setkáme s několika vesničkami původně bechyňského nadání Sepekov, Božetice, Radihošť, Popovec, Zálší, Mlčkov⁴¹¹ a Skoronín⁴¹². V této podobě prodali Švamberkové panství dne 24. února roku 1581 pánu Bernardovi staršímu Hodějovskému z Hodějova za 22 123 kop grošů českých.⁴¹³ Rod Hodějovských stál následně v čele Milevska do dvacátých let 17. století. Ke stávajícímu panství noví vlastníci připojili dvůr Hodušín.⁴¹⁴

Před svou smrtí roku 1595 odkázal Bernard panství svým dvěma synům Janovi a Přechovi, nicméně Jan brzy nato zemřel a v čele Milevska stanul jeho bratr Přech z Hodějova. Snad pro tíživou finanční situaci, jak se domnívá Růžička,⁴¹⁵ žádal nový majitel panství císaře Rudolfa II. o zrušení Kryštofem nedávno udělených práv

---

⁴⁰⁸ Kubelková 1971, s. 82

⁴⁰⁹ Kubelková 1971, s. 82

⁴¹⁰ Z počátku 17. století pochází pravděpodobně nejstarší vyobrazení milevského kláštera na rytině Jana Willenberga. Obr. 1.

⁴¹¹ Na základě Kytkaova bádání víme, že roku 1459 zastavili Rožmberkové vsi Sepekov, Zálší, Božetice, Mlčkov a Popovec na šest let Matějovi z Dubče. Roku 1530 se staly společně s Radihoští součástí panství bechyňského, které roku 1569 prodal Jindřich ze Švamberka pánu Petru Vokovi z Rožmberka, pročež vesnice získalo Milevsko. Kytka 1996, s. 169.

⁴¹² Dnes zaniklá ves; Pešta 2008, s. 116.

⁴¹³ Čermák 1877, s. 319; Tyl 1888, s. 123; Pešta 2008, s. 117.

⁴¹⁴ Kytka 1996, s. 176.

⁴¹⁵ Růžička 1996, s. 36; Bervida 1984, s. 33.

obyvatelům milevským, nicméně panovník nejen odmítl jeho žádost splnit, ale přiznal městu roku 1603 práva nová. Po jeho smrti převzal panství jeho syn Bernard mladší, který se podobně jako otec snažil milevským jejich občanská práva potlačovat. Na císařův příkaz byla proto do města vyslána královská komise, která měla tamní rozepře mezi vrchností a měšťany urovnat. Na počátku třicetileté války však ve zčásti protestantském Milevsku⁴¹⁶ propuklo povstání proti katolickému císaři Ferdinandovi II. Po prohře českých stavů v bitvě na Bílé hoře bylo panství protestantskému rodu Hodějovských státem zkonfiskováno.⁴¹⁷

---

⁴¹⁶ Vedle údajného znesvěcení kostela sv. Jiljí, ze kterého byl tehdy Hodějovskými vybudován ovčín, uvádí Růžička také jistého protestantského kněze, který v Milevsku, snad na tamní faře, pobýval. Kostel sv. Bartoloměje stojící dnes v centru města byl svého času údajně rovněž protestantský. Růžička 1996, s. 37.

⁴¹⁷ Čermák 1877, s. 319-320. Vzhledem k neuctivému zacházení se sakrálními stavbami kláštera, zejména farním kostelem sv. Jiljí, traduje se o pánech Hodějovských několik pověr, které ve svém rukopise uvádí kupříkladu Weyrauch. První z nich vypráví v souvislosti s ovčínem o pětisetčlenném stádu ovcí, které naráz zahynulo při jediném úderu blesku. Jiná pověst o témže stádu říká, že všechny ovce zakousl jediný vlk. Vedle toho existuje pověra o Bernardově podivném snu, v němž se mu zjevilo procesí premonstrátských kanovníků, z nichž každý vytrhl pánovi jeden vlas, načež se probudil holohlavý. Zvěsti se v literatuře objevují již během 17. století, pravděpodobně právě v reakci na bezbožné chování rodu Hodějovských. Weyrauch 1997, s. 23-24.

4 Milevský klášter ve správě kláštera strahovského

4. 1 Vznik a zánik milevského převorství

Bezprostředně po konfiskaci milevského panství pánům Hodějovským se správy kláštera a jeho panství znovu ujal řád premonstrátský. Ačkoliv se světskými pány se dlouhá léta zanedbávaná sakrální stavba konečně dočkala šetrného zacházení, tradice milevského opatství pomalu špěla ke svému zániku. Koncem 17. století se klášter totiž dostal do správy kláštera strahovského, v níž zůstává dodnes. Kapitola proto pouze dotváří ucelený pohled na historický vývoj milevského kláštera. Primární prameny zde představuje několik listinných dokladů, které doplňuje *Kronika města Milevska* a *Pamětní kniha města Milevska*, jež obsahují zmínky o klášteře ve 20. století. Literaturu sekundární tvoří zejména příspěvek Hedviky Kuchařové s názvem *Premonstráti a Milevsko* obsažený v knize *Milevsko: 830 let* a díla již několikrát uváděných autorů včetně Weyraucha, Čermáka a Kytky.

Na žádost strahovského a želivského opata, vizitátora premonstrátského řádu Kryštofa Questenberka⁴¹⁸, převzali premonstráti dosud zkonfiskovaný klášter dne 23. ledna roku 1623.⁴¹⁹ Přepis císařova dokumentu uvádí Weyrauch: „*Tím nám byla od Boha všemohoucího dána do rukou příležitost ..., abychom jmenovaný klášter Miliwsko se všemi k němu patřícími statky, kusy, požitky, vesnicemi, dvory, poplužními, rybníky, lesy, desátky, platy, robotami, a oprávněními, jak r. 1545 stával, ... doporučenému premonstrátskému řádu navrátili, věnovali a jako by znovu darovali.*“⁴²⁰ Hodnota milevského panství, která se před vypuknutím třicetileté války dosáhla částky 64 171 kop 25 grošů a 7 denárů míšeňských, byla pro zubožený stav města Milevska snížena na pouhých 40 000 kop míšeňských grošů.⁴²¹

---

⁴¹⁸ Na konci roku 1624 byla vystavena listina Petra Gossetia, generálního opata premonstrátského řádu, která za navrácení milevského kláštera premonstrátům odměnila rovněž dva jeho mladší bratry Heřmana a Gerharda. Pravděpodobně se tedy rovněž podíleli na převzetí milevského kláštera řádem premonstrátů. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 333.

⁴¹⁹ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 327.

⁴²⁰ Weyrauch 1997, s. 26.

⁴²¹ Čermák 1877, s. 321; Pešta 2008, s. 117.

Do úřadu milevského opata nastoupil ve dvacátých letech Kryšpín Fuck, probošt doksanského kláštera premonstrátek⁴²², po smrti Kryštofa Questenberka vizitátor řádu premonstrátského⁴²³, opat strahovský⁴²⁴ a rovněž želivský⁴²⁵. Kryšpín ovšem město Milevsko pouze navštěvoval, protože většinu jeho opatských povinností převzali tamní faráři Jiří Zlatník a Adam Vanellus.⁴²⁶ Opatovu angažovanost v majetkových záležitostech jihočeského panství přesto dokládá několik dobových písemností. Roku 1641 například přiznal svobodu poddanské rodině Martina Fučíka z Božetic,⁴²⁷ dva roky nato potvrdil mlynáři Melicharu Vášovi držení části panského statku, který jeho předkům odprodali na konci 15. a v první polovině 16. století bývalí milevští opati Bartoloměj, Ondřej a Jan.⁴²⁸ Druhý dokument zároveň slouží jako první doklad o existenci současného rekreačního střediska Vášův mlýn u Milevska.⁴²⁹

List císaře Ferdinanda III. vystavený dne 16. prosince roku 1643 Kryšpínovi zaručil doživotní funkci milevského opata, avšak poté garantoval milevskému klášteru opata vlastního,⁴³⁰ čímž měl znovu získat svou nezávislost. Noví strahovští opati, již úřad milevského představeného zastávali po Kryšpínově smrti mezi lety 1644-1658⁴³¹, však císařova nařízení nedbali. Na konci roku 1658 převzal za vlády císaře Leopolda I. funkci strahovského opata Vincenc Makarius⁴³², který tehdy sice klášteru samostatnost přiznal,⁴³³ avšak již jeho nástupce, opat Jeroným Hirnheim, jenž úřad strahovského opata zastával od roku 1670,⁴³⁴ navrhl klášter ke Strahovu alespoň dočasně připojit, a tudíž Makariova snaha přišla nazmar. Svou nezávislost klášter definitivně ztratil za

---

⁴²² Jako probošta doksanského jej uvádí dokument z prosince roku 1626. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 337.

⁴²³ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 372.

⁴²⁴ Zvolení Kryšpína Fucka z Hradiště strahovským opatem dokládá listina vystavená ve druhé polovině srpna roku 1640. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 367.

⁴²⁵ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 375.

⁴²⁶ Kuchařová 2014, s. 117.

⁴²⁷ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 372.

⁴²⁸ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 375.

⁴²⁹ Původní písemnosti z 15. a 16. století, uložené údajně v klášteře doksanském, byly zničeny během třicetileté války. Dolista 1948, s. 2.

⁴³⁰ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 377.

⁴³¹ Jedná se o opata Norberta Mikuláše zvoleného bezprostředně po smrti opata Fucka a Bernarda Sutora, který úřad převzal roku 1656. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 402.

⁴³² Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 414.

⁴³³ Čermák 1877, s. 86.

⁴³⁴ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 430.

Hirnheimova nástupce Hyacintha Hohmana, který do funkce představeného nastoupil na konci let sedmdesátých.⁴³⁵ Na základě rozhodnutí provinciální kapituly konané roku 1680 schválil Leopold dne 26. března roku 1683 inkorporaci milevského kláštera do správy kláštera strahovského za předpokladu, že zde bude zbudováno převorství s minimálním osazenstvem deseti řeholníků, kteří budou zodpovídat za tamní bohoslužebné povinnosti.⁴³⁶ Podle Zapa se prvním milevským převorem stal toho roku duchovní jménem *Aleš Kriessler*⁴³⁷, psáno také *Alex Kreiser*⁴³⁸, původně děkan žatecký, který byl roku 1690 jmenován převorem v klášteře Pernegg v Dolním Rakousku. Drtivá většina jeho následovníků pocházela ze svého mateřského kláštera, kláštera strahovského.⁴³⁹

Milevsko následně zmiňuje například písemnost vystavená dne 10. listopadu roku 1707, kdy úřad strahovského opata zastával Vít Seipel. Alexander Reiff, jeho osobní kuchař, tehdy po čtyřech letech učení vydal svému uční a milevskému poddanému Bartoloměji Gregorskému výuční list,⁴⁴⁰ což svědčí o komplexní spolupráci mezi oběma panstvími. Opat Seipl se mimo jiné přičinil o rozsáhlé stavební úpravy milevského kláštera. Dle Zapova bádání nechal zbourat stavovskou hospodu *Taberna*, začal s pracemi na zbudování nového pivovarského stavení a kromě prelatury nechal postavit také novou budovu klášterního konventu.⁴⁴¹ Prelatura⁴⁴² byla založena roku 1695, jak dokládá nápis

---

⁴³⁵ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 440. Hohman se rovněž zasloužil o rozšíření strahovského panství, neboť snad roku 1685 zakoupil vísku Olší, později rovněž statek Vlksice a taktéž Milevsku blízkou obec Malá Chýška (Zap 1859, s. 219; Kytka 1996, s. 150). Chyšky však společně s osadou Podchýšská Lhota svěřili premonstráti roku 1703 do rukou světských. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 458.

⁴³⁶ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 444.

⁴³⁷ Zap 1859, s. 219.

⁴³⁸ Čermák 1877, s. 324; Kytka 1996, s. 44.

⁴³⁹ Zap 1887, s. 1.

⁴⁴⁰ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 461.

⁴⁴¹ Zap 1859, s. 219. Z roku 1721 pochází dobová rytina milevského kláštera (obr. 3, pro srovnání obr. 4, 5).

⁴⁴² Josef Kytka uvádí, že počátkem 20. století prelatura sloužila jako ubytování strahovského opata během jeho návštěvy v Milevsku. Současně zde bývali ubytováni hospodářští úředníci. Přízemí se původně používalo jako skladiště obilí (Kytka 1996, s. 37), avšak později zde vzniklo muzeum, které s sebou nese zajímavý příběh. Roku 1913 navrhl Josef Gottwald, referent muzejní komise, zřídit v Milevsku muzeum, a vybídl zájemce ke sběru starých předmětů a dokumentů. První světová válka ovšem vedla ke ztrátě většiny nashromážděných věcí. Jednání o založení muzea bylo obnoveno ve dvacátých letech, kdy také vznikl muzejní spolek. Otevření muzea se však konalo teprve roku 1937 v prostorách radnice. Dva roky nato se na příkaz protektorátních úřadů expozice přesunula do dvou místností a sloužila spíše jako skladiště. Po válce roku 1947 bylo muzeum na radnici znovu otevřeno, nicméně po dvou letech se expozice přestěhovala do budovy klášterní prelatury. Statut Milevského muzea nese od roku 1975. Roku 2013 se muzeum přestěhovalo na druhé nádvoří kláštera do budovy, ve které dříve sídlili úředníci klášterní správy (obr. 14).

na jejím průčelí, dnes zrestaurovaný⁴⁴³. Stavbu dokončil pražský architekt Sylvestr Carloni v první polovině 18. století.⁴⁴⁴

Za Seiplova nástupce, opata Mariana Antonína Hermanna⁴⁴⁵, se roku 1727 při příležitosti výročí přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburku do Prahy⁴⁴⁶ konala v Milevsku slavnost na meziregionální úrovni, neboť do města zavítali týnecký vikář a vyšebrodský prelát, kteří se v doprovodu mnoha Milevšťanů a premonstrátských bratří chopili přemístění stříbrného obrazu sv. Norberta z kostela sv. Bartoloměje do klášterní baziliky.⁴⁴⁷ Téhož roku daroval Hermann klášteru 1000 zlatých. Taktéž zde nechal vystavět dva nové oltáře.⁴⁴⁸ Roku 1741 vystavil papež Benedikt XIV. listinu, jež garantovala odpustky duším zemřelých, za které měla být sloužena mše při oltáři sv. Růženy Lidské v milevské klášterní bazilice.⁴⁴⁹ Toho roku opat Hermann zemřel a jeho funkci převzal Gabriel Kašpar, jehož volbu potvrdila císařovna Marie Terezie.⁴⁵⁰ Kašpar obnovil konfraternitu milevského a strahovského konventu s klášterem vyšebrodským z roku 1480, kterou dříve uzavřel milevský opat Mikuláš II.⁴⁵¹ Roku 1760 císařovna opatovi potvrdila všechna privilegia dosud přiznaná strahovskému klášteru, včetně inkorporace kláštera milevského.⁴⁵²

Přízemí prelatury dnes slouží jako galerie. Milevské muzeum 2022, Historie muzea, <https://www.muzeumvmilevsku.cz/>, navštíveno dne 20.03.2022.

⁴⁴³ Jesus Dei filius, Maria genitrix, Josephus nutricius. Obr. 18.

⁴⁴⁴ Kytka 1996, s. 37.

⁴⁴⁵ Do funkce nastoupil roku 1711, volbu potvrdila Eleonora Magdalena, vdova po císaři Leopoldovi I. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 462.

⁴⁴⁶ K přesunu ostatků svatého Norberta došlo ve dvacátých letech 17. století. V Magdeburku je vyzvedli Kašpar Questenberk a Kryšpín Fuck. Jejich přenesení dokládá notářsky ověřená listina z prosince roku 1626. Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 338.

⁴⁴⁷ Weyrauch 1997, s. 52. Jiná slavnost se konala roku 1733 v Sepekově, kdy došlo k přenesení obrazu Matky Boží do nově zbudovaného barokního kostela Jména Panny Marie. Jeho základní kámen položil Hermann roku 1730. Kostel vznikl na místě původní kaple Panny Marie, jež se časem stala kostelíkem. Podnětem ke stavbě nového kostela se stala nedostatečná kapacita kostela předchozího. Vysvěcení současného poutního kostela se konalo právě roku 1733. Jeho stavba, na kterou podle Weyraucha přispívala velká část kanovníků strahovských i milevských, včetně několika světských podporovatelů, stála 7 658 zlatých.

⁴⁴⁸ Kuchařová 2014, s. 119.

⁴⁴⁹ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 487.

⁴⁵⁰ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 488.

⁴⁵¹ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 499.

⁴⁵² Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 525.

Počátkem let osmdesátých za vlády císaře Josefa II. ovšem docházelo k hromadnému rušení klášterů, nikoliv s úmyslem znehodnotit české kulturní dědictví, ale získat finance na rozšíření sítě farních kostelů a škol. Přestože panovník strahovskému klášteru jeho dříve schválená privilegia roku 1784 znovu potvrdil⁴⁵³, dne 17. ledna roku 1786 došlo na základě jeho dvorského dekretu ze září roku 1785 ke zrušení také kláštera milevského. Jeho konvent v čele s posledním milevským převorem Emanuelem Vendelínem se proto odebral na Strahov a klášterní bazilika byla uzamčena. Dle Weyraucha v klášteře zůstalo pouze pět kanovníků včetně faráře Klementa Žateckého⁴⁵⁴, kteří se nadále věnovali duchovním záležitostem. Tehdejší strahovský opat Václav Josef Mayer⁴⁵⁵ císaře přesto pokorně žádal o přenechání alespoň části klášterního panství Strahovu. Dne 24. února roku 1786 obdržel guberniální list, který Strahovu zrušený milevský klášter skutečně přiznal.⁴⁵⁶ Poněvadž ovšem převorství přestalo toho roku existovat, milevská klášterní bazilika začala plnit funkci kláštera farního a farní kostel sv. Jiljí sloužil jako kostel hřbitovní. Premonstrátský kostel sv. Bartoloměje navštěvovali výlučně lidé staří a nemocní, kteří do kostela farního nemohli pro velkou vzdálenost docházet. Milevský klášter tedy začal roku 1786 sloužit jako farnost, která příslušela nově zřízenému českobudějovickému biskupství.⁴⁵⁷

4. 2 Milevské děkanství od počátku 19. století do současnosti

Prvního milevského faráře a děkana Klementa Žateckého zmiňuje například příspěvek periodika *Časopis Matice moravské*, jenž dokládá skutečnost, že během jeho působení se

---

⁴⁵³ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 561.

⁴⁵⁴ Jmenovitě v klášteře zůstali: Klement Žatecký, budoucí milevský farář a děkan, tři duchovní Hieronymus Steffl, Chrysostom Munzar a Isfrid Vejvoda a hospodářský administrátor Daniel Pachman (Weyrauch 1997, s. 61). Čermák tvrdí, že v klášteře zůstali bratři tři, jejich jména ovšem neuvádí (Čermák 1877, s. 219). Pravděpodobně do svého seznamu nezařadil faráře a administrátora Pachmana.

⁴⁵⁵ Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 554. Mayera předcházeli opati František Michal Daller, který se stal roku 1768 doktorem teologie (Národní archiv Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921) 537), a Bohuslav Herrwig, jenž však funkci zastával pouze po dobu dvou let. Opat Daller během svého působení čelil neustálým konfliktům ze strany milevských měšťanů, kteří se dovolávali privilegií na městský pivovar či obchodování se solí. Podrobné informace nabízí Weyrauch, který mimo jiné dokládá nešťastné období Milevska na počátku sedmdesátých let 18. století. Dlouhodobá neúroda a černá smrt, která zemi tehdy sužovala, vyvrcholila roku 1771, kdy se rovněž občané milevští museli pro přežití stravovat trávou a listím (Weyrauch 1997, s. 54-58; Kronika města Milevska, s. 31) Tehdy byl také zbudován morový hřbitov, jehož pozůstatky se dodnes nachází severovýchodně od kláštera.

⁴⁵⁶ Weyrauch 1997, s. 61.

⁴⁵⁷ Trajer 1862, s. 629; Weyrauch 1997, s. 62; Kuchařová 2014, s. 119.

milevským farním vikářem stal roku 1787 strahovský profesor a kazatel Ondřej Václav Panczner, který funkci zastával sedm let.⁴⁵⁸ Za Klementova nástupce Chrysostoma Munzara se milevská farnost stala roku 1805 děkanstvím.⁴⁵⁹ Děkanská hodnost byla přislíbena všem budoucím milevským farářům. Děkanové, jejichž seznam uvádí Kytka, sídlili do roku 1852 na tzv. Staré faře při dnešním náměstí⁴⁶⁰, nikoliv v areálu kláštera. Teprve v padesátých letech se do kláštera znovu uchýlil děkan Lohelius Josef Žďárský, který předtím mezi lety 1849-1852 působil jako ředitel rakovnické reálné školy.⁴⁶¹

Navzdory tíživé finanční situaci, která Milevsko sužovala od sedmdesátých let 18. století, kdy celou zemi včetně města postihla následkem dlouhodobé neúrody morová epidemie, a již počátkem 19. století prohloubila francouzská a bavorská vojska, která zde toho času přechodně sídlila,⁴⁶² došlo dne 7. září roku 1863 k položení základního kamene nového kostela sv. Bartoloměje. Funkci děkana tehdy zastával Klemens Patzolt⁴⁶³, kterého toho roku nahradil sepekovský farář Gothard Holubář. Stavbou, kterou vedl sám milevský purkmistr František Cukr, děkovali milevští Bohu za zmařený atentát na císaře Františka Josefa I. roku 1853.⁴⁶⁴ Výstavbu votivního chrámu společně s pozdějšími slavnostmi při jeho otevření líčí periodikum *Blahověst*, které dokládá, že svěcení se roku 1866 chopil čtvrtý českobudějovický biskup a spisovatel Jan Valerián Jirsík.⁴⁶⁵ Oslavu provázelo přenesení ostatků sv. Bartoloměje z klášterní baziliky do kostela nového.⁴⁶⁶

Ačkoliv ke zlepšení finančního stavu města snad přispělo zřízení cukrovaru v areálu kláštera, ve kterém mělo na sto zaměstnanců vyrábět sirup z cukrové řepy,⁴⁶⁷ počátkem

---

⁴⁵⁸ Peřinka 1899, s. 185.

⁴⁵⁹ Mardetschläger 1885, s. 225; Kytka 1996, s. 30; Kuchařová 2014, s. 120.

⁴⁶⁰ Stará fara se ve zmodernizované podobě dodnes nachází na rohu náměstí E. Beneše. Posledním děkanem, který zde sídlil, se stal Bedřich Josef Štětka, jeho nástupce Lohelius Josef Žďárský pobýval opět v klášteře. Od padesátých let 19. století byla fara pronajímána, roku 1937 přešla do soukromého vlastnictví. Kytka 1996, s. 30-31.

⁴⁶¹ Koniček 1933, s. 341.

⁴⁶² Weyrauch 1997, s. 64-65.

⁴⁶³ Strahovský premonstrát Patzolt se mimo jiné zasloužil o znovuotevření mešní kaple sv. Jana Křtitele na vrchu Strážiště nedaleko města Březnice (Mardetschläger 1885, s. 208). Zemřel roku 1865. Osobní věstník duchovenský 1865, s. 500.

⁴⁶⁴ Kytka 1996, s. 25-26.

⁴⁶⁵ Z Milevska v Táborsku 1862, s. 28. Při těžce příležitosti biskup posvětil také nově zřízený kostelík v obci Hrejkovice.

⁴⁶⁶ Kytka 1996, s. 26.

⁴⁶⁷ Weyrauch 1997, s. 4.

let šedesátých se ve městě řešila nezaměstnanost, která nastala pro pokles prodeje zdejších řemeslných výrobků, zejména hrnčířských. Chudobou postižení Milevšťané město opouštěli, někteří se stěhovali za hranice, dle Bervidova díla zpravidla do Ameriky⁴⁶⁸. Slavkovský farář Franz Mardetschläger, který se ve svém díle sepsaném roku 1885 na počest stoleté existence českobudějovické diecéze věnoval jejím farnostem, odhalil skutečnost, že milevská farnost v osmdesátých letech čítala na 7 819 jedinců, a tudíž jako celek svého času reprezentovala dvanáctou největší českobudějovickou parochii.⁴⁶⁹ Samotné město Milevsko tehdy ovšem čítalo necelých 2 800 obyvatel, protože většina lidí započítaných farářem Mardetschlägerem pocházela zřejmě z okolních vesnic. Hranici tři tisíc obyvatel město překročilo na počátku 20. století, roku 1940 mělo na 3 716 obyvatel⁴⁷⁰.

Během působení tehdejšího strahovského opata Zikmunda Starého koncem 19. století proběhla přestavba klášterní baziliky Navštívení Panny Marie. Původně románskou stavbu, kterou během 15. století doplnila řada gotických a počátkem století 18. také barokních prvků včetně dvou cibulovitých kupolí na věžích, upravil do novorománského slohu pražský stavitel Alois Potůček.⁴⁷¹ Dosud poslední úprava jejího exteriéru proběhla roku 1995, kdy byla část novorománských znaků odstraněna.⁴⁷² Zikmund se vedle toho přičinil o záchranu kostela sv. Jiljí, jenž po zrušení převorství roku 1785 nevyužívaný chátral a roku 1840 musel být uzamčen. Proto nechal v osmdesátých letech chrám opravit a žádal zde sloužit pohřební mše.⁴⁷³ Další opravu provedla stavitelská firma František Stupka Milevsko roku 1940.⁴⁷⁴ V současnosti je kostel veřejnosti uzavřen, poněvadž zde jednak probíhalo několik archeologických výzkumů, jednak se pracuje na rekonstrukci jeho interiéru. Vedle přestaveb baziliky a kostela se Zikmund zasloužil o zbudování současného klášterního parku zvaného Bažantnice, který vznikl vysázením stromů na dně bývalého rybníka zrušeného roku 1840 nedaleko starého lesa *Bažantnice*, o němž pochází

---

⁴⁶⁸ Bervida 1984, s. 37.

⁴⁶⁹ Mardetschläger 1885, s. 232.

⁴⁷⁰ Kytka 1996, s. 24.

⁴⁷¹ Kytka 1996, s. 38; Kuchařová 2014, s. 120. Viz obr. 2.

⁴⁷² Vlček 1997, s. 369.

⁴⁷³ Kytka 1996, s. 48.

⁴⁷⁴ Kronika města Milevska, s. 352.

první zmínka ze druhé poloviny 17. století⁴⁷⁵. Od devadesátých let minulého století se zde nachází přírodní galerie žulových výtvarů vzniklých v době konání tzv. žulových symposií.

Po vzniku samostatného Československa roku 1918 v zemi obecně panovala protikatolická nálada pramenící především z kladného postoje a věrnosti církve vůči monarchii, která stejně jako celá řada církevních hodnostářů bránila emancipaci evropských národů. Dle českého právníka Antonína Hobzy měla republika dokonce nárok na církevní majetek. Pozemková reforma, která započala roku 1919, se proto dotkla také milevského klášterního panství. Milevští ovšem na rozdíl od kláštera reformu vítali, neboť nabízela zlepšení nepříznivé hospodářské situace na území jižních Čech v 19. století, která pramenila z neúrody, poklesu tamní řemeslné tradice a špatné obchodní dostupnosti města. Přestože milevský velkostatek⁴⁷⁶ ztratil ve dvacátých letech čtvrtinu své půdy, která byla rozdělena mezi více než šest set zájemců, finanční nouzi ve městě pozemková reforma neporazila. Podrobně se situaci během reformy v Milevsku věnuje Zuzana Třeštíková ve své diplomové práci *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku premonstrátského kláštera v Milevsku*⁴⁷⁷.

Roku 1934 slavili milevští 750. výročí založení kláštera, které doprovázelo dne 30. června večerní procesí z kostela sv. Bartoloměje do kláštera, den nato průvod z areálu kláštera zpět na náměstí. Slavností se zúčastnil tehdejší strahovský opat Metoděj Jan Zavoral⁴⁷⁸ a osmý českobudějovický biskup Šimon Bárta, jak dokládá zápis *Kroniky města Milevska*.⁴⁷⁹ Později ve dnech 4. a 5. září roku 1937 v klášteře došlo také ke slavnostnímu otevření tzv. Zavoralova domu, který byl postaven na místě dřívějších opatských koníren jako spolkový dům tělocvičné jednoty Orel. Oslavy doprovázelo jednak představení

---

⁴⁷⁵ Kytka 1996, s. 35-36.

⁴⁷⁶ Klášterní panství na počátku 20. století tvořila hospodářství Božetice, Nové Dvory, Podboří, Skrýchov, Blehov, Přeborov, Ratiboř, Střítež, Zhoř, Dmýštica, Hrejkovice, Něžovice, Níkovice, Přeborov, Zbelítov, Milevsko, Týnice, Olší, Líšnice, Sepekov, Dobřemilice, Radihošť, Vlksice a Vratišov. Tyto usedlosti náležely pod sedm milevských dvorů Jednota, Jenišovice, Klášter, Olší, Staňkov a Vlksice. Vozenílek 1930, s. 508.

⁴⁷⁷ Třeštíková 2006, s. 50-56.

⁴⁷⁸ Opat Zavoral převzal opatský úřad roku 1906. Téhož roku do Prahy povolal milevského rodáka Cyrila Antonína Straku, který jakožto knihovník zpracoval díla uložená ve strahovské knihovně do abecedně řazeného katalogu dle jmen autorů, jež zpřístupnil veřejnosti. Později působil jako převor strahovského kláštera. Zemřel roku 1927. Kronika města Milevska, s. 42.

⁴⁷⁹ Kronika města Milevska, s. 220.

divadelní hry Julia Zeyera *Radúz a Mahulena*, jednak procesí z Wilsonova náměstí na první nádvoří kláštera. Na závěr byla stavba posvěcena opatem Zavoralem.⁴⁸⁰ Dům disponoval prostranným sálem, jevištěm a kinem *Charitas*.⁴⁸¹ Počátkem nového tisíciletí byl Zavoralův dům zbourán. Na jeho místě je dnes prázdný prostor.

Dne 2. července roku 1938 se úřadu milevského děkana chopil Heřman Žák. Opatem strahovským se dva roky nato stal Bohuslav Jarolímek, rodák z Vilína u Chyšek nedaleko Milevska.⁴⁸² Druhá světová válka se milevského kláštera se dotkla pouze nepatrně a také město zůstalo větších škod ušetřeno. První němečtí vojáci dorazili do Milevska dne 15. března roku 1939, jak dokládá zápis milevské pamětní knihy: „*Německé vojsko obsazuje republiku, konec naší samostatnosti! Tak jsme si říkali a při tom jsme téměř šleli bolesti. Slzy se draly do očí a duše byla plna zármutku a v duchu jsme volali: 'Bože, proč jsi nás opustil?'*“⁴⁸³ Němce ve městě nikdo nevítal, nikdo se jim zároveň nestavěl do cesty, neboť dle nařízení okresního hejtmána byli milevští povinni vojáky respektovat. Město opustili roku 1940, aniž zde způsobili nějaké škody. Válka však výrazně postihla milevské židy. Ačkoliv se již koncem roku 1938 na zdech některých milevských stavení objevovala hanlivá hesla vůči židovskému obyvatelstvu, po vydání protizidovských zákonů roku 1941 se milevští snažili dle kronikáře Václava Levého přes veškeré zákazy židům pomáhat. Přesto většina milevských židů skončila v koncentračních táborech. Němci se do Milevska vrátili roku 1941, dočasné ubytování jim poskytla jednak místní sokolovna, jednak zámožní občané, kteří k tomu byli donuceni. Po spáchání atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha město údajně nezaznamenalo žádnou popravu. Klášter následně sloužil jako protiletický kryt, který však nebyl využit. Těsně před skončením války využívali klášterní prostory němečtí uprchlíci, avšak bez způsobení větších škod.⁴⁸⁴

Po válce se ve městě konalo v létě roku 1947 950té výročí úmrtí sv. Vojtěcha. Za přítomnosti opata Jarolímka a děkana Žáka byla světcova lebka v křišťálové skřínce do

---

⁴⁸⁰ Tělovýchovná jednota Československý Orel se zaměřovala na cvičení školní mládeže. Ve městě vznikl spolek na podzim roku 1936. Zpočátku jeho členové cvičili v prostorách bývalého hotelu Modrá hvězda nedaleko kláštera, po zbudování Zavoralova domu se sídlo jednoty přesunulo na první nádvoří kláštera (obr. 17). Každoročně se zde hrály divadelní hry. *Kronika města Milevska*, s. 276, 301.

⁴⁸¹ Kytka 1996, s. 42.

⁴⁸² *Kronika města Milevska*, s. 318, 351.

⁴⁸³ *Kronika města Milevska*, s. 339.

⁴⁸⁴ *Kronika města Milevska*.

Milevska přivezena z města Tábora. Slavnost byla zahájena v městském kostele sv. Bartoloměje a večer byly ostatky přeneseny do děkanského chrámu v klášteře. Oslavy pokračovaly do druhého dne. Téhož roku Milevsko navštívili studenti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří provedli výzkum hřbitovního kostela sv. Jiljí. Podle kronikáře Levého byla toho času určena starší románská část kostela a část gotická, kterou zbudoval opat František z Podnavce na konci 14. století.⁴⁸⁵

Počátkem roku 1948 převzal moc ve státě prezident Klement Gottwald. Nevraživost komunistického režimu vůči římskokatolické církvi se projevila koncem čtyřicátých let rovněž v Milevsku. V lednu pověřil prezident Gottwald revizní pozemkovou komisi přezkoumáním rozhodnutí o záborech pozemkového majetku během první pozemkové reformy. Dne 26. ledna roku 1948 se rada usnesla na zabavení veškerých pozemků strahovského kláštera kromě 250 hektarů půdy. Během měsíců února a března se proto celé území milevského velkostatku vyjma prvního nádvoří, děkanství, Zavoralova domu a Latinské školy⁴⁸⁶ dostalo do rukou nových oprávněných žadatelů. Správa klášterních lesů připadla Ředitelství státních lesů v Bechyni a nemalé množství rybníků získala Státní rybníční správa. Přerozdělená půda ovšem často zahrnovala řadu přírodních či umělecko-historických památek. Noví pozemkoví vlastníci měli povinnost takové pamětihodnosti chránit a udržovat. Jejich soupis nabízí *Pamětní kniha města Milevska*. Chráněnými objekty se staly dva špýchary, valečka, bývalý klášterní konvent z 12. století, park Bažantnice společně s tavným domkem, morový hřbitov, rybníky Kuchyňka a Ostrov a několik stromů včetně lípy na prvním nádvoří, která zde stojí dodnes.⁴⁸⁷ Ačkoliv pozemková revize proběhla ve městě bez výrazných protestů, tzv. Akce K, jejímž záměrem byla likvidace církevních řádů v zemi, zapříčinila výrazné oslabení duchovní činnosti také v milevském klášteře, které trvalo do 90. let 20. století.

Jednou z mnoha obětí vykonstruovaných procesů se počátkem padesátých let stal strahovský opat Bohuslav Jarolímek. Jeho výpovědi po zatčení uvedlo periodikum *Rudé právo* roku 1950. Jarolímek se měl provinit hájením církevního majetku a snahou jej vymanit z pozemkového zákona. Zprávy týkající se reformy následně předával přímo

---

⁴⁸⁵ Kronika města Milevska, s. 536, 542.

⁴⁸⁶ Kuchařová 2014, s. 122.

⁴⁸⁷ Pamětní kniha Milevska II, s. 11-12.

Vatikánu. Spolupracoval při šíření různých ilegálních tiskovin, jejichž obsah také kázal, a navíc údajně vedl styky s protektorátní vládou.⁴⁸⁸ Ačkoliv byl odsouzen ke dvaceti letům vězení, dne 31. ledna roku 1951 zemřel následkem dlouhodobé nemoci. Před svou smrtí za svého zástupce jmenoval pražského faráře Arnošta Josefa Vovesa.⁴⁸⁹ Toho stanovila generální kapitula roku 1957 administrátorem několika premonstrátských kanonií, včetně té strahovské, avšak roku 1958 byli Voves a několik dalších kanovníků odsouzeni ke dvaadvaceti letům vězení za pobuřování proti republice.⁴⁹⁰ Roku 1957 byl z podvracení republiky vyšetřován rovněž milevský farář Heřman Václav Žák, avšak obvinění nebylo prokázáno a jeho šetření bylo zastaveno.⁴⁹¹ Po jeho smrti roku 1960 se vedení farnosti krátce chopil strahovský premonstrát Stanislav Lampart, nicméně ještě téhož roku jej nahradil děkan Josef Červenka, správce farností Bernartice a Veselíčko.⁴⁹²

Dne 7. dubna roku 1968 vznikla v Praze konference představených řeholních společností. Do vedení se postavili vybraní zástupci jednotlivých řeholí, kteří utvořili sekretariát řeholních společností. Usilovali alespoň o částečnou obnovu řeholního života v zemi.⁴⁹³ Administrátorem kanonie strahovské se stal tamní premonstrát Gabriel Vlastimil Kofroň. Rodák ze Dmýštic u Milevska byl stejně jako Voves odsouzen za nelegální činnost roku 1958, a ačkoliv dva roky nato dostal milost od prezidenta Antonína Novotného, roku 1961 jej znovu odsoudili za podvracení republiky. Na konci šedesátých let zavítal Kofroň do Milevska, které se pro svou odlehlost stalo centrem strahovské kanonie. Administrátor toho času v klášteře přivítal deset nových členů řádu, včetně duchovního Michaela Josefa Pojezdného, který byl později zvolen do funkce strahovského opata, kterou opustil roku 2018. S postupem normalizace se však Kofroň musel svého místa roku 1975 vzdát. Kostel sv. Jiljí současně převzal městský národní výbor jako obřadní síň pro konání pohřbů.⁴⁹⁴ Kvůli přestavbě kostela se smuteční obřady v současnosti přesouvají do klášterní baziliky. Rovněž využití ostatních budov areálu kláštera nebylo ve druhé polovině devadesátých

---

⁴⁸⁸ Československá sociálně-demokratická strana dělnická 1950, s. 3.

⁴⁸⁹ Kuchařová 2014, s. 122.

⁴⁹⁰ Krušinová 2018, s. 77-78.

⁴⁹¹ Kuchařová 2014, s. 122.

⁴⁹² Pamětní kniha města Milevska II, s. 836.

⁴⁹³ Vlček 2017, s. 246.

⁴⁹⁴ Kuchařová 2014, s. 124.

let adekvátní. Jejich prostory sloužily jako ubytovny, pracoviště různých milevských podniků či sklady, pročež postupně chátraly.⁴⁹⁵

Ke změně situace došlo po revolučním roce 1989. Počátkem devadesátých let se premonstráti do kláštera vrátili a bezprostředně po svém příchodu začali s pracemi na opravách značně zpustlých stavení, zejména tamního děkanství. Prvním nově zvoleným představeným kláštera se na přelomu nového tisíciletí stal kněz Norbert František Vehovský, kterého roku 2011 nahradil Řehoř Jiří Žáček.⁴⁹⁶ V současnosti zastává úřad milevského představeného Bedřich Přemysl Hanák⁴⁹⁷ a pozici opata strahovského zastává Daniel Peter Janáček⁴⁹⁸. Podle oficiálních webových stránek kláštera je pro rok 2022 naplánováno dokončení oprav vnitřních prostor kostela sv. Jiljí, úprava okolí kostela sv. Bartoloměje, přízemí Latinské školy a prelatury, kde má vzniknout kavárna společně s klášterním obchůdkem, vytvoření depozitářů v budově bývalého pivovaru a záchrana objektů na třetím a čtvrtém nádvoří. Zároveň se chystá výměna zádveří v děkanském kostele Navštívení Panny Marie.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁵ Národní památkový ústav 2015, Klášter Milevsko, <https://www.npu.cz/cs>, navštíveno dne 23.03.2022.

⁴⁹⁶ Kuchařová 2014, s. 127.

⁴⁹⁷ Klášter Milevsko 2022, Kontakty, <http://www.klastermilevsko.cz/>, navštíveno dne 23.03.2022. Obr. 25.

⁴⁹⁸ Strahovský klášter 2022, Kontakty, <https://www.strahovskyklaster.cz/>, navštíveno dne 23.03.2022.

⁴⁹⁹ Klášter Milevsko 2022, Obnova kláštera, <http://www.klastermilevsko.cz/>, navštíveno dne 23.03.2022. Současná podoba areálu kláštera na obr. 19.

Závěr

Milevský klášter založil mezi lety 1184-1187 poměrně vysoce postavený český šlechtic Jiří, který později nabyl přídomek z Milevska. O jeho rodinném původu vedou badatelé dodnes spory. Přesto lze podle jeho relativně rozsáhlých držav v severozápadních Čechách doložených řadou autentických listin předpokládat, že pocházel z této oblasti země. Právě směna několika severočeských vísek za tři usedlosti jihočeské, která proběhla roku 1184, Jiříkovi umožnila zbudovat premonstrátský klášter v Milevsku. Nicméně o jeho záměru zřídit sakrální stavbu na území jižních Čech podává zprávu jiná písemnost vystavená teprve roku 1216. Jiříkovo přední společenské postavení a jeho válečného ducha potvrdil první opat milevského kláštera a kronikář Jarloch ve svém letopisu, ve kterém zaznamenal, že šlechtic disponoval vojenskou družinou a vlastním sluhou, jenž také vlastnil určitý majetek. Účastnil se rovněž vojenských tažení krále Přemysla Otakara I.

Druhou významnou osobnost představuje první opat kláštera Jarloch, který funkci přijal roku 1187. Stejně jako v případě Jiříka z Milevska provází jeho původ stále rozporuplné názory historiků, nicméně na základě několika kusých zpráv v jeho letopisu lze předpokládat, že pocházel ze zemí německých. Nasvědčuje tomu germánské jméno jeho strýce Gerharda, jediného známého Jarlochova příbuzného, a jeho dětská léta strávená v klášterní škole Oberzell u Würzburku. Vřelý vztah k lidem národu českého si budoval zřejmě postupně, poněvadž v Čechách strávil zásluhou jeho přítele a želivského opata Gotšalka většinu svého života. Jarloch se zasloužil především o sepsání kroniky, která vypráví o osudech českých zemí do roku 1198. Její pokračování bylo patrně ztraceno. Třebaže v ní podává mnohá svědectví o dobových událostech, své působení v klášteře okomentoval jedinou větou. Přesto na základě několika dochovaných listin víme, že již během jeho funkčního období se klášterní panství rozrostlo o několik jihočeských vísek. Fascinující je ovšem rovněž jeho působnost nejen v rámci Čech, ale také Moravy a Rakouska, kterou dokládá několik dobových písemností, v nichž zpravidla zastával roli svědka.

Na počátku 13. století, stále za působení Jarlocha v Milevsku, byl mimo jiné osazen původně cisterciácký hornorakouský klášter Schlägl. Domovinu jeho prvotního

osazenstva dokládá několik protirečících si písemností, které na jedné straně uvádí kanovníky kláštera osterhofenského, na straně druhé řeholníky kláštera milevského. Paternitu Schläglu držel zprvu Osterhofen, nicméně již v polovině století ji převzal klášter milevský, který proto nabyl právo jmenovat jeho probošty, jímž s krátkým přerušením disponoval až do poloviny 18. století. Relativně poklidné soužití kanovníků milevských a schlägelských narušilo koncem 14. století jmenování milevského kanovníka Děpolda proboštem, neboť úřad převzal i přes nevoli tamních bratří a pro své zájmy se nebál použít násilí. Jeho smrt na počátku 15. století rozepru urovnala, avšak po husitských válkách Schlägl krátce připadl klášteru osterhofenskému. Definitivně jej Osterhofen nabyl roku 1746. Soudní pře měla tehdy prokázat skutečnost, že zakládací listiny hornorakouského kláštera padělal ve prospěch svého mateřského kláštera v Milevsku probošt Děpold. Poněvadž jsou dnes však původní autentické písemnosti zničeny či ztraceny, nelze původ prvotního osazenstva shlägelského kláštera s jistotou určit.

Pro období rozkvětu kláštera, které je vymezeno počátkem 13. století a vpádem husitů do města roku 1420, lze na základě autentických písemností doložit deset opatských jmen. Činnost některých z nich však dokládají zpravidla kusé zprávy, a proto nelze obsáhnout ucelený pohled na jejich význam pro klášter. Po smrti opata Jarlocha, snad roku 1228, převzal jeho funkci Jan I. Jméno jeho nástupce či nástupců neznáme, neboť dochované listiny vydané ve čtyřicátých a padesátých letech k milevskému opatovi odkazují obecným označením *opat milevský*. Za třetího doloženého představeného 13. století je proto považován Jindřich, jehož funkční období je prokázáno až ve druhé polovině osmdesátých let. Přestože z tohoto období pochází jediný dochovaný záznam o koupi nové klášterní vsi, lze předpokládat, že podobných transakcí, které přispěly k rozvoji milevského kláštera, proběhlo několik.

Opat Jindřicha vystřídal na počátku 14. století Ojír, který v úřadu působil snad již roku 1306, kdy údajně vyhotovil opis listiny olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku. Jeho vliv na celém území Čech dokládá několik písemností. Čtvrtý představený kláštera například rozhodoval rozepru o patronátní právo k Týnskému chrámu v Praze nebo dohlížel na volbu louckého opata. Pátým doloženým opatem milevského kláštera se stal kolem roku 1327 Mrákota. Činnost Mrákoty a jeho několika následovníků vedle

listinných zpráv dokládá také řada záznamů konfirmačních knih pražského arcibiskupství, které uvádí jednak jména volených farářů, jednak názvy milevských plebánií. Farností měl klášter inkorporovaných osm – Milevsko, Červenou nad Vltavou, Kovářov, Střidku, Kamýk, Kaplici, Útvinu a Toužim. V srpnu roku 1355 byl po smrti Mrákoty opatem zvolen Mikuláš. Šestý prokázaný představený sice v šedesátých letech prohrál spor o patronátní právo ke kostelům v Prčici a Blanici, nicméně získal roční výplatu z rožmberské obce Přeštěnice. Roku 1359 mu papež udělil právo užívat pontifikálie pro jeho osobu. Koncem září roku 1365 se sedmým opatem stal Petr Walkmari. V osmdesátých letech jej nahradil osmý opat Petr Komár, jehož působení v klášteře ovšem dokládá pouze listina z roku 1383 a který funkci převzal neprávem.

Rivalem Komára se stal František, často mylně považovaný za potomka pánů z Vepic, přestože výše uvedená listina vystavená roku 1383 jej vysloveně jmenuje jako Františka z Podnavec. Jeho původ navíc dokládá rodový erb zobrazující hlavu vlka cenícího zuby, který se nachází na milevském hřbitovním kostele sv. Jiljí, jehož gotickou přestavbu vedl právě opat František. O jeho významu pro klášter svědčí jednak nabytí práva užívat pontifikálie pro sebe i své nástupce, jednak možnost provádět duchovní úkony, které tehdy příslušely pouze opatovi v Prémontré. Vedle toho byl klášter na přelomu 14. a 15. století považován za jeden z nejbohatších v zemi, dle dobových záznamů vynášel například více peněz než klášter strahovský. Podle torza Františkova náhrobku nalezeného koncem 19. století zemřel devátý doložený opat v říjnu roku 1405.

Když v dubnu roku 1420 do kláštera vpadli husité, funkci opata zastával Svatomír. Obecně se soudí, že premonstráti se na útok připravovali, neboť napadení Milevska předcházela řada útoků nedaleko města. Kanovníci cennosti ukryli v předstihu na různých místech, některé snad v milevském klášteře. Možná tam tehdy schovali také relikviář obsahující hřeb se zlatým křížkem, který archeologové objevili roku 2020 v tajné chodbě kostela sv. Jiljí a jenž může pocházet z Pravého kříže. Bližšímu zkoumání bude nález podroben. Absence dobových zpráv o úmrtí některého z milevských řeholníků napovídá, že bratři klášter opustili včas a že během útoku nikdo nezemřel. Osazenstvo kláštera se přesunulo na Moravu, kde se zdržovalo do skončení husitských válek.

Po roce 1420 se klášterní panství, které tehdy sestávalo z několika desítek vsí, začalo postupně zmenšovat. Císař Zikmund jeho část zastavil věrným poddaným, druhou část dominia společně s hradem Zvíkov roku 1437 dočasně postoupil rodu Rožmberků. Ambiciózní pán Oldřich z Rožmberka se nicméně domáhal zástavy doživotní a dědičné, načež původní císařovu listinu zfalšoval a prohlásil se pánem celého panství, aniž kdokoliv vznesl proti jeho činění námitku. Městu i klášteru od této chvíle vládli páni světští. K dominiu na druhou stranu znovu připojili některá císařem zastavená hospodářství.

Uprchlí milevští premonstráti se duchovní činnost snažili udržovat i mimo domov. Po smrti Svatomíra zvolili jeho nástupcem jedenáctého opata Petra, který se s husitským vpádem potýkal v moravském klášteře Louka, odkud byli tamní kanovníci nuceni utéci. Roku 1427 přišla z Rakouska zpráva, že opat Petr zemřel a novým představeným byl jmenován bratr Chval. Chval se však funkce téměř okamžitě vzdal. Jeho nástupcem se stal znovu Petr. Není zřejmé, zda Chvalova volba byla anulována, protože zpráva o Petrově smrti byla mylná a jedenáctý opat se po svém návratu z Rakouska znovu ujal funkce, či se jedná o pouhou shodu jmen. Milevští řeholníci toho času již pobývali v Toužimi, odkud se pro další husitský útok přesunuli patrně do kláštera Teplá. Po Petrově smrti se úřadu ujal Jan Kamenička, který snad alespoň část svého života strávil opět v milevském klášteře. Posledním opatem, jenž funkci zastával za panování Rožmberků, se stal v padesátých letech 15. století Mikuláš. Klášteru byla tehdy nejen obnovena dříve nabytá privilegia, ale rovněž se dostal pod ochranu stolice sv. Petra.

Relativně poklidné soužití světských pánů s osazenstvem kláštera narušilo postoupení panství rodu Švamberků roku 1473. Ti se sice starali o blaho měšťanů, avšak klášter, který zůstal víceméně ve stavu, v jakém jej zanechali husitští vojáci, nadále chátral. O úpadku života v klášteře svědčí jednak neukázněnost tamních bratří, jednak několik nevýhodných dohod, které řeholníci se Švamberky uzavřeli během 16. století. Noví opati se přesto snažili tradici milevského opatství alespoň částečně zachovat.

Patnáctého milevského představeného Martina ve funkci ve druhé polovině 15. století vystřídal bývalý kovářovský farář Mikuláš, který sjednal konfraternitu kláštera milevského s klášterem Vyšší Brod. Po jeho smrti roku 1493 úřad převzal novoříšský

kanovník Bartoloměj, jenž nedisciplinovanost milevských bratří řešil spoluprací s klášteřem tepelským. Počátkem 16. století jej nahradil opat Vojtěch, který však po roce svého funkčního období z neznámých důvodů rezignoval a úřad předal Martinovi. Ten však brzy nato zemřel. Dvacátý opat Jiří na jedné straně pokračoval ve snaze Bartoloměje obnovit v klášteře kázeň, na straně druhé ovšem přistoupil na pro osazenstvo kláštera potupné podmínky stanovené chamtivými světskými pány, kteří za určitý peněžitý obnos žádali volně užívat klášterního panství. Snižoval se rovněž počet členů klášterního konventu. Za působení nového opata Ondřeje klášter obývali pouze tři. Ondřejův nástupce Jan III. se Švamberky uzavřel další dohodu, která představenému zaručila ubytování v klášteře, stravu, roční důchod a několik dalších požadavků. Milevští páni však úmluvu naplňovat nehodlali, a to i přes císařské nařízení, které šlechtice vyzývalo k zaplacení dluhu opatovi. Poslední dva předbělohorští opati Jan IV. Braun a šestadvacátý Matyáš Khen byli těmito okolnostmi přinuceni klášter opustit a život dožili mimo Milevsko.

Milevské panství zakoupili Švamberkové dědičně roku 1575. Jeho soupis společně s robotními registry vzniklými koncem 15. století poprvé dokládá jména některých vísek dominia, o nichž dřívější prameny mlčí. Tíživá finanční situace rodu, která vedla k bezprostřednímu prodeji některých nabytých vísek, ovšem Švamberky donutila prodat celé panství. Roku 1581 připadlo protestantským pánům Hodějovským, kteří o uprázdněný klášter nedbali, a proto nadále pustl.

Hodějovským zabavil císař majetek po prohře českých stavů v bitvě na Bílé hoře. Roku 1623 klášter znovu připadl do rukou premonstrátů, avšak svou nezávislost již nikdy nenabyl. Dostal se do područí kláštera strahovského, jehož opati působili zároveň jako opati milevští. Přestože se v polovině 17. století diskutovalo o znovuoobnovení samostatnosti milevského kláštera, císař Leopold rozhodl roku 1683 o jeho inkorporaci ke Strahovu. V Milevsku bylo toho roku zřízeno převorství. Někteří strahovští opati se tehdy zasloužili o částečné opravy několika klášterních stavení včetně kostela sv. Jiljí. Roku 1786 za vlády císaře Josefa II. došlo ke zrušení kláštera, pročež se z převorství stala farnost podřízená nové českobudějovické diecézi. Počátkem 19. století byla povýšena na děkanství závislé na klášteře strahovském, kterým zůstává dodnes. Dosud poslední těžké

období zažíval klášter ve 20. století. Poměrně rozsáhlé panství spravované Strahovem částečně oklestila již první pozemková reforma a druhá pozemková reforma uskutečněná po převzetí vlády komunisty v Československu dominium zúžila na minimum. Kláštera se následně dotkla také tzv. Akce K, během které byli někteří strahovští opati a milevští děkanové souzeni za protirepublikovou činnost.

Duchovní život v milevském klášteře premonstráti částečně obnovili až v devadesátých letech minulého století. Dodnes zde v budově děkanátu sídlí několik duchovních, kteří zájemcům poskytují různé duchovní služby. Vedle toho jsou v areálu kláštera realizovány rozmanité archeologické výzkumy, probíhají zde rekonstrukce některých klášterních objektů, bylo zde zbudováno muzeum a galerie a každoročně se zde pořádají různé kulturní akce, zpravidla koncerty.

Seznam použitých zkratk

AČ	Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích
CDB	Codex Diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae
CDM	Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
CIM	Codex iuris municipalis
FRB	Fontes rerum Bohemicarum
LC	Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim
MV	Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia
RBM	Regesta Bohemiae et Moravia

Seznam použitých zdrojů

Primární prameny

Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl X, ed. Josef Kalousek, Praha 1890. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl XV, ed. Josef Kalousek, Praha 1896. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: z archivů domácích i cizích. Díl druhý, ed. František Palacký, Praha 1842. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: z archivů domácích i cizích. Díl třetí, ed. František Palacký, Praha 1844. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: z archivů domácích i cizích. Díl první, ed. František Palacký, Praha 1840. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archive: Vyšší Brod, OCist (CZ-KAVB). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-KAVB/archive>.

BERÁNEK, Karel a BENEŠ, František. *Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526, Díl 1, Sv. 1/1, 1378-1471: Originály listin.* Praha: Archivní správa ministerstva vnitra ČR, 1974.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, Siebenten Bandes (1334-1349), ed. Josef Chytil, Brno 1858. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae, Tomus I, inde ab a. DCCCCV. usque ad a. MCXCVII, ed. Gustav Friedrich, Praha 1904. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae, Tomus II, inde ab a. MCXCVIII ad a. MCCXXX, ed. Gustav Friedrich, Praha 1912. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae, Tomus III, inde ab a. MCCXXXI ad a. MCCXXXVIII, ed. Gustav Friedrich, Praha 1942. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae IV/3, privilegia nekrálovských měst českých z let 1501–1526, Antonín Haas ed., Praha 1961. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Archive: Národní archiv (CZ-NA). Fond: Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. (1115-1760). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK/fond>.

Archive: Třeboň, Státní oblastní archiv (CZ-SOAT). Fond: Cizí statky Třeboň (1205-1797). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-SOAT/CizyStatky/fond>.

Archive: Národní archiv (CZ-NA). Fond: Premonstráti-klášter Strahov (1192-1921). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/RP/fond>.

Archive: Schlägl, Stiftsarchiv (AT-StiASchl). Fond: Schlägl, Prämonstratenser (1204-1600). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/AT-StiASchl/Urkunden/fond>.

Archive: Třeboň, Státní oblastní archiv (CZ-SOAT). Fond: Velkostatek Orlík nad Vltavou (1198-1748). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkosteatekOrlik/fond>.

Archive: Národní archiv (CZ-NA). Fond: Archiv kolegiální kapituly vyšehradské (1130-1523). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/KVs/fond>.

Archive: Národní archiv (CZ-NA). Fond: České gubernium – guberniální listiny, Praha (0993-1526). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/fond>.

Archive: Třeboň, Státní oblastní archiv (CZ-SOAT). Fond: Premonstráti Želiv (1233-1853). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-SOAT/PremonstratiZeliv/fond>.

Archive: Státní oblastní archiv v Plzni (CZ-SOAP). Fond: Teplá, klášter OPraem (1197-1908). Mom [online]. Dostupné z: <https://www.monasterium.net/mom/CZ-SOAP/TeplaOPraem/fond>.

Fontes rerum Bohemicarum. Tom. II, Cosmae chronicon Boemorum cum continuatoribus / Prameny dějin českých. Díl II, Kosmův letopis český s pokračovateli, edd. Josef Emler – Václav Vladivoj Tomek, Praha 1874. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

HÁJEK, Václav. *Kronika česká III*. Česká akademie věd a umění, 1541.

Historický archiv. Svazky 19–21. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900.

Kronika města Milevska od 1. února 1927: 1927–1945 (1947). SOkA Písek: Archiv města Milevsko, 1600–1945 (1956). Dostupné také z: <https://digi.ceskearchivy.cz/126869>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber primus. Ab anno 1354 usque 1362, ed. Josef Emler, Praha 1867. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber secundus. Ab anno 1363 usque 1369, ed. Josef Emler, Praha 1874. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber tertius et quartus. Ab anno 1373 usque 1390, ed. Josef Emler, Praha 1879. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber sextus, ab anno 1399 usque ad annum 1410, ed. Josef Emler, Praha 1883. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber septimus. Ab anno 1410 usque 1419, ed. Josef Emler, Praha 1886. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim. Liber octavus, nonus et decimus. Ab anno 1421 usque 1436, ed. Josef Emler, Praha 1889. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesin Pragenam nunc prima vice in vulgis prolati, annus 1390, ed. František Antonín Tingl, Praha 1865. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia, Tomus II, Acta Innocentii VI. (1352-1362), ed. Joannis Friderici Novák, Praha 1907. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia, Tomus II, Acta Innocentii VI. (1352-1362), ed. Joannis Friderici Novák, Praha 1907. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia, Tomus III, Acta Urbani V. (1362-70), ed. Joachim Prochno, Praha 1944. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia, Tomus V, Acta Urbani VI. et Bonifatii IX. (1378-1404), ed. Kamil Krofta, Praha 1903. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Monumenta Vaticana, Acta Gregorii XI (1370-1378), ed. Karel Stloukal, Praha 1949-1953. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Pamětní kniha města Milevska II: 1948–1963. SokA Písek: Státní okresní archiv Písek. Dostupné také z: <https://digi.ceskearchivy.cz/126872>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae 1358-1363. Pars V, fasciculus 2, ed. Milena Linhartová a Bedřich Mendl, Praha 1929. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars I, annorum 600-1253, ed. Karel Jaromír Erben, Praha 1833. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars II, annorum 1253-1310, ed. Josef Emler, Praha 1882. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars III, annorum 1311-1333, ed. Josef Emler, Praha 1890. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars IV, annorum 1333-1346, ed. Josef Emler, Praha 1892. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars VI, annorum 1355-1363, fasciculus II, ed. Bedřich Mendl, Praha 1929. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars VII, annorum 1358-1363, ed. Milena Linhartová a Bedřich Mendl, Praha 1953. Dostupné také z: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

RYNEŠOVÁ, Blažena a Josef PELIKÁN. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka (1418-1462): Sv. 4, (1449-1462)*. Praha: Historický ústav ČSAV ve SPN, 1954. Dostupné také z: <https://digi.ceskearchivy.cz/64>.

RYNEŠOVÁ, Blažena. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka (1418-1462): Svazek 1, (1418-1437)*. Praha: Nákladem Ministerstva školství a národní osvěty, 1929. Dostupné také z: <https://digi.ceskearchivy.cz/61>.

Sekundární prameny

BACKMUND, Norbert. *Monasticon Praemonstratense: Id est Historia Circariarum atque Canoniarum candidi et canonici Ordinis Praemonstratensis*. 2. Walter de Gruyter GmbH & Co, 2018. ISBN 3110857960.

BERVIDA, Jaroslav, ed. *800 let Milevska 1184-1984*. Milevsko: Městský národní výbor, 1984.

BÍLEK, Tomáš Václav. *Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*. V Praze: Fr. Bačkovský, 1893.

BISTRICKÝ, Jan. *Olomouc: průvodce městem a okolím*. Olomouc: Votobia, 1998. ISBN 80-7198-243-1.

ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě: stručné vypsání osudů jednotlivých bud' ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roků jich založení*. V Praze: Nákladem kanonie Strahovské, 1877.

DLABAČ, Jan. *Krátké wypsánj Českého Králowstwj, pro pauze českau sskolnj mládež*. Praha: František Fetterle z Wildenbrunu, 1818.

DOBNER, Gelasius. *Monumenta historica Bohemiae: nusquam antehac edita, quibus non modo patriae, aliarumque vicinarum regionum, sed et remotissimarum gentium historia mirum quantum illustratur*. Praha: Clauser, 1768.

DOLZER, Petrus. *Geschichte und Geschichten um Friedberg*. Friedberg: Selbstverl., 1935.

FIALA, Zdeněk. *Přemyslovské Čechy: český stát a společnost v letech 995-1310*. Vyd. 2., dopl. Praha, 1975.

HAVEL, Dalibor. *Počátky latinské písemné kultury v českých zemích: nejstarší latinské rukopisy a zlomky v Čechách a na Moravě*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8918-1.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Počátky avignonského papežství a české země*. V Praze: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2174-6.

HOLEC, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1988.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991.

KOLÁŘ, Martin, SEDLÁČEK, August, ed. *Českomoravská heraldika*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1925.

KONÍČEK, Josef, ed. *Sto let reálky rakovnické: památník vydaný k stému výročí založení reálky v Rakovníku*. [Rakovník]: Sbor pro oslavu stoletého jubilea reálky rakovnické, 1933.

KRUŠINOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly z dějin premonstrátského řádu*. Brno, 2018. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

KUBELKOVÁ, Jarmila. *Majetkový rozvoj milevského klášterství do roku 1420*. Praha, 1971. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Zdeněk Fiala.

KUCHAŘOVÁ, Hedvika. Premonstráti a Milevsko. In: KÁLAL, Jiří, ed. *Milevsko - 830 let: (1184-2014)*. Milevsko: Milevský kraj, 2014. ISBN 978-80-260-6507-4.

KUTHAN, Jiří. *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. České Budějovice: Růže, 1977.

KVIRENC, Jan. *České dějiny: 100 památných míst*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0656-1.

KYTKA, Josef. *Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie*. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury, 1996. Milevská vlastivědná knižnice.

MARDETSCHLÄGER, Franz. *Kurz gefasste Geschichte des Bistums und der Diöcese Budweis*. Budweis: [s.n.], 1885.

MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-520-8.

NOVOTNÝ, Václav. *České dějiny: Díl I. - část 3: Čechy královské za Přemysla I. a Václava I. (1197-1253)*. Laichter, 1928.

PALACKÝ, František, TSCHORN, Rudolf, ed. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. [U L. Mazáče 5. vyd.]. V Praze: L. Mazáč, 1939.

PEŠTA, Jiří. *Když se v Milevsku vařilo pivo*. Milevsko: Milevské muzeum, 2008.

PICHLER, Isfried Hermann. *Urkundenbuch des Stiftes Schlägl: Die Rechts- und Geschichtsquellen der Cisterce Slage und des Prämonstratenserchorherrenstift Schlägl von den Anfängen bis zum Jahr 1600*. Stift Schlägl: Aigen, 2003.

PODLAHA, Antonín a Eduard ŠITTLER. *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století*. [Brno]: GARN, 2016. Monografie měst, městeček a obcí.

PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterův i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém*. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1913.

PRAGENSIS, Vincentius a JARLOCH. *Letopis Vincenciův a Jarlochův*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. Živá díla minulosti (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění).

PRASEK, Vincenc. Vlastivěda Slezská: *Historická topografie země Opavské*. Opava: Nákladem jubilejního fondu pro vydávání Vlastivědy Slezské, 1889.

PRÖLL, Laurenz. *Geschichte des Prämonstratenserstiftes Schlägl im oberen Mühlbiertel*. F.I. Ebenhöch, 1877.

PUBIČKA, František. *Chronologische Geschichte Böhmens*: Svazek 4, díl 2. F.A. Höchenberg, 1781.

RUTH, František. *Kronika královské Prahy a obcí sousedních*. Ilustroval Pavel KÖRBER. Praha: Pavel Körber, 1904.

RŮŽIČKA, Jaroslav. *Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r. 1939: (několik kapitol z místní vlastivědy)*. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury, 1996. Milevská vlastivědná knihnice.

SEDLÁČEK, August, RŮŽEK, Vladimír, ed. *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-0934-5.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. Argo, 1998. ISBN 80-7203-099-X.

SOKOL, Karel. *500 let města Toužimi*. Toužim: Měst. NV, 1969.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *České dějiny: Díl I. - část 5. Středověká kolonizace v zemích českých*. Praha: Laichter, 1938.

ŠKOLNÍ OKRES PLZEŇSKÝ. *Popis školního okresu Plzeňského*. Plzeň, 1896.

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce: část všeobecná, Dílu 1. sv. 2: Dějiny města za vlády pánů z Hradce linie Telecké (1453-1604)*. Jindřichův Hradec: Obec Hradecká, 1927.

TRAJER, Johann. *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis: Zdarssa, 1862.

TRNKA, Pavel. *Diplomatika a správa kláštera Teplá ve druhé polovině 15. století*. Praha, 2016. Disertační práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Hana Pátková.

TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku premonstrátského kláštera v Milevsku*. 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

TYL, František. *Paměti Zvíkovské: obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*. V Praze: F. Tyl, 1888.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české II*. Paseka, 2000.

VLASÁK, Antonín-Norbert. *Bibliotéka místních dějepisův: pro školu a dům, Svazek 6: Okres Sedlčanský*. 1876.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: Dona, 1991. ISBN 80-85463-03-2.

VOŽENÍLEK, Jan. *Předběžné výsledky československé pozemkové reformy: země Česká a Moravsko-slezská*. Praha: Jan Voženílek, 1930.

WEYRAUCH, Erwin A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko, 1997.

ZELENKOVÁ, Pavla. *Premonstrátský klášter a kostel sv. Jiljí v Milevsku*. NLN – Nakladatelství lidové noviny, 2018.

Periodika

ADÁMEK, Jan a FRÖHLICH, Jiří. *Torzo náhrobníku milevského opata Františka*. Bibliotheca Strahoviensis. 1995-1998. 1998, 249. ISSN 1213-6514.

ADÁMEK, Jan. *K osudům komunity milevského kláštera za husitských válek*. Tábořský archiv: Sborník státního okresního archivu v Táboře. 1999, 9, 91-92. ISSN 0862-2892.

BALETKA, Tomáš. *Dvůr, rezidence a kancelář moravského markraběte Jošta*. Sborník archivních prací. Praha: Panorama, 1978-, 1996, 388. ISSN 0036-5246.

ČECHURA, Jaroslav. *Urbář kláštera Strahov z roku 1410*. Bibliotheca Strahoviensis. 1995-1998. 1995, 1, 26. ISSN 1213-6514.

ČECHURA, Jaroslav. *Vývoj pozemkové držby kláštera v Teplé v době předhusitské*. Minulostí Západočeského kraje. V Plzni: Krajské nakladatelství, [1962] -. 1988, 24, 205. ISSN 0544-3830.

Československá sociálně-demokratická strana dělnická. *Tak zněly příkazy Vatikánu: Rozvracet mírovou výstavbu – připravit nástup následovníků Hitlera*. Rudé právo: Největší list v republice. [Praha: Rudé právo, 1946]. 1950, **30-31** (283).

DOLISTA, Karel. *Nejstarší zprávy o Vášově mlýně u Milevska*. Milevský kraj. Milevsko, 1947-1948. 1947, **2** (1-2), 2.

DOLISTA, Karel. *O seznamech milevských opatů (1187-1596)*. Milevský kraj, 1947-1948. 1947, **1** (2), 5-6.

DOLISTA, Karel. *Premonstrátský řád a velké západní schizma (1378-1417)*. Historia universitatis Carolinae Pragensis. 1991, 68.

KOŘÁN, Josef Jan. *Akta o prodeji zámku Zvíkova a kláštera Milevského r. 1574 a sld*. Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913. 1864, **VI**, 88.

KUTHAN, Jiří. *Premonstrátské opatství a kostel sv. Jiljí v Milevsku*. Umění. 1969, 521.

NECHVÁTAL, Bořivoj. *Středověké dlaždice v jižních Čechách*. Archæologia historica. 1988, **13** (1), 583. ISSN 0231-5823.

PEHAL, Zdeněk. *Počátky emfyteuse na Čáslavsku*. Právněhistorické studie. Praha: Karolinum, Svazek **41**, (2012).

PEŘINKA, Václav. *Farář Ondřej Panczner*. Časopis Matice moravské. Brno: Matice moravská, 1958. 1899, 23 (2), 185.

PEŠTA, Jiří. *Dodatky k rožmberskému listáři pro léta 1437-1472*. Sborník archivních prací. Praha: Panorama, 1978-, 2006, **56** (2), 423. ISSN 0036-5246.

PEŠTA, Jiří. *Tak zvaná robotní registra zvíkovská z roku 1488. Rozbor a edice pramene*, Archivum Trebonense. 2011, 12, 153–173.

PÍŠA, Milan. *Počátky nejstarších dějin města Kaplice*. Kaplický zpravodaj. Kaplice, 2005, **XI** (1).

SEDLÁČEK, August. *Doklady k otázce o Žižkově stáří*. Český časopis historický. V Praze: Bursík a Kohout, 1913, **19** (4), 459.

SCHUSTER, Laurenz. *Gründung des Prämonstratenserstiftes Schlägl und erste Bauperiode*. Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines. 1961, **106**, 127-163.

SLAPNICKA, Harry. *Das oberösterreichische Stift Schlägl und seine Beziehungen zum böhmischen Raum*. Sudetenpost: Offizielles Organ der Sudetendeutschen Landsmannschaft in Österreich. 1992, **31** (24), 31.

SRDÍNKO, František. *Listy o sv. Janu Nepomuckém*. Blahověst: Katolický týdeník pro Čechy, Morawany, Slowáky a Slezany. 1862, **12** (10), 175. ISSN 1801-2973.

SRDÍNKO, František. *Osobní věstník duchovenský*. Blahověst: Katolický týdeník pro Čechy, Morawany, Slowáky a Slezany. 1865, **15** (31) 500. ISSN 1801-2973.

SRDÍNKO, František. *Z Milevska v Tábořsku*. Blahověst: Katolický týdeník pro Čechy, Morawany, Slowáky a Slezany. 1867, **17** (2), 28. ISSN 1801-2973.

STOČES, Jiří. *Konzervátoři práv předhusitského pražského obecného učení*. Acta Universitatis Carolinae: sborník příspěvků k dějinám University Karlovy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960-. 2005, **XLV** (1-2), 29-67. ISBN 80-246-1218-6. ISSN 0323-0562.

STRAKA, Cyril Antonín. *Náhrobek opata kláštera milevského Františka z Vepic (1383-1404)*. Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913. 1992, **21** (24), 427. ISSN 1801-5786.

ŠTACHOVÁ, Naďa. *Šlechtické testamenty v listinné praxi českých zemí do roku 1306*. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1993-. 2012, **20** (3), 249. ISSN 1210-9126.

VLČEK, Vojtěch. *Františkáni v ilegalitě i před soudem*. Securitas imperii: sborník k problematice bezpečnostních služeb. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti ve Vydavatelství a nakladatelství Ministerstva vnitra České republiky, 1994-. 2017, **30**. ISSN 1804-1612.

WAGNER, Ivan. *Chrám sv. Jiljí v Milevsku*. Čech: politický týdeník katolický. Praha: Antonín Schmitt. 1883, **15** (245), 1.

ZAP, Karel Vladislav. *Milevsko*. Památky archaeologické a místopisné, vydávané od Archaeologického sboru Musea království Českého nákladem Matice české. Praha: Matice česká, 1870. 1859, **III**, 6.

ZAP, Karel Vladislav. *Milevsko*. Tábor. 1887, **24** (17), 1.

ZAUNER, Alois. *Zur Frühgeschichte des Stiftes Schlägl*. Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines. 2004, **149** (a), 327-394.

ŽÁK, Alphons. *Zur Biographie des Annalisten Gerlach*. Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung. 1895, (16), 655. ISSN 0073-8484.

Elektronické zdroje

CAIS, Petr. 2012. *Vývoj průvodce archivního fondu*. Archiv města Útvina, AM Útvina (1550-1882). [online]. [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: https://www.inventare.cz/pdf/soap-kv/soap-kv_ap0321_00094_am-utvina.pdf.

Fotohistorie Milevska – Strukturovaná galerie historických i současných fotografií Milevska. *Fotohistorie Milevska – Strukturovaná galerie historických i současných fotografií Milevska* [online]. Copyright © 2022 Fotohistorie Milevska. [cit. 23.04.2022]. Dostupné z: <https://www.fotomilevsko.cz/>.

Klášteř Milevsko | Bratři premonstráti z Milevska. *Klášteř Milevsko | Bratři premonstráti z Milevska* [online]. [cit. 05.04.2022]. Copyright © 2020, Milevský klášteř bratří premonstrátů, U Bažantnice 556, 399. Dostupné z: <http://www.klastermilevsko.cz/>.

KOLÁŘOVÁ, Libuše a Vít ŘEZÁČ. Relikviář s hřebem z Kristova kříže bude vystaven v Milevsku. *Jižní Čechy TEDĚ* [online]. 2021 [cit. 01.04.2022]. Dostupné z: <https://www.jcted.cz/relikviar-s-hrebem-z-kristova-krize-bude-vystaven-v-milevsku/>.

kostel sv. Bartoloměje – Památkový Katalog. *Památkový Katalog* [online]. [cit. 22.03.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-bartolomeje-684018>.

Královská kanonie premonstrátů na Strahově | Strahovský klášter. *Královská kanonie premonstrátů na Strahově | Strahovský klášter* [online]. [cit. 05.04.2022]. Copyright © Strahovský klášter 2022. Dostupné z: <https://www.strahovskyclaster.cz/>.

Milevské muzeum. *Milevské muzeum* [online]. Dostupné z: <https://www.muzeumvmilevsku.cz/>.

KUTHAN, Jiří a Štěpán VALECKÝ. Milevsko – Kostel sv. Jiljí a premonstrátský klášter. *Královské dílo* [online]. [cit. 23.04.2022]. Dostupné z: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/lokality/Milevsko-%E2%80%93-Kostel-sv-Jilji--a-premonstratsky-klaster>.

Památkový Katalog. *Památkový Katalog* [online]. [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/>.

www.milevskyrelikviar.cz – hřeb z Pravého kříže. *www.milevskyrelikviar.cz – hřeb z Pravého kříže* [online]. [cit. 01.04.2022]. Copyright © Atelier Havelka for milevskyrelikviar.cz. Dostupné z: <https://www.milevskyrelikviar.cz/>.

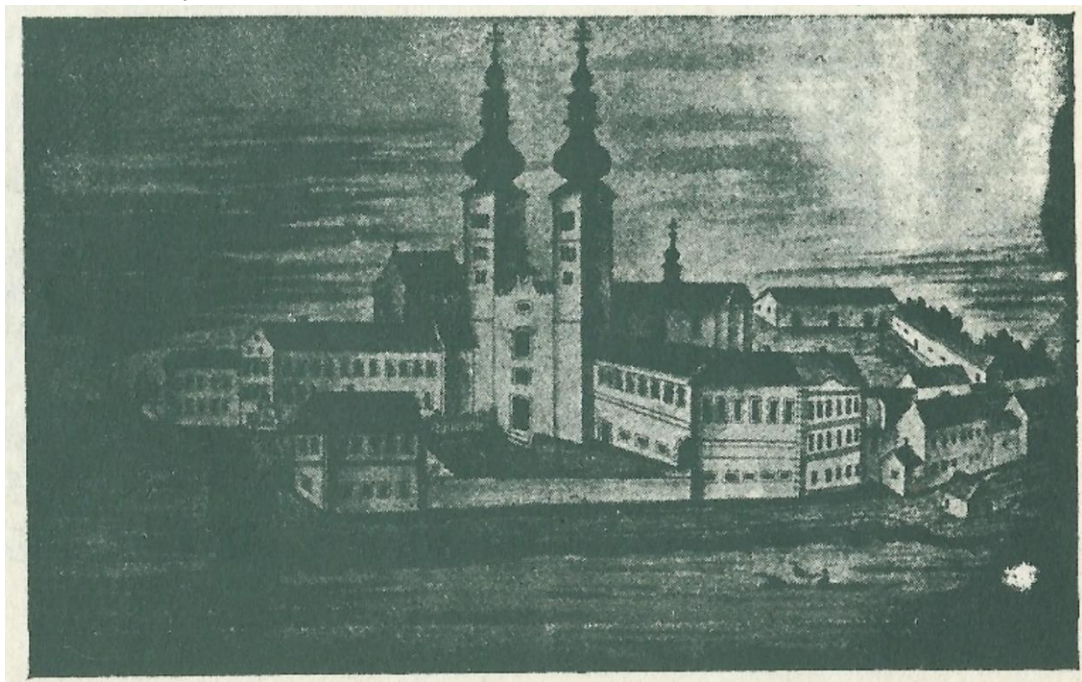
Seznam obrazové dokumentace

1. Pravděpodobně nejstarší vyobrazení milevského kláštera. Rytina Jana Willenberga z roku 1601.
2. Milevský klášter na přelomu 18. a 19. století. Kresba strahovského premonstráta Lohelia Schimmela.
3. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka. Rytina Marka Müllera z roku 1721.
4. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka kolem roku 1940.
5. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka dnes.
6. Pohled z mostu před klášterem. Socha sv. Jana Nepomuckého, vpravo bývalá latinská škola.
7. Pohled z mostu před klášterem dnes.
8. Bazilika Navštívení Panny Marie kolem roku 1940.
9. Bazilika Navštívení Panny Marie dnes.
10. Interiér baziliky Navštívení Panny Marie.
11. Hřbitovní kostel sv. Jiljí kolem roku 1940. Pohled z věže děkanského chrámu.
12. Hřbitovní kostel sv. Jiljí dnes.
13. Klenba hřbitovního kostela sv. Jiljí.
14. Současné sídlo Milevského muzea na druhém nádvoří.
15. Současný stav bývalého klášterního pivovaru na druhém nádvoří.
16. Současný stav bývalého románského konventu.
17. První nádvoří. Vpravo latinská škola, vedle ní Zavoralův dům. Vlevo za lípou část barokní prelatury, bývalé sídlo muzea. Fotografie z roku 1940.
18. Zrestaurovaný nápis na budově barokní prelatury. *Jesus Dei filius, Maria genitrix, Iosephus nutricius.*
19. Areál milevského kláštera včetně kostela sv. Jiljí. Fotografie z roku 2017.
20. Torzo náhrobku opata Františka z Podnavce.
21. Erb s vyobrazením vlčí hlavy na štítu kostela sv. Jiljí.
22. Náčrtek erbu opata Jana Kameničky.
23. Chodba v kostele sv. Jiljí, ve které byla roku 2020 objevena trezorová místnost ukrývající vzácnou relikvii.
24. Zlatý křížek s písmeny IR zdobící nalezený relikviář.
25. Hřeb z Pravého kříže se zlatým křížkem.

Obrazová příloha

Obr. 1. Pravděpodobně nejstarší vyobrazení milevského kláštera. Rytina Jana Willenberga z roku 1601. Kytka 1996, s. 36.

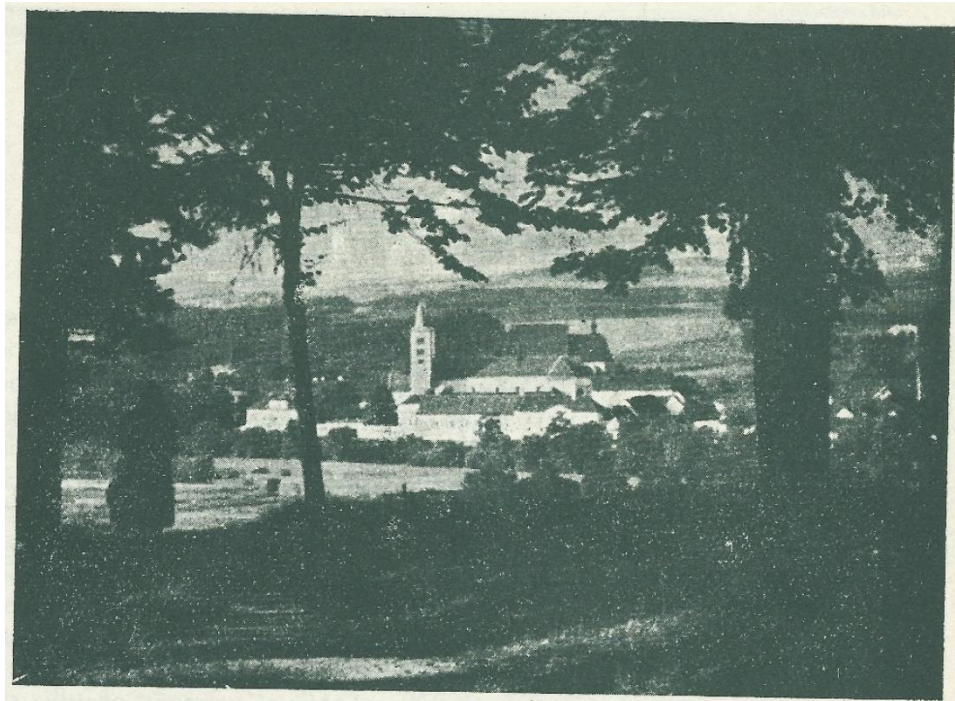

Obr. 2. Milevský klášter na přelomu 18. a 19. století. Kresba strahovského premonstráta Lohelia Schimmela. Kytka 1996, s. 36.

Obr. 3. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka. Rytina Marka Müllera z roku 1721. Kytka 1996, s. 38.

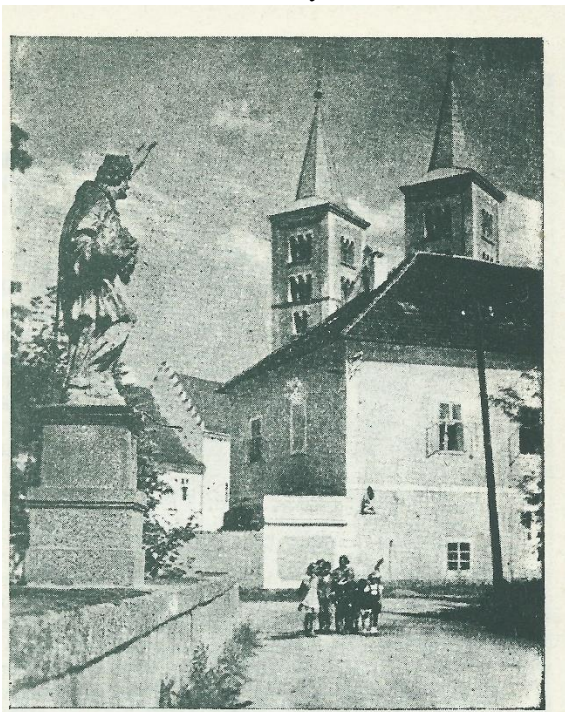

Obr. 4. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka kolem roku 1940. Kytka 1996, s. 7.

Obr. 5. Pohled na milevský klášter z vrchu Hůrka dnes. Foto autorka.

Obr. 6. Pohled z mostu před klášterem. Socha sv. Jana Nepomuckého, vpravo bývalá latinská škola. Kytka 1996, s. 37.

Obr. 7. Pohled z mostu před klášterem dnes. Foto autorka.

Obr. 8. Bazilika Navštívení Panny Marie
kolem roku 1940. Kytka 1996, s. 38.

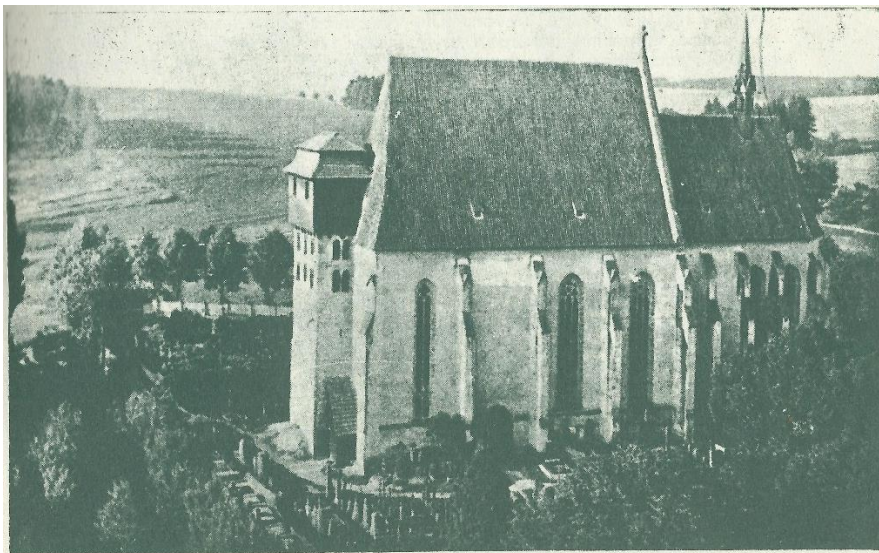

Obr. 9. Bazilika Navštívení Panny Marie
dnes. Foto autorka.

Obr. 10. Interiér baziliky Navštívení Panny Marie. Klášter Milevsko 2020,
Sakrální stavby, <http://www.klastermilevsko.cz/>, navštíveno dne 23.04.2022.

Obr. 11.
Hřbitovní kostel
sv. Jiljí kolem
roku 1940.
Pohled z věže
děkanského
chrámu. Kytka
1996, s. 47.

Obr. 12.
Hřbitovní kostel
sv. Jiljí dnes.
Foto autorka.

Obr. 13. Klenba
hřbitovního kostela
sv. Jiljí. Klášter
Milevsko 2020,
Sakrální stavby,
<http://www.klaster-milevsko.cz/>,
navštíveno
23.04.2022.

Obr. 14.
Současné sídlo
Milevského
muzea na
druhém nádvoří.
Foto autorka.

Obr. 15.
Současný stav
bývalého
klášterního
pivovaru na
druhém nádvoří.
Foto autorka.

Obr. 16. Současný
stav bývalého
románského
konventu. Královské
dílo 2022, *Milevsko –
kostel sv. Jiljí a
premonstrátský
klášter*,
<http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/>, navštíveno
23.04.2022.

Obr. 17. První nádvoří. Vpravo latinská škola, vedle ní Zavoralův dům. Vlevo za lípou část barokní prelatury, bývalé sídlo muzea. Fotografie z roku 1940. Fotohistorie Milevska 2022, *Klášter*, <https://www.fotomilevsko.cz/>, navštíveno 23.04.2022.

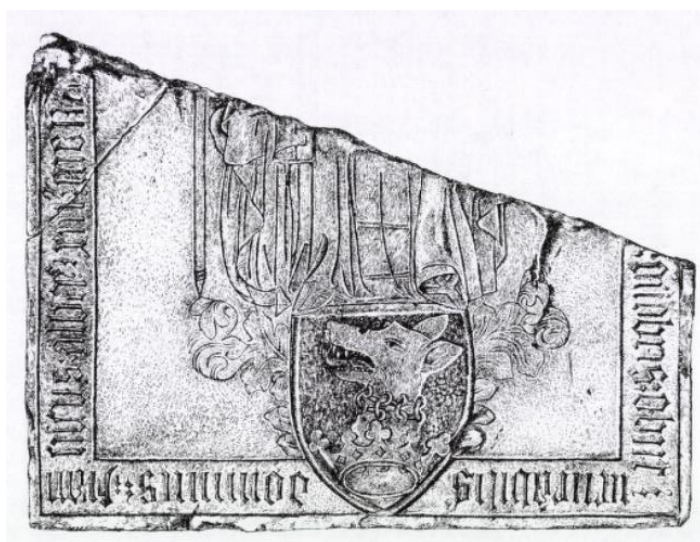

Obr. 18. Zrestaurovaný nápis na budově barokní prelatury. *Iesus Dei filius, Mariae genitrix, Iosephus nutricius*. Foto autorka.

Obr. 19. Areál milevského kláštera včetně kostela sv. Jiljí. Fotografie z roku 2017. Klášter Milevsko 2017, *Fotografie z dronu*, <http://www.klastermilevsko.cz/>, navštíveno 24.04.2022.

Obr. 20. Torzo náhrobku opata Františka z Podnavec. Adámek, Fröhlich 1998, s. 251.

Obr. 21. Erb s vyobrazením vlčí hlavy na štítu kostela sv. Jiljí. Foto autorka.

Obr. 22. Náčrtek erbu opata Jana Kameničky. Sedláček, Růžek 2003, s. 10.

Obr. 23. Chodba v kostele sv. Jiljí, ve které byla roku 2020 objevena trezorová místnost ukrývající vzácnou relikvii. Milevský relikviář 2020, *Milevský relikviář*, <https://www.milevskyrelikviar.cz/>, navštíveno 24.04.2022.

Obr. 24. Zlatý křížek s písmeny IR zdobící nalezený relikviář. Milevský relikviář 2020, *Milevský relikviář*, <https://www.milevskyrelikviar.cz/>, navštíveno 24.04.2022.

Obr. 25. Hřeb z Pravého kříže se zlatým křížkem. Milevský relikviář 2020, *Milevský relikviář*, <https://www.milevskyrelikviar.cz/>, navštíveno 24.04.2022.

Resumé

Diplomová práce si klade za cíl představit ucelené dějiny premonstrátského kláštera v Milevsku od jeho založení ve druhé polovině 12. století do současnosti. Soustředí se zejména na posloupnost milevských opatů a jejich činnost, která přispěla k rozkvětu kláštera do počátku 15. století. Zpracována je jednak prostřednictvím metody deskripce, jednak pomocí komparace pramenů primárních s názory autorů literatury sekundární.

Klášter založil šlechtic Jiří z Milevska mezi lety 1184-1187. Jeho prvním opatem se stal učený a vlivný duchovní Jarloch, autor významného *Letopisu Jarlochova*. Zásadním pro rozvoj kláštera se stalo období po smrti Jarlochově do roku 1420, kdy napadli Milevsko husité. Pro tuto dobu je doloženo deset opatských jmen. Z nich lze vyzdvihnout šestého opata Mikuláše působícího ve druhé polovině 14. století. Jako první milevský představený obdržel právo užívat pontifikálie pro svou osobu. Obdobné právo, tentokrát dědičně, nabyt také devátý opat František, který úřad zastával na přelomu 14. a 15. století. Období husitských válek rozkvět kláštera zastavilo.

Vládu nad klášterním panstvím následně převzali majitelé světských. Prvním vládnoucím rodem se stali Rožmberkové, kteří jako jediní tolerovali život v klášteře. Následovali Švamberkové, již s tehdejšími představenými uzavřeli několik pro klášter nevýhodných dohod. Klášter postupně chátral. Posledními světskými pány kláštera se stali Hodějovští. Po zabavení jejich majetku císařem roku 1620 správu nad klášterem převzal klášter strahovský, který ji drží dodnes. Původně milevské opatství bylo na konci 17. století přeměněno na převorství a sto let nato se z něj stala farnost. Roku 1805 byla povýšena na děkanství. Poslední ránu utřel klášter ve století minulém, kdy mu v rámci druhé pozemkové reformy byla odebrána zbylá klášterní hospodářství. K částečné obnově klášterního života v Milevsku po období komunismu došlo v devadesátých letech. V areálu kláštera dodnes probíhá postupná obnova v minulosti poškozených stavení. Rovněž zde sídlí několik premonstrátů.

Abstract

The diploma thesis aims to present a comprehensive history of the Premonstratensian Monastery in Milevsko from its foundation in the 12th century up to the present day. It is mainly focused on the order of its abbots and their activities which led to the flourishing of the monastery up to the 15th century. The method, which is used in this thesis, combines description and comparison, as some primary and secondary sources are compared.

The monastery was founded between 1184-1187 by nobleman Jiří from Milevsko. The first abbot became Jarloch, a wise and influential man who is also the author of the historically important chronicle of the Czech lands. The monastery's importance was gradually growing since the death of Jarloch up to 1420, when Milevsko was assaulted by the Hussites. Ten abbots' names are documented for this specific time period. There are two significant names which should be mentioned. The first one is the sixth abbot Mikuláš who lived in the second half of the 14th century and was given the right to use pontificalia for his person. The ninth abbot František obtained the same right, this time, which was passed on to his successors. The era of the Hussites Wars stopped the prosperity of the Milevsko monastery.

Afterwards, secular masters were in charge of the monastic domain. Initially, it was ruled by the masters of Rožmberk, who usually got on well with local canons. They were followed by the House of Švamberk. At that time, they reached some agreements with the then abbots, nevertheless, these contracts were disadvantageous to the remaining canons. The monastery was gradually falling into ruin. Eventually, the reign over the domain was taken over by the members of Hodějov House. The emperor nonetheless confiscated their possessions in 1620, therefore, the administration of the monastery passed to the Strahov Monastery. Its abbots have been in charge of it up to the present day. In the 17th century, the abbey was transformed into a priory. Later, it became a parish which was promoted to a deanery in 1805. In the last century, during the second land reform in the then Czechoslovakia, remaining monastic homesteads were removed from the Milevsko Monastery. At the end of the 20th century, the Premonstratensians partially

renewed the monastic life there. At present, some still damaged buildings are being repaired. Also, some Premonstratensians dwell in the monastery.